

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MÁJ • KVĚTEN • MAJ 1988 (ČÍSLO 360) CENA 50 ZŁ

ZVOLIŤ NAJLEPŠÍCH

19. júna zvolíme v mestách, gminách a vojvodstvách nové národné výbory — nové, lebo nový je spôsob ich volenia, lebo sa zväčšia ich práva a povinnosti... Využíme nové oprávnenia... Voľme rozvážne. Nech v národných výboroch budú najlepší...

Poľsku a Poliakom je potrebná koalícia ľudí dobrej vôle a svedomitej práce, bez ohľadu na svetanázor, koalícia mûdrych občanov — priaznicov reforiem a spoločenského poriadku...

Zvoľme také národné výbory, ktoré budú dobre hospodáriť, ktoré nám pomôžu lepšie spravovať Poľsko.

(Z Volebnej deklarácie PRON)

APEL

KRAJANKÁM A KRAJANOM

19. júna sa uskutočnia voľby do gminných a vojvodských národných výborov — volených novým spôsobom a majúcich zvýšenú právomoc.

Nový volebný poriadok schválený Sejmom zvyšuje nás podiel a vplyv na voľbu kandidátov na poslancov. V súlade s ním naša Spoločnosť ako spoločenská organizácia má právo navrhnuť vlastných kandidátov.

Našou krajanskou a občianskou povinnosťou je zvoliť spomedzi nás tých najlepších, ktorí nás budú vzorne reprezentovať, prejavovať starostlivosť o spoločenské blaho nášho každodenného bytia a svojou poctivou prácou slúžiť ako príklad všetkým obyvateľom.

Ako skupinový účastník Vlasteneckého hnutia národnej obrody sme za rozšírením demokratizácie a za zvýšením významu, samosprávnosti a právomoci národných výborov. Preto sa všetci zúčastníme júnových volieb. Masovou účasťou — tak ako po iné roky — dajme príklad našej krajanskej a občianskej angažovanosti. Zvoľme také národné výbory, ktoré nám pomôžu prekonávať ťažkosti každodenného života a v našej slovenskej národnej veci nám v Poľsku zaistia lepší a istý zajtrajšok.

Krakov 20. apríla 1988

ÚSTREDNÝ VÝBOR KSSČaS

V ČÍSLE:

Krakov — Bratislava	6
Zasadanie ÚV KSSČaS	7
Muzeum v Roztokách	8
O škole v Repiskách	10
Profil Hermíny Kovalíkovej	11
Deň slovenskej poézie	12—13

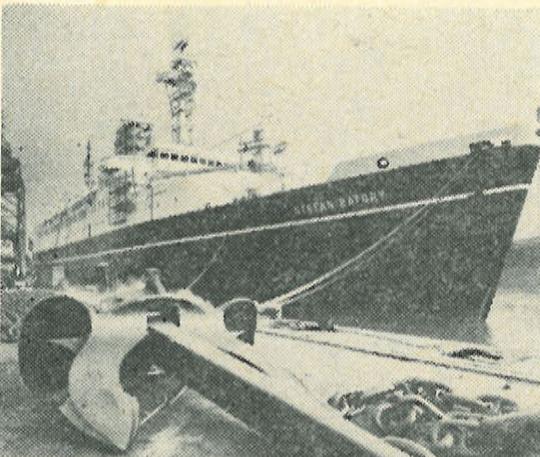
VARŠAVA. Podmienky poľnohospodárskej výroby a situácia rolníkov patrili k hlavným tématam analytického prejavu predsedu vlády Zbigniewa Miesnera, politicko-pogramového referátu Romana Malinowského a niekoľkodňovej diskusie na X. kongrese Zjednotenej ľudovej strany vo Varšave. Kongres schválil uznesenia upresňujúce úlohy ZLS v riešení hospodárskych a spoločensko-politických problémov poľského polohospodárstva, ako aj vo veci ekologických ohrození a o prípravách k oslavám 100. výročia vzniku ľudového hnutia v Poľsku. Za predsedu HV ZLS bol opäťovne zvolený Roman Malinowski. Po skončení kongresu sa z iniciatívy ZLS konala vo Varšave medzinárodná konferencia rolníckych strán a organizácií, venovaná ochrane prírodného prostredia. Na snímke: záber zo zasadacej sály, pri prejave R. Malinovského.

VO VARŠAVE rokoval 41. zjazd Zväzu umelcov polských scén (ZASP) za účasti 155 vynikajúcich hercov a činiteľov uměleckého hnutia v Poľsku. Predmetom rokovania a uznesení zjazdu boli medzinárom otázky týkajúce sa integracie prostredia, rozšírenia hospodárskej činnosti

zväzu, zvýšenia umeleckej úrovne divadla, výchovy a vzdelávania hereckých kádrov,

ich sociálneho zabezpečenia, starostlivosti o miestne a oblastné divadlá. Za nového predsedu zväzu zvolili známeného režiséra, riaditeľa Poľského divadla vo Varšave Kazimierza Dejmeka. Na snímke: pohľad na zasadaciu sálu — sprava Marta Lipińska, Marek Kondrat a Krzysztof Kowalewski.

dlhé roky premávala na tejto trati. Zatiaľ ešte nevedno, či Stefan Batory bude mať nástupcu alebo dojde k zrušeniu tejto linky. Na snímke: Stefan Batory spred niekoľkých rokov.

V GDYNSKOM PRÍSTAVE sa konala slávnostná rozlúčka s vlajkou lodou Poľských oceánskych liniek Stefan Batory. Vybudovali ju v roku 1952 v jednom z holandských prístavov a pred 19 rokmi ju kúpilo Poľsko. Odvtedy premávala na trati z Gdyne do Kanady a Spojených štátov. Nahradila inú osobnú loď Batory, ktorá pred ňou

Sankt Peterburg, Petersburg, Petrohrad, Leningrad — to sú historické názvy po Moskve najväčšieho mesta, priemyselného a kultúrno-vedeckého centra v ZSSR.

Mesto vzniklo z vôle círa Petra I. na jednom zo sto ostrovov pri ústí Nevy do Fínskeho zálivu. 16. mája 1703 začali a koncom toho istého roku aj ukončili výstavbu Petropavlovskej pevnosti, ktorá ozbrojená 300 delami, bránila cudzím lodstvám vstup na vody Nevy. Spolu s pevnosťou vzniklo aj mesto. Aby úspešne zavŕšili jeho výstavbu, Peter I. vydal v roku 1714 zákaz budovať murované domy v celom impériu. Týmto spôsobom pritiahol k Neve množstvo architektov, remeselníkov a poddaných roľníkov. Nespočetné množstvo poddaných umrelo následkom krutého podnebia a vraždeného tempa prác. Po deviatich rokoch od založenia pevnosti sa totiž Petrohrad stal už hlavným mestom impéria. Prestaňovali ho opäťovne do Moskvy v marci 1918.

Z dejín mesta nad Nevou

Neočakával som, že až v starobe prežijem takúto príhodu. Ide o to, že hoci som sa narodil, výchova a absolvoval gymnázium a univerzitu na území ruského impéria, nikdy som nebol v Petrohrade. Nebol som v tomto meste ani neskôr, keď sa nazývalo Leningradom a malo za sebou tak dramatickú tisiedňovú blokádu, ktorá patrí k najdojímavejším epizódam poslednej vojny.

Iba prednedávnom, keď som ukončil sedemdesiat rokov, ocitol som sa na nábreží Nevy. Ako obvykle býva v takýchto prípadoch, bol som, samozrejme, pripravený na toto stretnutie, ale zároveň mal som o meste úplne odlišné predstavy. Toto stretnutie bolo aj sklamánim, aj prekvapením a v každom prípade patrilo k najsilnejším cestovateľským dojmom, aké som vôbec zažil.

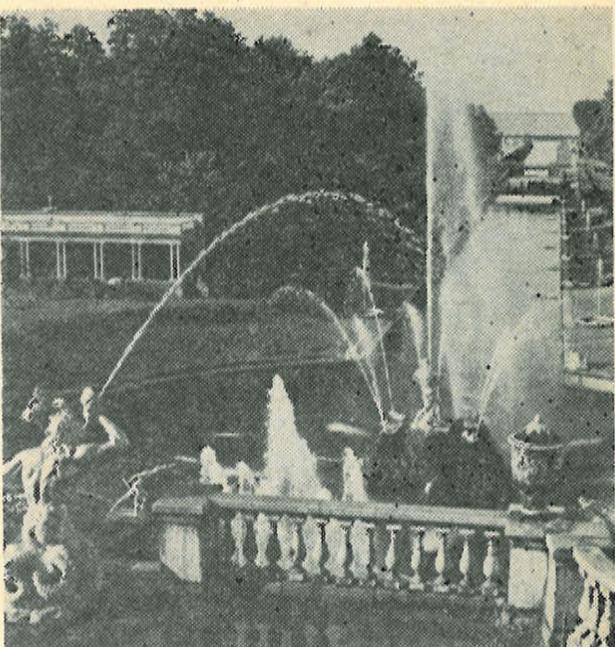
Čo bolo toho príčinou? Bolo to mesto, o ktorom som toľko vedel od čias najskoršej mladosti. Čítal som o ňom v poľskej a cudzej literatúre, vedel som o ňom všetko. Spojené s najsilnejšími literárnymi dojmami mladosti, najskôr s Puškinom a Mickiewiczom, s Balzacom a Dostojevským, potom s Blokom a Witkacym. Zdalo sa mi, že z knih tu poznám každý kameň, že viem, ako vyzera Medený jazdec a kadiaľ chodil s baterkou Oleszkiewicz, ktorými mostami sa viesol Nos, ktorý stratil svojho majiteľa a

kde sňali z Akakija Akakijeviča vojenský plášť. Vedel som, kde sa rozprával veľvyslanec Paleolog so svojimi informátormi a na ktorom mieste našli stratenú topánku Rasputina, utopeného v diere vysekanej v ľade. Všetko to som prežíval. Ale som nevidel.

Až teraz som to uvidel. A tak ako v nejakej zručnej hre alebo v japonskom biaride, všetky tieto veci, ktoré som mal v pamäti, ktoré tkveli v predstave, ktoré existovali v neskutočnom rámci, začali zapadáť do svoich dierok, zrazu sa nachádzali na svojom, oddávna pripravenom mieste, v príslúchajúcom mu priestore, nachádzali svoje miesto na zemi. A teraz, keď ho našli, patrile sa sfarbovali, a hovoríme to s rukou na srdeci, stávali sa skutočne.

Otriasný dojem: prezretie celej vo svojich dejinách tak blízkej kultúry zo zorného uhla umiestenia jej pôsobnosti na konkrétnom teréne. Vidieť, ako skutočne vyzerá vo svojom okolí Zimný palác, Cárske selo, Marsove pole, Pavlovsk, kde bývala Anastázia Filipovna a kde ešte predtým Mickiewicz navštievoval Zukovského...

Cudné je v človeku to, že si mnoho, veľmi mnoho predstavuje, ale keď niečo z predstavaných vecí uvidí, jeho predošlý zážitok nadobúda iný rozmer a odochráva sa v inom kolorite. Predstavy sa vtedy umiestňu-

Fontány v Petrodvoreci pri Leningrade

jú v reálnej skutočnosti. Ako údery hodín u Bergsona, ktoré v myslach počítame, keď už dávno odzneli, a ktoré až vtedy začinajú skutočne existovať.

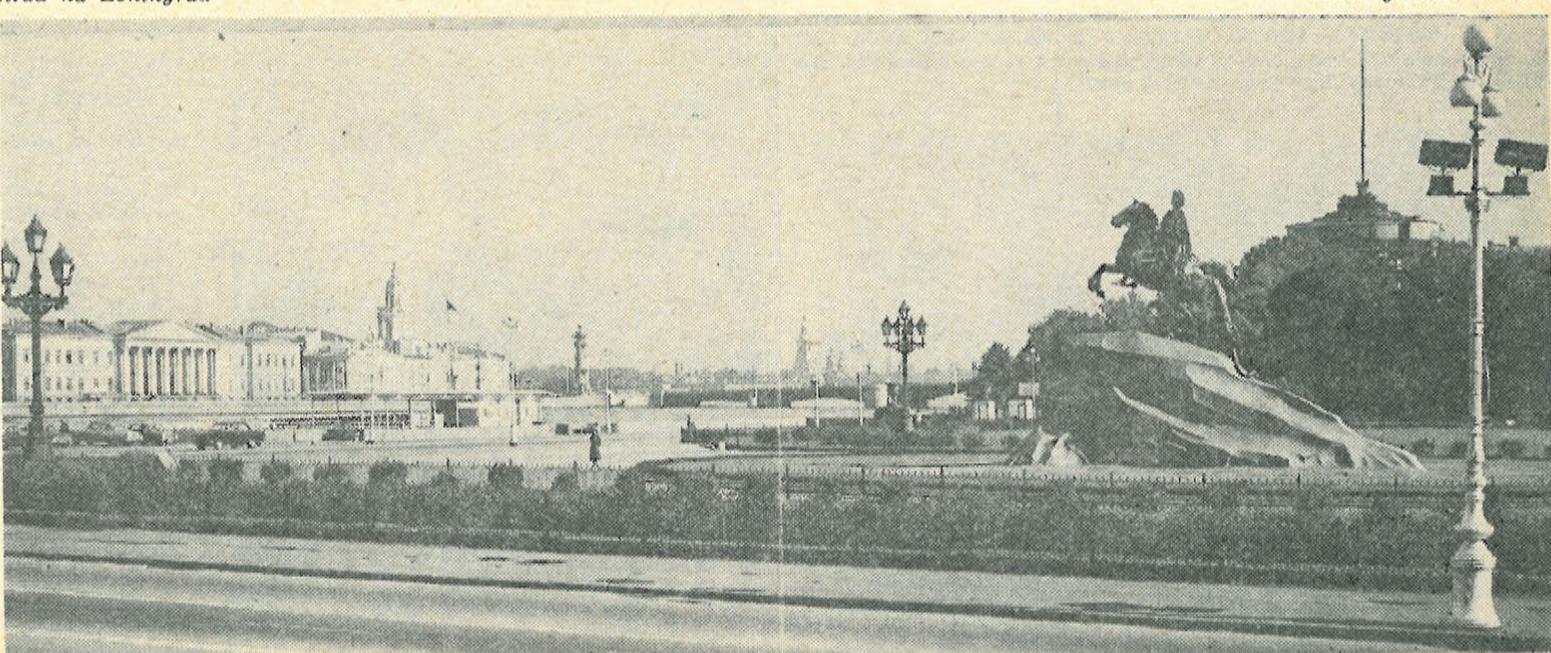
Konkretizácia Petrohradu z dávnych, čisto odtrhnutých zážitkov, pohľad na ihlicu Admirality, modré drapérie v lóži Marijského divadla, ktoré videli bratov Reszkovcov a Waclawa Nižinského, priezviská Dostojevského a Musorgského prečítané na náhrobkoch cintorína napĺňajú nielen dojimavosťou, ale zároveň pocitom závažnosti a pravdy vecí, ktoré príliš často považujeme za efemeridy.

Iba raz v živote som zažil niečo podobné. Keď som ešte ako veľmi mladý človek po prvýkrát pricestoval do Krakova a keď všetky krakovské veci, známe z rozprávania od najskoršieho detskstva, tak isto náhle zapadali na svoje miesta. Keď napríklad Boh Otec Wyspiański bol celkom taký istý ako ho popisovala istá staršia dáma na verande domčeka nachádzajúceho sa v samom centre Bielocerkevské oblasti. Nachádzal som tu aj tú istú náladu, aj tie slová popisu, ktoré si podnes pamätam.

Neočakával som, že môžem prežiť čosi podobné ešte raz v tak neskorom veku.

(Z knihy Petersburg od Jarosława Iwaszkiewicza, PIW, 1976).

Pohľad na Leningrad

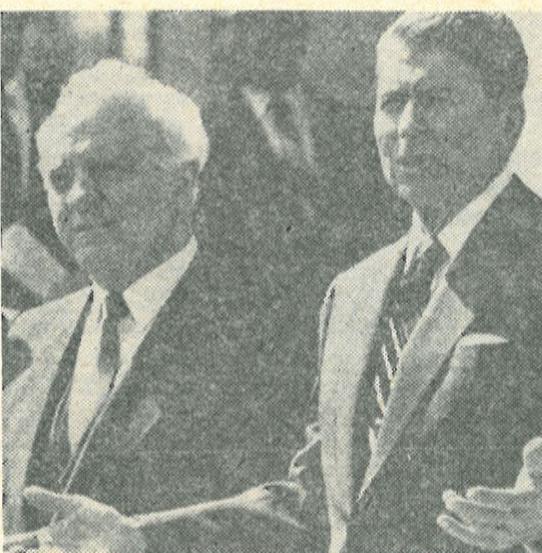

Snímky: CAF a archív

PREDSEDA RADY MINISTROV PLR ZBIGNIEW MESSNER bol na dvojdňovej pracovnej návštive v Moskve, počas ktorej sa stretol z generálnym tajomníkom ÚV KSSZ Michailom Gorbacovom a rokoval s predsedom vlády ZSSR Nikolajom Ryžkovom. V rozhovoroch bolo dohodnuté ďalšie rozvíjanie priamych výrobných zväzkov oboch krajín.

rozširovanie pohraničnej tovarovej výmeny, vytváranie spoločných podnikov, združení a kolektívov, zdokonalovanie štruktúry obchodnej výmeny na základe širokej kooperácie a špecializácie výroby a zlepšovanie technickej úrovne a kvality vzájomných výrobných dodávok. Obaja predsedovia vlád podpisali tiež program spolupráce PLR a ZSSR v oblasti rozvoja jadrovej energetiky v Poľsku do roku 2000. Na snímke: záber zo stretnutia Zbigniewa Messnera s Michailom Gorbacovom.

WASHINGTON. Během návštěvy sovětského ministra zahraničí Eduarda Ševardnadze v hlavním městě USA bylo dohodnuto, že příští setkání na nejvyšší úrovni

Gorbačov-Reagan se bude konat v Moskvě ve dnech od 29. května do 2. června t.r. Byly rovněž projednány otázky související s připravovaným návrhem smlouvy o poloviční redukcí strategických jaderných arsenálů. Témětem rozhovorů byly také místní konflikty:

na Blízkém východě, iránsko-irácký a afghánský. Na snímku: Ronald Reagan a Eduard Ševardnadze před Bílým domem.

VARŠAVA. Na oficiálnej návštive v Poľsku bola grécka ministerka kultúry Melina Mercouriová (na snímke s min.

Aleksandrom Krawczukom na letisku Okęcie). Udelili jej rad Komandoria s hviezdou za zásluhy o PLR za prínos pre rozvoj obojstranných kulturných vzťahov. Počas rozhovorov

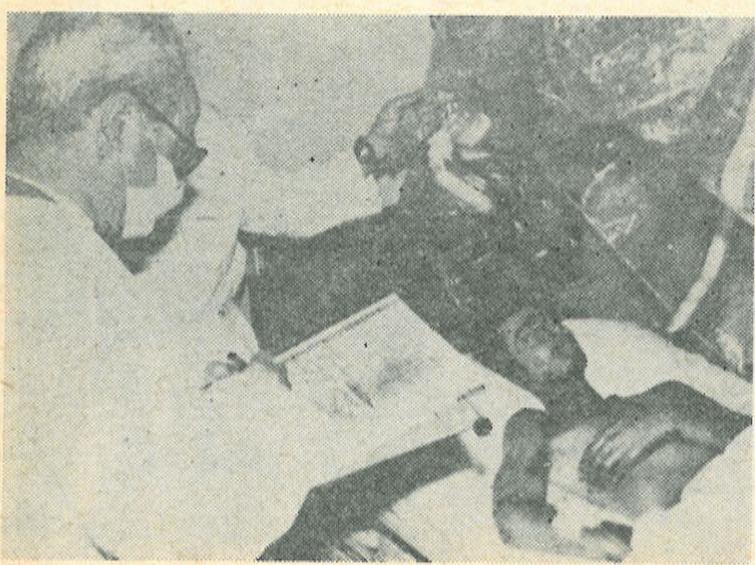

zvyšujú nátlak na panamské vládne orgány.

PANAMA. Proamerická opozícia uskutočňuje stále intenzívnejšiu akciu na odstránenie veliteľa panamských ozbrojených sôl gen. Noriegu, ktorého Biely dom obžalováva o autokratické metódy výkonu moci a účasť na obchode s drogami. Následkom všeobecného štrajku sú nedostatky potravín a benzínu. Zatiaľ americkí „marines“, ktorí sa nachádzajú v oblasti Panamského prieplavu, začali demonstratívne manévre (na snímke) a takto

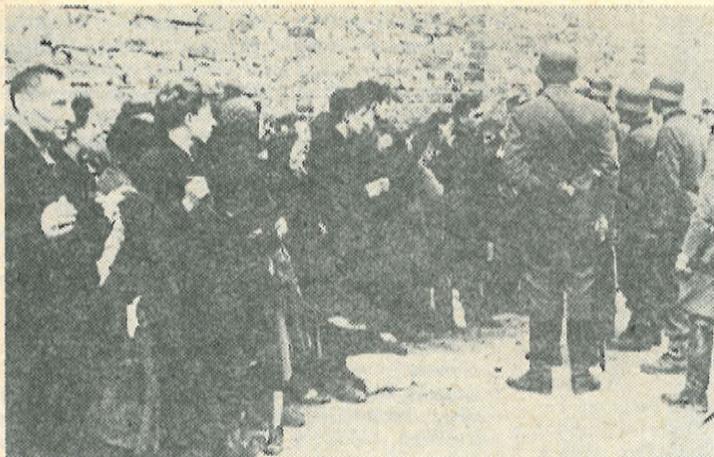

čas tlačovej konferencie.

UŽ OSEM ROKOV trvá iránsko-irácká vojna, ktorá priniesla obom bojujúcim stranám obrovské materiálne škody a veľké straty na životoch. V poslednom období začali v tejto vojne používať chemické zbrane. V súvislosti s tým do Teheránu prišla komisia OSN, aby prešetrila obeť irackého chemického útoku na mesto Kalabdže. Na snímke: dr. James Holger pri jednej z obetí.

MANAGUA. V nicaragujskom Sapoa (neďaleko hranice s Kostarikou) podpisali dohodu medzi sandinovskou vládou a „contras“ o 60-dňovom primeri v Nicaragui. Tento čas majú využiť na rokovania o konečnom ukončení občianskej vojny. Sandinovská vláda vyhlásila úplnú amnestiu pre „contras“, ktorí sa doteraz nachádzajú v nicaragujských väzeniach. Na snímke: sôf štabu sandinovskej armády gen. Joaquin Cuadra (v strede) po-

PRED 45 ROKMI VO VARŠAVSKOM GETE vypuklo ozbrojené povstanie, ktoré začala Židovská bojová organizácia na obranu pred plánovanou likvidáciou geta nacistickými jednotkami. V nerovnom boji od 19.IV. do 8.V.1943 hitlerovci zavraždili ok. 20 tis. obyvateľov geta a povstalcov. Na oslavu 40. výročia tohto povstania prišli do Varšavy predstaviteľia svetových židovských organizácií a organizácií odborárov II. svetovej vojny. V rámci osláv bol odhalený mür-pamätník na počesť vyše 300 tis. Židov vyvzených z geta do koncentračných táborov a na miestach utrpenia a bojov polských Židov položené vence a kvety. Vyše 100 Poliakov, ktorí počas okupácie pomáhali prenasledovaným Židom, dostalo diplomy a medaily Spravodlivý medzi národní sveta, udelené Ústavom pamäti v Jeruzaleme. Delegáciu Svetového kongresu Židov prijal v Belvederi gen. Wojciech Jaruzelski. Na snímke: historický záber z povstania.

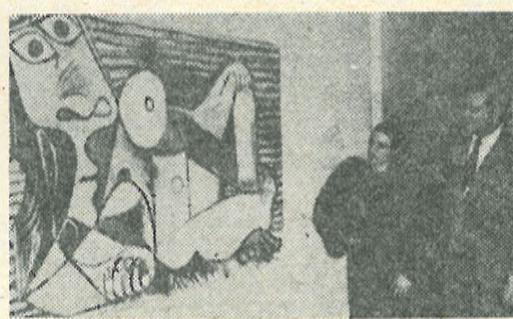

NEUSTÁVAJÚ REPRESÁLIE izraelských vojsk na okupovaných arabských územiach. Naopak, v poslednom období, najmä po usmrtení jedného z izraelských vojakov, sa teror začal ešte stupňovať, čo vyvolalo odpor a vlnu demonštrácií tisícov Arabov. Na snímke: účastníci demonštrácie v Kfar Kane.

V KANADSKOM MESTE TORONTO prišli na sviat pătorčatá. Sú to vôbec tretie a prvé v Kanade pătorčatá „zo skúmavky“ — štvrť chlapci a jedno dievča. Pripomeňme, že na začiatku sedemdesiatych rokov sa narodili zdravé pătorčatá aj v Gdansku a dodnes sa tešia veľkej pozornosti. Na snímke: kanadské pătorčatá.

PARIŽ. V Kulturním centre Georges Pompidou bola otvorená výstava obrazov Pavla Picassa (1881—1973) z posledných dvaceti let jeho života. Zahájení výstavy bol prítomen ministerský predsedca Jacques Chirac a malírova dcera Paloma. Na snímke: obraz „Le nu couché“ z roku 1969.

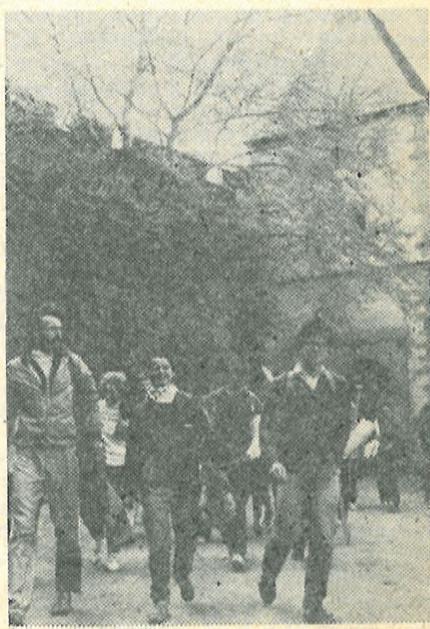
Podle povesti dovedl kdysi praotec Čech svúj slovanský kmen do země, která dnes nese jeho jméno — Čechy. Poprvé prý země obhlédl z temene hory Říp... Na počest legendy se konají pravidelné turistické výstupy na Říp. Ten loňský byl již 125. Slavnostně jím byl zahájen Rok české turistiky a oslavy 100. výročí organizované turistiky v Československu.

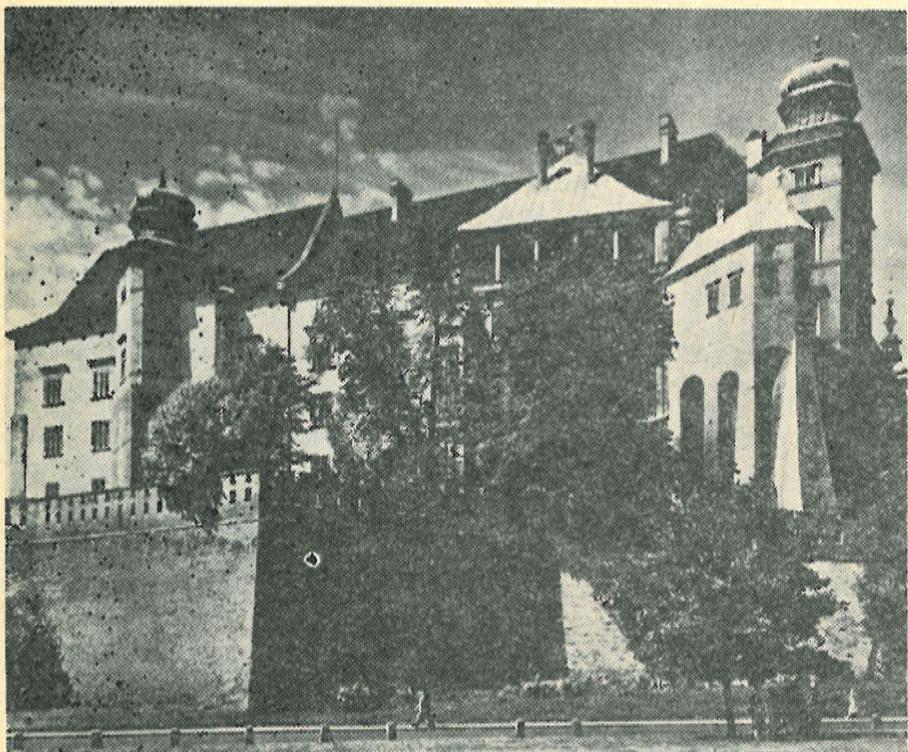
Rekl o sobě, že malovat začal proto, že ho nechtěli mezi sebe pustit spisovatelé. Podceňoval se. I jako malíř, i jako spisovatel. Vždyť knihy a obrazy Josefa Čapka patří k tomu nejlepšímu, co v československém umění vzniklo. Vždyť když Josef Čapek roku 1945 ve fašistickém koncentračním táboře zemřel, bylo mu 58 lat. 23. března loňského roku jsme si připomenuli 100. výročí jeho narození.

Snímky:

CAF, AP, ČTK
TASS a archív

A ještě jednou turistika. Karlova univerzita pořádá každoročně tzv. Rektorský den. Studenti mají celý den volno a univerzita pro ně pořádá různé sportovní akce. Snímek pochází z tradičního dálkového pochodu z hradu Karlštejn do Prahy.

Pohľad na Wawel v Krakove

Safárik, J. Ribay, K. Kuzmány a predovšetkým štúrovi na čele s Ľudovítom Štúrom, pre ktorých sa Krakov stal hlavným dodávateľom aj uměleckej literatúry, najmä básnických diel Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackého, Zygmunta Krasińskiegoho, Antónioho Malczewského a iných predstaviteľov polského romantizmu.

Po Viedenskom kongrese r. 1815 sa na území Krakova a blízkeho okolia vytvorila tzv. Rzeczpospolita Krakowska s relativne samostatnou konštitúciou (oficiálne patrila pod vládu rakúskej monarchie). Kultúrní činitelia Krakova sa od prvého „dňa slobody“ doslova vrhli do premyslenej kultúrno-výchovnej, propagačnej a organizačnej práce, ktorou sprístupňovali ostatným národom Európy výsledky celopoľskej literatúry, vedy a kultúry (lebo v ostatných časťach Poľska bola táto činnosť prakticky nemožná). Preto sa všetky záujmy vtedajších slovenských buditeľov automaticky obracali na Krakov. Kollár, Šafárik, Ribay, Stúr viedli s krakovskými vedcami (Bandtkie, Kucharski, Maciejowski) čulú korespondenciu, vymieňali si knižné publikácie, literárne a folklórne texty. Šafárik a Kollár sa stali čestnými členmi krakovského Twarzystwa Naukowego. Sympátie ku Krakovu najvýraznejšie prejavil Ján Kollár, ktorý sa koncom dvadsiatych rokov 19. storočia, stálym zápasom o holú existenciu, rozhodol natrvalo presídiť do Krakova, kde sa mu ponúkali lepšie podmienky pre sústredenú spisovateľskú a vedeckú

KRAKOV – BRATISLAVA

V tomto roku si opäť pripomienime družbu a spoluprácu medzi Bratislavou a Krakovom, užatvorenú zmluvnou dohodou zo dňa 23. októbra 1974. Pri tejto príležitosti chceme poukázať na skutočnosť, že táto spolupráca organicky vyrastá z bohatej a dávnej tradície slovensko-poľských literárnych a kultúrnych vzťahov, ktorá i dnes môže byť cenným prameňom poznania a poučenia. Preto ju chceme priblížiť aj našim čitateľom.

Najstaršie spojivá medzi Bratislavou a Krakovom siahajú do čias Veľkej Moravy. Už vtedy medzi našimi mestami jestvovala čulá spojovacia tepna — jantárová cesta, ktorou sa k nám okrem jantáru dopravovali kožušiny, kože, perie, dobytok a soľ. Pravda, neslúžila vždy iba mierumilovným účelom. V druhej polovici 9. storočia sa ľiou až do Krakova, strediska vtedajších Vislanov, dostávali vojská odbojného veľkomoravského panovníka Svätopluka I., ktorý — pravda — mal inú predstavu o spolupráci dvoch susedných kmeňov. Epizodu vojenského vpádu Svätopluka I. do sídla Vislanov opisuje Milan Ferko v románe Svätopluk a Metod (vyšiel v Bratislave r. 1985).

Po rozpade Veľkej Moravy sa severné Slovensko načas dostalo pod nadvládu poľských Piastov. Kontakty s Krakovom, ktorý sa už v 11. storočí stal sídlom biskupa a kráľa, sa zintenzívnila a najmä po založení Krakovskej akadémie (dnešnej Univerzity Jagiellońskiej) prenikli aj do spoločenského života. V Dejinách staršej slovenskej literatúry (Bratislava 1955) sa uvádzia, že „Krakov v rokoch 1385—1500 odchoval Uhorsku vyše 2000 študentov, 600 bakalárov a do 70 magistrov.“ Aj profesori Marcin Bilica z Olkusza (mesto pri Krakove) a Marcin Ilkus, ktorí v rokoch 1467—1490 pôsobili v Bratislave na Academii Istropolitana, boli odchovancami krakovskej univerzity.

Dalšie historicky významné kontakty Bratislavu s Krakovom sa rozvíjali v 16. — 18. storočí v súvislosti so zvyšovaním záujmu o poľskú vedeckú a duchovnú spisbu (Copernik, Kochanowski, Knapiusz), ktorá sa k nám dostávala predovšetkým z Krakova a podporovala u nás nielen rozvoj vedomostí, ale aj knihtlačiarstva a knihapectva. V období

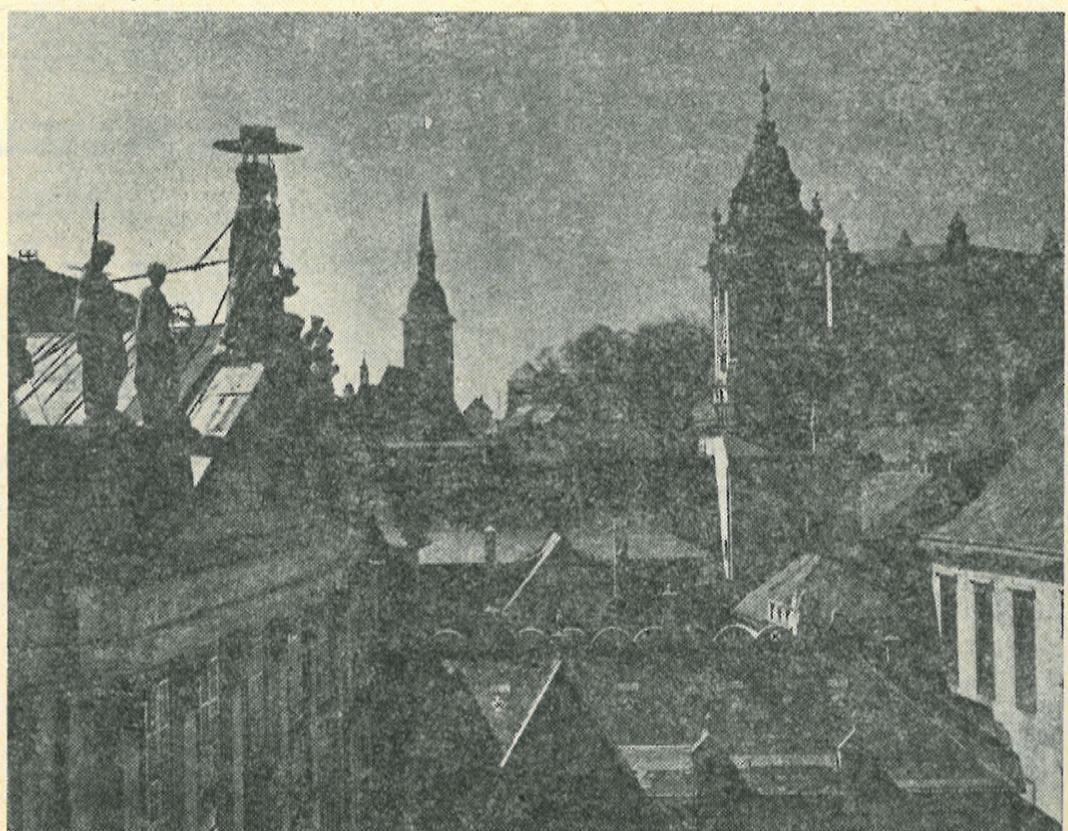
osvetenstva náboženskú spisbu vystriedali lexikografické diela, publikácie z oblasti slovanských dejín, etnografie a zbierky Ľudových textov. Vďaka krakovským dodávateľom kníh sa Anton Bernolák oboznámil so vzorovými slovníkmi tých čias, ktoré ho priviedli k myšlienke vytvoriť vlastný štvorazčíky Slovár česko-latinsko-nemecko-uhorský (vyšiel v Budíne 1825—1827 v šiestich zväzkoch). Cenné služby krakovských tlačiarov a kníhkupcov hojne využíval Ján Kollár, P.J.

prácu. Uskutočnenie tohto rozhodnutia mu prekazil výbuch novembrového povstania roku 1830.

V druhej polovici 19. storočia sa kontakty Bratislavu a Krakova prenesli do oblasti kultúrno-politickej publicistiky a osobných stykov. Haličskí etnografi, slavisti, zberatelia Ľudovej slovesnosti a spisovatelia (A. Giller, S. Smolka, Z. Miłkowski-Jež, A. Sygietyński, A. Gruszecki, J. Baudouin de Courtenay a iní) cestujú po Slovensku, stretávajú sa so

Primaciálny palác v Bratislave

Snímky: archív

11. ZASADANIE ÚSTREDNÉHO VÝBORU

slovenskými buditeľmi, oboznamujú sa s politickým a sociálnym útlakom Slovákov. Nadobudnuté poznatky prenášajú na verejný forum dennej tlače. Počet týchto článkov je neuveriteľne vysoký (vyše sto) a organicky prerástol v šesť knižných publikácií o Slovácoch, ich dejinách, politickej situácii, literatúre, jazyku a ľudovej slovesnosti. Krásnym vyvrcholením tejto iniciatívy bola knižná monografia Slowacy, ich život a literatúra (vyšla v Krakove r. 1899) od krakovského profesora slavistiky Romana Zawilińského.

Cím bližšie k prítomnosti, tým viac sa vzáhy bratislavskej a krakovskej literatúry, vedy a kultúry rozširovali, zintenzívňovali, prenikali do všetkých oblastí kultúrno-spoločenskej práce. A vznikali aj veľmi cenné výsledky. Je len prirodzené, že po roku 1918, po vzniku samostatného poľského štátu, sa tento rozmach rozbehol na plné obrátky. Rozrástla sa počet knižných prekladov, výmenných podujatií i osobných kontaktov. Roku 1936 bola v Krakove založená Spoločnosť Ludovita Stúra (Towarzystwo Przyjaciół Słowaków im. Ludwika Sztura) a jej predsedom sa stal krakovský senátor, slovakofil, publicista a prekladateľ slovenskej prózy Feliks Gwiźdż, podpredsedmi boli profesori UJ — Władysław Semkowicz a Wacław Olszewicz. Tesne pred vypuknutím druhej svetovej vojny sa z iniciatívy Spoločnosti zrodila dvojzväzková knižná práca Slowacja i Slowacy (vyšla v Krakove 1937—1938), ktorá svojím rozsahom a významom nemá obdobu v dejinách slovensko-slovanských vzťahov vôbec. Jedným z autorov tejto publikácie bol Władysław Bobek, rodak z Wrzawów, absolvent UJ, slavista, znamenitý znalec slovenského romantizmu, ktorý v rokoch 1928—1939, pôsobil na Univerzite Komenského v Bratislave ako lektor poľského jazyka a literatúry. Počas svojho pôsobenia v Bratislave W. Bobek vychoval celú jednu generáciu odborne vzdelaných znalcov poľskej literatúry, ktorí sa v nasledujúcich rokoch uplatnili ako popularizátori a prekladatelia poľskej literatúry do slovenčiny. Po hitlerovskej okupácii Poľska bol W. Bobek odvlečený do koncentračného tábora v Osvienčime, kde roku 1942 zomrel.

Tragický osud Władysława Bobka nás privádza k problematike druhej svetovej vojny. Hoci v počiatocnej fáze vojny sa Bratislava a Krakov ocitli na opačných stranach politickej bariéry, pokrokové sily ani v tomto nepríaznívom období nezaháľali. Neďaleko Krakova v Malých Bronowicach sa pod vedením Ludvíka Svobodu formovali jednotky československých légii. Aktívnu spoluprácu rozvíjali aj pracovníci ilegálnych skupín KSS a PRS pri preprave antifašistických pracovníkov, správ, inštrukcií, archívnych materiálov atď.

S týmto dedičstvom vzťahy Bratislavu a Krakova vošli do povojnového obdobia ako mobilizujúci faktor vzájomnej spolupráce. Po podpísaní Zmluvy o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci (Varšava 1947) nastúpilo obdobie systematickej spolupráce a kontaktovej vo všetkých kultúrnych a ekonomických oblastiach. Vytvárali sa rezortné dohody, zakladali sa vedecké spoločnosti s obojstrannou pôsobnosťou, organizovali sa výmenné kultúrne, osvetovo-výchovné, edičné a rekreatívne podujatia. Komplexnú charakteristiku kontaktov a spolupráce medzi Bratislavou a Krakovom v povojnovom období podáva Ján Princ v spoločnej slovensko-poľskej publikácii Bratislava — Krakov (vyšla v ko-produkcii Vydavateľstva Obzor, Bratislava a Krajovej Agencie Wydawniczej, Kraków roku 1986), ktorá okrem informatívnych textov v slovenčine, poľštine, ruštine, angličtine a nemčine prináša prekrásny súbor farebných fotografií z Krakova a Bratislavu. V súčasnom procese slovensko-poľských vzťahov Bratislava a Krakov zohrávajú špecifickú úlohu, v ktorej sa organicky integrujú progressive podnete tradičných zväzkov s novými kultúrnymi a spoločenskými možnosťami. Nadobudnuté výsledky sú cenným príspievkom k vzájomným vzťahom celospoločenského charakteru.

PhDr. JOZEF HVÍŠČ CSc.

V priebehu zasadania ÚV prerokoval i rad bežných organizačných otázok a aktuálnu kultúrno-osvetovú činnosť, v tom o.i. problematiku sídla ÚV, dvojjazyčných tabuľ a oboznámil sa s výsledkami hospodárskej kontroly v Spoločnosti.

JÁN ŠPERNOGA

ZE ZPRÁVY ZA ROK 1987

V loňskom roku pôsobilo na Spiši, Orave, Mikolově, Zelově, Husinci a Kucově 32 klučových organizácií KSSČaS, v nichž bola realizovaná kultúrno-osvetová činnosť — pújčovanie a čtení českých a slovenských kníh a časopisů, školení lidových kapel, folklórnych a diadelních souborov, zájmové kroužky, promítanie filmov, setkání, večírky aj.

Nejvýznamnejší akciu roku 1987 byly oslavy 40. výročia našej krajanské organizace v kroužkoch na Spiši v Krempachach, na Orave v Dolné Zubrici a v Zelově. Ústredné oslavy proběhly 25. října v Nedeci na Spiši; zúčastnili se jich velvyslanec CSSR v Polsku Jiří Diviš, predseda Matice Slovenské, člen ÚV KSS Vladimír Mináč s delegací Instituta pro zahraniční Slováky a Československého ústavu zahraničního, ředitel Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě Ján Pastrnák, představitelé polských stranických a správních orgánů a další hosté.

Již tradičně byly uspořádány přehlídky amatérské kulturní tvorby: ochotnických divadel, dechových orchestrů a folkloristických souborů, a soubory KSSČaS se zúčastnily různých podniků pořádaných jinými institucemi. Soubor Veselica vystupoval v ČSSR a zúčastnil se folkloristického festivalu na Děčíně v programu Krajanské neděle.

V rámci spolupráce s Maticí slovenskou 7 osob zahájilo studia na střední škole v Kežmarku a 1 osoba na Komenského univerzitě; 34 osoby byly na dvoutýdenním tábore v Bratislavě a Vizovicích a 11 osob ve Varzavově. Čtyřčlenná delegace KSSČaS se zúčastnila setkání představitelů krajanských organizací z celého světa v Přerově. Šest vedoucích souborů bylo na dvoutýdenním školení v Piešťanech, dvě osoby na letním jazzovém kurzu v Bratislavě a 3 osoby na lázeňském léčení v Československu. Dvě osoby ukončily střední pedagogickou školu v Turčianských Teplicích a dvě vysokou školu v Bratislavě.

Přes nejrůznější opatření se nepodařilo zakončit příděl místnosti pro ÚV KSSČaS v Krakově a vystěhovat nájemníky, což vedlo k řadě sporů a nepříjemnosti. Vzhledem k finančním potížím nebyla ukončena stavba klubovny v Kacvině. Nekonal se rovněž dvoudenní seminář pro učitele slovenštiny.

Přes řadu kroků nadále nebyly vyvěšeny dvojjazyčné vývěsní tabule na objektech významného užitku na území obcí Nižné Lapše a Bukowina Tatrzanska.

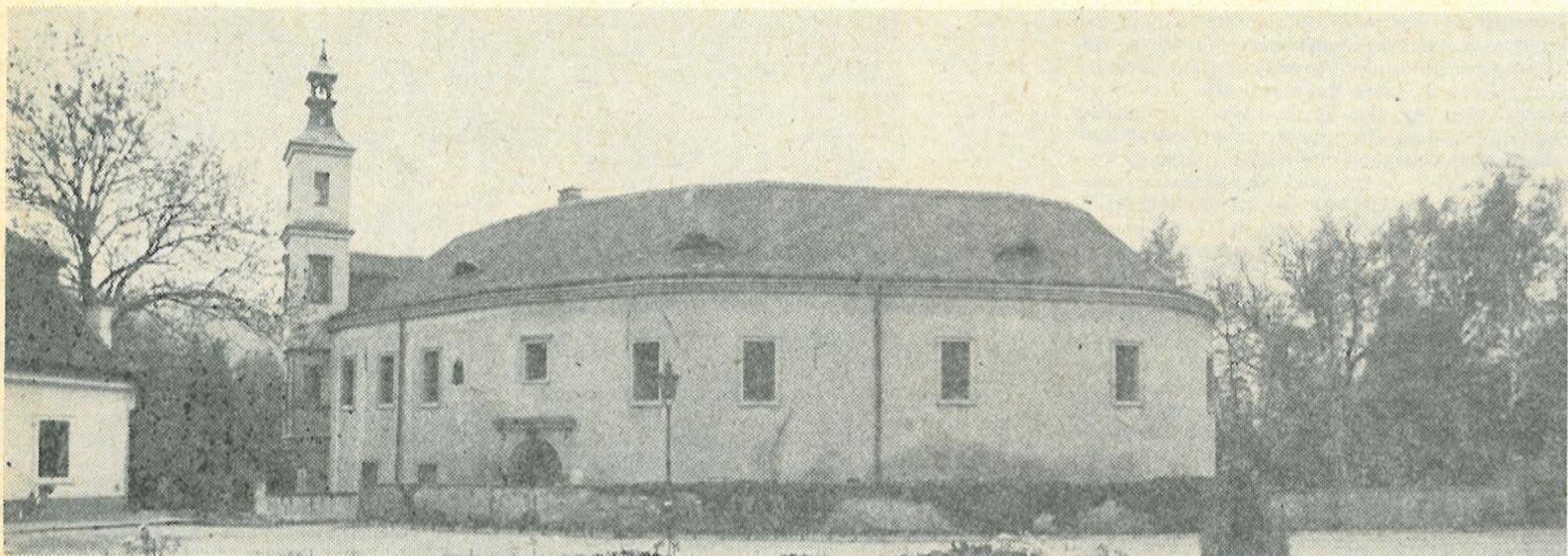
Tři kroužky — v Krakově, Mikolově a Nové Belé — uspořádaly na vlastní náklad zájezdy do ČSSR.

Krajané se aktívne podíleli na společensko-politickej živote, mj. v Národní radě kultury, zasedání II. kongresu PRON a problémových komisiach PRON a hromadne se zúčastnili referenda.

POKRAČOVANIE NA STR. 20

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Pripomíname všetkým krajanom, že na základných školách na Spiši a Orave sa konajú zápisu na vyučovanie slovenského jazyka. Zapisovať treba len žiakov, ktorí sa začnú učiť tento jazyk po prvý raz. Všetci záujemci, tak v obciach, kde sa slovenčina vyučuje, ako aj tam, kde sa ešte nevyučuje, mali by využiť možnosť výuky rodnej reči pre svoje deti.

Zámek v Roztokách se stal sídlem Středočeského muzea

Detail expozice — ukázka dělnického loutkového divadla z 19. století

V současné době se pracovníci muzea věnují i záchrane uměleckých památek
Foto: Vladimír Přibyl

Muzeum v Roztokách

Městečko Roztoky si oblíbilo nejen mnoho Pražanů, ale směrují sem i četní návštěvníci hlavního města Československa. Není to nic nového, vždyť Roztoky se těší velkému zájmu i v minulosti. Navštívila je řada pozoruhodných lidí. Mezi jinými také Paul Claudel či Auguste Rodin, které hostila česká malířka Zdenka Braunerová (1858—1934).

Roztoky u Prahy si dodnes v některých částech zachovaly svůj původní ráz půvabného letoviska. Patří sem i zámecký areál, v němž se nyní nachází Středočeské muzeum. W roce 1987 oslavilo třicet let své existence, což je i důvodem ohlédnout se trochu do historie.

Středočeské muzeum vychází z bohatých tradic svého města. Základ k vlastivědné práci tu položil místní lékař MUDr Ceněk Rýzner (1845—1923), který se proslavil především svou činností v archeologii. Jeho zájem o historii kraje, sběratelská vášeň i ne-

zíštná a obětavá práce byly vzorem a mnohé občany Roztok podnítily k následování. Zvláště po druhé světové válce došlo v městečku k obrovskému rozmachu vlastivědné a muzejní práce. Nadšení amatérů založili vlastivědný odbor, jehož cílem byla především záchrana zámku.

Jejich úsilí nebylo marné. V roce 1957 bylo zřízeno vlastivědné muzeum, které došlo do užívání zámecký objekt. Úkolem muzea bylo vytvořit sbírkové fondy a vybudovat stálé expozice, které by mapovaly okolí Prahy od pravěku do 19. století. Přišli první odborní pracovníci, kteří se spolu s unikátní. Zachraňují se zde především historie roku 1964 byla otevřena první část expozice. Významným mezníkem v historii muzea byl však až rok 1974, kdy se instituce stala muzeem krajským s názvem Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy. Záběr zájmu se rozšířil na celý Středočeský kraj, expozice a sbírky byly postupně doplňovány.

Kromě práce na stálých expozicích pořádali pracovníci muzea v průběhu let i různé krátkodobé výstavy. Většinou byly věnovány významným roztockým osobnostem či kulturně-politickým výročím. Nelze však hovořit pouze o činnosti výstavní. Ve Středočeském muzeu působí totiž i konzervační ozařovací pracoviště, které je svého druhu ve světě unikátní. Zachraňují se zde především historicky cenné předměty z organických látek. Využívá se účinku záření gama, které ničí škodlivý hmyz i všechna jeho vývojová stadia, aniž by přitom došlo k poškození vlastního materiálu či jeho povrchové úpravy. Ozařovací pracoviště bylo uvedeno do provozu v roce 1981 díky společnému úsilí pracovníků a Ústavu jaderného výzkumu v Řeži a Středočeského muzea v Roztokách u Prahy.

Návštěvníci muzea si mohou kromě stálých expozic prohlédnout také interiér svatelní síně s původním renesančním trámovým malovaným stropem či síně Zdenky Braunerové, kde je stálá expozice této umělkyně. Pořádají se tu i přednášky, koncerty a vědecká sympozia. Po prohlídce zámku se návštěvníci mohou projít i parkem s cizokrajnými dřevinami a prohlédnout si kamenné plastiky zasloužilé umělkyně Hedviky Zaorálkové, další významné roztocké občanky.

MONIKA KEMMLEROVÁ
T.A. ORBIS

MIROSLAV VÁLEK

Kaplinka

Keby si rástla v záhrade a na slnku,
chodil by som každodenne z diaľky
k vám do záhrady na fialky
a tvojim nohám spravil by som kaplnku.

Tvoje nohy, keby si si nesadla,
boli by v nej dva ružové stľpy,
ktoré vždycky — to vie už aj hlúpy —
držia klenbu, aby na ne nespadla.

Vo zvonici, kde to bije zľahučka,
je vysoko nad klenbou, no skrátka,
keby boli otvorené vrátky,
našiel by som dve voňavé jablčka.

Keby som tak kaplnku ja takú mal
namojudušu nebol by v nej nával,
sám by som sa s jablčkami hrával
a na noc ju na sto zámkov zamykal.

VILÉM ZÁVADA

Česká mírová

Opírajíc se lokty hor,
má zem už po staletí
zalétá zraky za obzor
a svého si zas hledí.

Jas vyzařuje z blankytu,
úsměvná moudrost z lidí.
Pokojný národ sídlí tu,
jenž do daleka vidí.

Přemáhá raději svou zem
než vojska nepřítele.
Duch je též těžkým bojištěm,
a na něm válčí skvěle.

Dělá, jak by si hrál, a rád
má slova půl a celé činy.
Do díla ale zatínat
se umí jako širočiny.

Kámen mu v rukou zazáří,
kovy pleť hebkou mají,
když hladivá je po tváři,
až zvolna ožívají.

Nezhlíží se on v oceli,
nehraje na vojáky,
však nikdy nebyl zbabělý
a neucouvne zpátky.

Opírajíc se lokty hor,
má zem tak po staletí
zalétá zraky za obzor
a z očí klid jí hledí.

SLOVNÍK ŽIVOTA (159)

RYTMICKÉ KRÄTENIE (3)

3. V prítomnom čase slovies vzorov robiť-robi a volať-volá, napr.: chválim, chváliš, chváli, chválime, chválite; dávať, dáva, dávame, dávate a pod. (proti robím, robiš atď., volám, voláš atď.).

4. V opakovacích slovesách na -avať, napr.: čítavať, čítavaš atď.; spievať, spievavam, spievavaš atď. (proti volávať, volávam atď.).

d. V zdobneninách na -ko sa skracuje vkladná samohláska v predposlednej slabike, napr.: vlákenko (k vlákno), krídelko (ku krídlo), plátenko (k plátno), a pod. (proti svetielko (k svetlo), zrkadielko (k zrkadlo), krosienka (ku krosná) a pod.).

e. V 2. p.mn. č. vzorov žena a mesto sa vkladá po dlhej slabike obyčajne krátke o, napr.: čiarok, čiapok, sviečok, ukážok, robotníčok, lýtok, svetielok, krosienok a pod. (proti tvarom rybiek, matiek, učitelia a pod.).

Pred spoluľáskami m, n, l, r, v sa vkladá po krátkej slabike ie, po dlhej slabike e aj ie, napr.: debien, svetiel, rebier, ale výher — výhier (k výhra), výzev — výziev (k výzva), sídel — sídiel (k sídlo), pásem — pásiem (k pásmo), krídel — krídel (ku krídlo) čísel — čísiel (k číslo), vláken — vlákien (k vlákno) a pod.

POLSKI
mlaskać
mlecz
mleczak

SLOVENSKÝ
mľaskať, člapkať
púpava; mlieč (ryba)
ciciak; samec ryby

ČESKÝ
mlaskat
smetanka (bot.); mličí
mličák

mleczarnia	mlejkáreň	mlékárna
mleczarka	mlejkárka	mlékařka
mleczarz	mlečkář	mléčkař
mleczko	mlečko	mléčko
mleczny	mlečný	mléčný
brat mleczny	spoludojča	soukojenec
záb mleczny	mlečný zub	mléčný zub
bar mleczny	mlečný bar	mléčný bar
Droga mleczna	Mlečna dráha	Mléčná dráha
krowa mleczna	dojnica	dojná kráva
mleč	mliet	mlít
mleko	mleiko	mléko
mlekomerz	mlekomer	mlékomér
mlewo	melivo	mleti (semleté obili)
mlocarnia	mlátačka	mlátička
mlocarz, mlocek	mlatec	mlatec
mlocka	mlatba	mlácení
młoda	mładie dievča, nevesta	mladá dívka, nevěsta
młodniak	mładník	mladý les
młodnieć	mładnút	mládnout
młodo wyglądać	młado vyzerat	mladě vypadat
młodo umrzeć	mładý zomrieť	umřít v mládí
młodociany	mładistvý	mladistvý
młodość	mładost	mladost, mládi
młody	mładý	mladý
pan młody	żenich	ženich
panna młoda	nevesta	nevěsta
państwo młodzi	żenich a невеста	ženich a nevěsta

Ziaci navštevujúci hodiny slovenského jazyka v Repiskách — Monika Malecová, Anna Milanová, Monika Pavliková, Dana Kurčáková, Uršula Malcová, Hedviga Bafiová, Margita Valčavová, Margita Kaniová, Beata Grocholová, František Solus.

V očakávaní na novú školu

Už druhý rok sa v Základnej škole č. 2 vo Vojtyčkovom potoku v Repiskách vyučuje slovenský jazyk. V tomto školskom roku sa slovenčinu učí 12 žiakov, presnejšie 11 dievčat a jeden chlapec. Traja sú zo štvrtej triedy, ostatní zo šiestej. Učia sa však spolu. Slovenčinu vyučuje Alojz Rusnák, mladý učiteľ z Jurgova, ktorý zároveň je už skoro rok predsedom spišského obvodu KSSCaS. Do školy vo Vojtyčkovom potoku dochádzajú už styri roky peši, denne takto zdoláva vyše 6 km nezávisle od ročného obdobia a počasia. Tažkosti s dochádzkou majú aj deti z Grocholového potoka.

Aj keď v deň mojej návštavy v Repiskách nebola slovenčina v rozvrhu hodin, učiteľ

Rusnák sám od seba zorganizoval akúsi minihodinu slovenského jazyka. Žiaci sa pekne po slovensky zdravia, potom pekne za radom čítajú úryvky ze slovenskej čítanky, bez prípravy. Pokúšajú sa aj prečítaný text tlimočiť. Ide im to celkom dobre hoci sa slovenčinu učia iba druhý rok. Prečitanému textu a mojim otázkam však rozumejú, tažkosti majú ešte s rozprávaním. Hovoria, že slovenčinu sa učia radi a majú radi aj svojho učiteľa. Radi by tiež čitali detské slovenské časopisy, ktoré však tento rok neprihádzajú. Pravidelne dochádzajú iba Učiteľské noviny. So slovenskými žiakmi sa lúčim so želaním výborných známkov.

V Základnej škole vo Vojtyčkovom poto-

ku, ktorej riaditeľkou je Janina Kozieńska-Holova, sa učí iba 48 detí. Vo Vojtyčkovom a Grocholovom potoku je spolu iba 50 gazdovstiev a asi 300 ľudí. V škole sa vyučuje tzv. striedavým systémom, čo znamená, že prvú triedu otvárajú každý druhý rok. V tomto roku majú tiež triery: 0, 2, 4, 6, 8. Osmu triery otvorili po prvýkrát v tomto školskom roku. Je to predovšetkým užahenie života ósmakom, ktorí doteraz museli chodiť do školy v Jurgove, alebo v Bryjovom potoku.

V škole pracuje 5 učiteľov, sami mladí ľudia. Pracujú však v ľahkých podmienkach. Škola sa nachádza v dome prenajatom od sukromného gazdu, v ktorom sú tri provizórne triery a nevykurovaná zborovňa. Jej chlad som pocítil na vlastnej koži. O ďalších ľahkostach písal už nebudem, lebo od septembra tr. sa škola nastahuje do vlastnej budovy. Totiž gminný úrad vykúpil od sukromného majiteľa celkom slušný dom, pozemok, ale aj ostatné gazdovské stavby. Je to dôsledok štvorročných snáh školy a miestnych obyvateľov.

V novej škole budú tri triery na prízemí, 3 na poschodí, jedná neveľká miestnosť a celé pivnice, ktoré bude treba vhodne využiť. V súčasnosti skupina miestnych stolárov budovu opravuje. Dosky na drevené obloženie v hodnote 310 tis. zl. dodali Repiščania. Bol to ich spoločenský príspevok na zlepšenie podmienok vyučovania ich detí. Pri novej škole bude aspoň neveľký dvor, na ktorom sa budú môcť pobaviť aspoň počas prestávok. Ďalší výhodou novej školy je to že stojí na hranici Vojtyčkového a Grocholového potoka. Aj táto škola je iba dočasné riešením. V budúcnosti budú musieť Repiščania pouvažovať o výstavbe novej školy.

V Repiškách zatiaľ pôsobí jedna miestna skupina našej Spoločnosti. Jej predsedom je kr. Ján Repišák, ktorý býva v Bryjovom potoku. Tam je aj klubovňa miestnej skupiny. Neexistujú teda reálne podmienky na to, aby sa krajania z Vojtyčkovho potoka zúčastňovali na kultúrnom živote v klubovni v Bryjovom potoku. Preto tunajší krajania uvažujú o založení vlastnej miestnej skupiny. Myslim si, že treba podporiť túto snahu a napomôcť v jej uskutočnení. Snaď sa to odrazí aj vo vyšom počte žiakov, navštěvujúcich hodiny slovenčiny.

Text a foto: DOMINIK SURMA

LIDÉ • LÉTA • UDÁLOSTI

KVĚTEN — MÁJ

1. máj — Svátek práce a solidarity pracujúcich celého sveta, ustanovený na prvém kongresu II. internacionály r. 1889 v Paříži a oslavovaný od roku 1890.

1.V.1918. Tohoto dne na Václavském náměstí v Praze a na manifestaci v Liptovském Mikuláši na Slovensku pracujúci bouřlivé demonstrovali odhodlání bojovať za socializmus, sebeurčenie, demokraciu, za národní svobodu, proti nadvláde Rakousko-Uherskej monarchie, válce, a za jednotný stát Čechů a Slovákov.

1.V.1945. Vypuklo povstání v Přerově, kterež zahájilo řetěz protinacistických lidových revolučních ozbrojených vystoupení v českých zemích. Ve městě vystoupil z ilegality a začal pracovat národní výbor, obyvatelstvo odzbrojovalo ustupující nacistické jednotky. Hitlerovci však vyslali z Holešova a Olomouce silné vojenské útvary, kterým se ještě podařilo povstání krvavě potlačit.

1.V.1948. Ve Varšavě slavnostně odstartovali první amatérský cyklistický Závod míru.

2.V.1945. Sovětská armáda a po jejím boku bojujúci jednotky 1. pěchotní divize T. Kościuszka dobyli hlavní město III. říše — Berlin. 4. května 1. polská armáda došla k Labi a tam skončila svou účast ve druhé světové válce. V téže době se 2. polská armáda zúčastnila bojů v oblasti Budyšína a Drážďan a od 6. května pražské operace.

Zakončila svou bojovou cestu 11. května v Mělníku a na předměstí Prahy.

2.—4. 1945. V Nymburku na lidové manifestaci bola vyhlásena Československá republika. V mnohých ďalších mestech se obyvatelstvo aktivne postavilo na odpor nacistické okupačnej moci. V prostoru Těšína a Třince 1. čs. letecká divize úspešne podporovala boje pozemních vojsk. 1. čs. armádní sbor přeproná Javorníky a osvobodil ďalší obce. V Semilech, Lomnici, Železném Brodě, Turnově, Jilemnici a ďalších mestech partyzáni a obyvatelstvo vytvárali rozsáhlou partyzánskou oblast, v níž ozbrojené partyzánské sily a povstalecké jednotky vedly soustavný boj s nacistickými vojsky až do příchodu Sovětské armády.

Vlna povstání zachvátila i jižní Čechy. Všude se ujímali moci z ilegality vystupujúci nebo nově utvárené národní výbory, organizujúci bojovou mobilizaci lidi na podporu povstaleckým jednotkám, ktoré zasazovaly citelné údery nacismu. Povstalci v Vsetíne udrželi mesto až do příchodu 4. čs. samostané brigády, ktorá tam v kritické chvíli pronikla s pomocí.

3.V.1791. Schválení Ústavy 3. mája — jednoho z nejdôležitejších právně-politickej dôl v dejinných polského státu. Podporovala pokrok a zmény forem spoločenského a politického života; rušila mnoho feudálnych přezitků — anarchické volby krále, konfederaci a liberum veto; určovala zásady právneho porádku, národní suverenity, nevyhnutnosť prekonání anarchie a magnátsko-slech-

tické svévole, nadřazenosti spravedlivého práva, spoločenského pořádku a poslušnost vůči právu. Starostlivosť o všechny obyvatele země, upevnění vlády a účast občanů ve státnich záležitostech, povinnost obrany Polska. Avšak její hluboce reformátorské ideje nápravy republiky a záchrany její nezávislosti byly už opožděné. O čtyři roky později polský stát podlehl útočníkům.

3.V.1943. Velitelství III. operační oblasti ve Slovensku vydalo rozkaz o založení 1. čs. samostatného praporu Jana Žižky z Trocnova z příslušníků české a slovenské národnostní menšiny v Jugoslávii.

3.V.1945. Sovětská armáda osvobodila poslední oblasti slovenského území.

5.V.1945. V Praze vybuchlo Národní povstání ako součást národně osvobozeneckeho boje českého lidu proti německým okupantům. Trvalo do 9. května 1945. V čele povstání stala Česká národní rada ako orgán Národní fronty vytvořený v ilegalitě z iniciativy KSC. Těžké boje s německou posádkou v Praze a oddíly 6. armádní skupiny polního maršála Schörnera, ktorá se odmítla vzdáti a snažila se proborovat přes Prahu na západ, trvaly do 11. května 1945. Tehdy padly poslední výstřely druhé světové války na evropském kontinentu, přesně na slivickém bojišti u Milina na Příbramsku.

7.—8.V.1983. Ve Varšavě se konal I. celostátní kongres Vlasteneckého hnutí národní obrody — PRON.

8.V.1828. Narodil se Jean Henri Dunant, švýcarský pacifista, hlavní spolutvůrce Me-

Starší krajania si určite spomíňajú na krajanku HERMÍNU KOVALÍKOVÚ. Toto meno sa úzko spája so živou činnosťou divadelného krúžku v Podvilku, kde bola nielen herečkou, ale predovšetkým režisérkou. Uplynulo sice pätnásť rokov odvtedy, ako H. Kovalíková skončila s aktívou krajanskou činnosťou. Nie je to však dôvod, aby sme zabúdali na človeka, ktorý veľa urobil pre dobro nášho krajanského hnutia, nielen v Podvilku. Dnes krajanka Hermína Kovalíková je na zaslúženom dôchodku, čo však neznamená, že nič nerobí. Býva spolu so synom Milanom, pomáha v práci v gázodovte a opatruje vnukov. Je však plná pohody a akejsi dôstojnosti, ktorá pramení z pocitu dobre vykonaných povinností. Život nemala ľahký, ale sa nesťaže. Na minulé dni spomína s neskrývanou hrdostou.

domácnosti. Povinnosti pribúdalo úmerne s vekom.

V roku 1945 vycestovala na Slovensko, potom do Čiech. Samozrejme žiadnu kvalifikáciu nemala. Pracovala v Kutnej Hore ako pomoc v domácnosti, kde opatruvala deti. Keď sa však staršia sestra vydala, musela sa vratiť späť do Podvilk. Vydaivala sa dvadsaťjedenročná. Vzala si Eugena Kovalíka, vdova s tromi deťmi. Nikdy však nebanovala. Manžel bol dobrým človekom, neubližoval jej, nežiaril na jej spoločenskú prácu, na jej pôsobnosť v divadelnom krúžku. Bol hrdý, že jeho manželka niečo dokáže. Spolu mali ešte štyri deti. A keďže gázodovstvo bolo pomerne veľké, chovali dva konie, osem kráv, roboty bolo neútrekom. S pomocou detí však zvládli.

Clenmi Spoločnosti sa stali hned po jej vzniku. Cítili sa predsa Slováci a predsedom bol vtedy ich ďalší pribuzný Karol Oskvarek.

Ako sa dostala k divadlu? Nuž, jednoducho. Keď Spoločnosť organizovala v Krakove dvojtýždňový kurz pre divadelných hercov a režisériov, ochotne sa prihlásila. Od najmladších rokov ju bavilo niekoho napodobňovať, hrať. Spolu s ľuďmi sa tohto kurzu

konca Eugen Bosák, ktorý bol ináč veľmi nadaný a hral ako herec z povádzia, získal tisíckorunovú odmenu za čistotu slovenského prejavu.

Hrala aj kr. Kovalíková, najčastejšie staršie ženy, cigánky a pod. Členom krúžku bol aj jej syn, dcéra a neskôr i záť. Viac však pripravovala na hru iných, nacvičovala a režirovala.

Sama takto hovorí o tamtom rušnom období vo svojom živote: Práca v divadelnom krúžku ma veľmi tešila. Bol to veselý život. Často sme sa stretávali, žartovali, zabávali sa a spievali. Rada som spievala od najmladších rokov. Avšak takýto režisér má veľa práce, ktorú podľa mňa treba aj patrične oceniť a hádam i odmeniť.

Zažila aj trpké chvíle. Nerada spomína napr. na divadelnú súťaž Spoločnosti v Novom Targu, kde vystupovali ako poslední a hru ani nedokončili, museli utiekať na posledný autobus. Takéto chvíle dokážu znechutíť aj tých najhorlivejších krajanov.

Sama prestala pracovať, keď pocítila krvdu. Nedostala totiž prisľúbenú finančnú odmenu. Dnes už na to zabudla a nerada to spomína, avšak niekde vo vnútri ju to ešte stále trápi. Hoci hovorí, že by si rada aj dnes, lebo ju to veľmi baví. Lenže — žartuje — mohla by som hrať iba ak staré ženy, babičky.

Potom bola zamestnaná v obchode ako predavačka, a takto sa dopracovala dôchodku.

Deti medzičasom vyrástli, osamostatnili sa, poženili. Má už 16 vnukov. Na staré kolená bola aj vyše roka v Spojených štátach, kde bývajú dve dcéry.

V decembri minulého roka jej zomrel manžel vo veku 76 rokov. Umrel teraz, keď im bolo lepšie a ľahšie, keď si mohol trochu užiť. Osud je však neúprosný.

Je spokojná, spokojná so svojou prácou, deťmi, životom. Vykonala kus statočnej práce. Vedela pracovať z ľudmi a pre ľudi. Ak jej bude zdravie slúžiť robíť neprestane.

DOMINIK SURMA

Na dôchodku

Narodila sa v r. 1926 v rodine Márie a Ignáca Bonkovecov v Podvilku ako piate a zároveň ich najmladšie dieťa. Jej najstaršieho brata Jozefa Bonka, krajania na Orave taktiež poznajú, je podpredsedom miestnej skupiny v Podrsni a dobrým aktivistom. Keď mala mladá Hermína deväť rokov, umrela jej matka. O výchovu detí sa stal otec a staršia sestra. Štyri roky chodila do poľskej ľudovej školy, v posledných triedach sa učila po slovensky. Pracovať musela od najmladších rokov. Začínala, ako obvykle deti na dedine, pásením kráv a výpomocou v

zúčastnila aj terajšia vedúca divadelného krúžku v Podvilk kr. Mária Gribáčová.

Po návrate z kurzu sa pustila do roboty. Zorganizovala dvadsaťštvorčlenný divadelný krúžok, výborný a zohratý kolektív. Spolu nacvičili a predviedli veľa divadelných hier, slovenských ale aj poľských. Snažili sa udržať na dedine akúsi jednotu medzi ľuďmi dvoch národností. Zahrali o.i. Kamenný chodníček, Striga spod hája, Pálenka (poľská) a ďalšie, na ktoré sa už ani nepamäť. S hrou Kamenný chodníček vystupovali do konca na Slovensku, v Liptovskom Mikuláši. Získali odmeny a pamiatkové diplomy. Do-

zinárodního červeného kríže; laureát první Nobelovy mírové ceny v roce 1901 (zemřel 30.X.1910).

9.V.1945. Den víťzství nad fašismem. Toho dne v 0,43 moskevského času (8.V. 22,43 středoevropského času) v budově vojenské inženýrské školy v Berlíně, představitelé hlavního velitelství ozbrojených sil III. říše — šéf Oberkommando der Wehrmacht polní maršál Keitel, velitel Kriegsmarine generál-admirál von Friedeburg a představitel velitelství Luftwaffe generálplukovník Stumpf — podepsali bezpodmínečnou kapitulaci Německa. Druhá světová válka v Evropě skončila. Vyvolaly ji spojené síly německého fašismu a militarismu a skončila jejich nevídavou porážkou.

9.V. Státní svátek Československé socialistické republiky. Výročí osvobození Československa Sovětskou armádou.

14.V.1943. V Selcích nad Okou v SSSR vznikla 1. polská pěchotní divize Tadeusze Kościuszka.

14.V.1955. Ve Varšavě byla uzavřena obranná Smlouva o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi evropskými socialistickými státy, nazvaná Varšavská smlouva.

15.V.1943. Predsedníctvo výkonného výboru Komunistické internacionálky pribíjalo usnesení o jejím rozpuštenej a tento svýj návrh predložilo komunistickým stranám, ktoré jej schválily.

18.V.1920. Ve Wadowicích se narodil Karol Wojtyła, od roku 1978 pápež Jan Pavel II.

18.V.1943. Pod velením kapitána Jána Ná-

lepky-Repkina byl na Ukrajině v osadě Karateniči utvořen 1. čs. partyzánský oddíl v SSSR.

18.V.1943. V Novochopersku vznikla 1. čs. samostatná brigáda v SSSR utvořením z 1. samostatného polního praporu a náhradního pluku v Buzuluku.

19.V.1883. V Horné Lehotě zemrel Samo Chalupka, slovenský básnik, jeden z predných účastníkov hnutí vlasteneckej mládeže, ktoré vied L. Štúr. Slovanofiliství pojí s ideami volnosti, což prokázal účasťí v polském povstání v roku 1831. Byl ranen a vrátil sa na Slovensko. Zůstal výrny včeli národního obrození Slovákov, podporoval jí svou tvorbou, vyjadrujúc ideje boje za svobodu. Takový smysl má mj. Má vlast a jeho nejlepší poéma Mor ho! Téměř všechny své básně Chalupka vydal ve sbírce Spevy (1868). Jeho dílo patrí k nejcennějším úspěchům slovenského romantismu, je dodnes živým svědecem ideových a uměleckých předpokladů, z nichž vyrostla a rozvinula se slovenská národní literatura (nar. 27.II.1812 v Horné Lehotě).

21.V.1928. V Pakraci u Lipika v Jugoslávii zemrel Martin Kukučín, v.l. jménem Matej Benčík, významný slovenský spisovatel, klasik slovenského realismu, píscevkenka. Jeho demokratismem proniknutá díla patří k nejcennějším úspěchům slovenské národní literatury (nar. 17.V.1860 v Jasenové na Orave).

23.V.1893. V Paříži zemrel Cyprian Kamil Norwid, významný polský romantický bás-

ník, prozaik, dramatik, malíř a sochař. Ne-našiel porozumení u své generace, jeho novátorskou poezii objevilo Mladé Polsko a vysoko vyzdvihla současnosť. Utváril nový typ intelektuální filozoficko-reflexívnej lyriky, v níž místo patosu dominuje ironie. Norwid psal i prózou, novely a eseje. Pokusil se o psychologické drama charakteristické složitými aforismy a kondensovaným výrazem (nar. 24.IX.1821 v vesnici Łaskowo-Głuchy u Radzymina).

24.V.1543. Ve Fromborku (Warmie) zemrel Mikuláš Koperník, velký polský učenec, astronom, matematik, ekonomista, lekár, tvůrce heliocentrické teorie, která se stala významným bodem moderní kosmologie. Tato teorie se bezprostředně týká pouze struktury sluneční soustavy, ale její důsledky zahrnují celé lidské myšlení, zahájily světověznamující obrat nazvaný koperníkovský. Tento obrat zrevolucionizoval všechna odvětví tehdejší vědy a vytvořil základy novodobé civilizace (nar. 19.II.1473 v Toruni).

25.V.1963. Založení Organizace africké jednoty se sídlem v Addis Abebe.

29.V.1953. Novozélandčan Edmund Hillary a Serp Tenzing dobyli Mount Everest v Himálaji.

30.V.1918. Představitelé českých a slovenských organizací v USA uzavřeli v Pittsburghu dohodu o budoucím státoprávnim usporádání Československé republiky.

31.V.1863. Byly schváleny stanovy Matice slovenskej.

Už mnoho rokov na Spiši a Orave Život organizoval dve osobitné recitačné súťaže pre najlepších recitátorov z jednotlivých škôl. V tomto roku ústredný výbor a naša redakcia zorganizovali po prvý raz Deň slovenskej poézie, čiže spoločné finále pre najlepších recitátorov zo Spiša a Oravy. Táto posledná konfrontácia mladých recitátorov sa konala 28. februára v klubovni MS KSSČaS vo Vyšných Lapšoch.

„pokrivených“, myslím si však, že dôležitá bola účasť v súťaži. Pre deti to bol predsa neopakovateľný zážitok.

Možno na základe výsledkov recitačnej súťaže hovoriť o úrovni vyučovania slovenského jazyka v tej alebo inej škole? Pochybujem o tom a bál by som sa robiť takéto

Deň slovenskej poézie

Ziaci súťažili vo dvoch vekových skupinách — mladšej od 1. do 4. triedy a staršej — od 5. do 8. triedy. Prednesy sledovala a hodnotila súťažná porota v zložení: Lydia Mšalová, Angela Zarembová, Zofia Bogačíková, Jolanta Stachurská a Eugen Mišinec. O zdarný priebeh súťaže sa staral kr. Ján Halač, ktorý uvádzal súťažiacich.

Ako prvá vystúpila na scéne vyšnolapšanské klubovne mladá žiačka zo školy č. 1 v Hornej Zubriči Katarína Knapčíková a potom ďalší a ďalší. A keďže žiaci prednášali iba po jednej básni, súťaž mala rýchly priebeh. Mýlil by sa však ten, kto by takúto súťaž považoval za jednotvárnú. Je skutočným zážitkom počúvať takéto detské vystúpenia, pretože dojmy sú neopakovateľné a miestami beabajú po chrbte zimomriavky. A na počudovanie, básne sa — až na výnimky — neopakovali. Široká bola aj tematika básní a okruch ich autorov.

Podobne, ako na hodinách slovenčiny, aj recitačnú súťaž zdominovali dievčatá. Napočítal som iba štyroch chlapcov. Žeby dievčatá boli usilovnejšie a smelšie? Určite sú

Recituje Magdalena Mačičáková z Jurgova

Účastníci recitačnej súťaže zo Spiša a Oravy — mladšia skupina

však citlivejšie. Snažili sa všetci, ved' sa chceli čo najlepšie umiestniť. Reprezentovali predsa nielen seba, ale aj svoju školu, obec a svojich učiteľov, ktorí im v hľadisku držali palce.

Vyrovnanejšia a lepšia bola staršia skupina. V mladšej skupine boli väčšie rozdiely medzi jednotlivými recitátormi, ale hámam aj školami. Potvrdili to aj poznámky jedného z členov poroty, do ktorých som mal možnosť nahliať. Kým napríklad v starej skupine, pri väčšom počte účastníkov boli iba dve známky dostatočné, v mladšej skupine boli takéto známky styri. Viacero bolo tiež v starej skupine výborných hodnotení. Prvé miesta a odmeny ziskali tí najlepši, aspoň podľa hodnotenia poroty. Určite sa však našli aj taki, a to učitelia a žiaci, ktorí sa cítili ukrievení, hoci o tom hlasno nikto nehovoril. Všetci však vyhrali nemohli, nebola by to predsa súťaž. Napokon odmeny, vecné, budú knižné, alebo gramoplatné, dostali všetci účastníci súťaže, ktoré im odovzdal predseda ÚV kr. Ján Molitoris. Nechcem tu potešovať

ďalekosiahle a smelé uzávery. Ved' vyučovanie je systematickou, dlhodobou prácou, zatiaľ čo o umiestnení v recitácii rozhoduje nadanie a, samozrejme, príprava, ale aj momentálna nálada a psychický stav žiaka. Ale predsa skúsebnému odborníkovi, slovenčinárovi, aj takáto súťaž veľa napovie.

Podľa mňa, takáto konfrontácia žiakov z Oravy a Spiša bola veľmi osozňa a aj potrebná. Učitelia sa sice poznajú, ale deti nie. Prospieva to vzájomnému poznaniu a nadávazovaniu priateľstva.

Deň slovenskej poézie sa však na recitáciach neskončil. Žiaci zo Základnej školy vo Vyšných Lapšoch zahráli hru Eleny Matejkovej Spoza školy. Vystúpenie pripravil kr. Jozef Krišák. Žiačky z Nedece vystúpili so školským humorom Tato zlato. Taktiež učiteľka Lydia Mšalová zo školy č. 1 v Hornej Zubriči nacvičila so svojimi žiakmi hru od Jozefa Luknára. Keď medveď bol kráľom, ktorej jedno dejstvo sme mali malí možnosť uvidieť vo Vyšných Lapšoch. Bol to teda skutočný slovenský deň. Skoda len, že sa tohto

Po vystúpení

pekného podujatia nezúčastnili vo väčšom počte Vyšnolapšančania, najmä tí dospelí. Uríte prišli o veľa. Takto sa toto podujatie stalo skoro vnútornou záležitosťou detí a ich učiteľov.

Pokiaľ ide o samotnú úroveň recitácie, bola pomerne vysoká, predovšetkým v staršej skupine. Niektoré vystúpenia boli veľmi vyspelé zrelé, dokonca aj žiakov z tých škôl, kde som to vôbec nečakal. Často slovný prejav vhodne dopĺňala mimika, gestikulácia, tonácia. Najčastejšou chybou vo výslovnosti bolo v niekoľkých prípadoch nesprávne krátenie, výslovnosť -de, -te, -ne, -le a nerozlišenie h a ch.

Záverom by som chcel poďakovať žiakom a ich učiteľom za nevšedný zážitok, ako aj ústrednému výboru, ktorý organizačne zabezpečil zdarný priebeh celého podujatia.

Súťažná porota

Staršia skupina

Odmeny preberajú z rúk predsedu ÚV J. Molitorisa žiačky z Hornej Zubrice — Katarína Knapčíková a Barbara Glušiaková

VITAZI A ODMENY:

I. SKUPINA:

1. Katarína Knapčíková z Hornej Zubrice, škola č. 1 — bedmintonová súprava, Barbara Glušiaková z Hornej Zubrice, škola č. 1 — hra dáma,
- Monika Kurnátová z Novej Belej — pevačník,
- Eva Klukošovská z Novej Belej — pevačník,
2. Anna Vojtasová z Jurgova — album na známky,
- Jolanta Sovinská z Hornej Zubrice, škola č. 2 — fixy,
3. Richard Modlák z Jablonky, škola č. 2 — chlebník,
- Jolanta Mošová z Novej Belej — farbičky.

II. SKUPINA:

1. Ivona Mondelová z Nedece — magnetofónové pásky,
- Alžbeta Radecká z Kacvínna — lopta,
2. Barbara Blazoňová z Novej Belej — album,
- Tereza Červeňová z Oravky — album,
3. Mária Krísačeková z Nedece — chlebník,
- Monika Nemcová z Novej Belej — fixy,
- Kristína Kovalčíková z Krempach — súprava pier,
- Dorota Kulaková z Hornej Zubrice škola č. 2 — farbičky.

III.

- Bohuslavá Šperláková z Jablonky VL — album.

Text a snímky: DOMINIK SURMA

EDUARD BASS

CIRKUS HUMBERTO (4)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Za cirkusem bylo kolem maringotek rušno a hlučno, celý cirkus si sem snášel zavazadla a všeliké libůstky, od nichž se lidé nerozloučují, od klece s kanárem až po květináče s kytkami. Karas přišel jen se svým batůžkem. Vyhledal si vůz číslo osm. Když jej otevřel, našel uvnitř Kerholec rovzřejšího své šatstvo vzadu na háky. Vašek vylezl hned za tátou a byl zklamán. Očekával takový krásný domeček, jako měl kapitán Gambier, a našel pouhou dělnickou noclehárnu na čtyřech kolejích. Vlevo i vpravo bylo po třech kavalech, takže každý nocležník lezl tu na své kutě spíše jako do šupleta než na postel. A vzadu stála na dvou židlích dvě plechová umyvadla, dvě konve na vodu, malá skřínka se šesti zásuvkami na klíč pro uložení drobných věcí a nad tím kol dokola trčely háky na šaty.

„Inu,“ povídal Kerholec, když spatřil udívený pohled Karasův, „říkal jsem ti, že to hotel U arcivévody Stěpána nebude. (...) Ale hlavně, člověče, že to s tebou pořád jede, ať se vrtnes kam vrtnes, tvůj kutloch jde s tebou a to je přece náramný fortel.“

„Nu, spánbohem,“ odevzdával se Karas osudu, „jakpak budeme ležet?“

„Já mám čtyřku. To je prostřední kavalec vpravo. Já musím být první venku a kdykoliv vyletět, proto mám forhont. Ty budeš spát na šestce pode mnou a Vašek na dvojce nahoře. Můžeš si to s ním prohodit, ale neleze se tam lehce a takový kluk tam vyletí jak veverka. Co říkáš, Vašku?“

Vašek neříkal nic. Ale bylo na něm vidět, že se mu to nějak nezdá.

„Tobě se to nelibí?“

„Já myslí, že budu mít domeček, jako má dontér.“

„Jako kdo?“

„Jako ten kapitán.“

„Ach tak, ale ano, Vaščku, budeš mít takový domeček, ale až budeš tím domácírem. A na to se teprve budeš muset učit. Vždyť ty tu budeš taky jen na noc, u koní potřebujeme každého, i takového chlapce, jako jsi ty. Libili se ti koničkové, vid?“

„Ano.“

„Jak tě Hans provezl na té malé strakaté Mary!“

„Ano. Mary pojede s sebou?“

„Ovšem. Vaščku. A když se ti to tak líbilo, pojedeš ve dne na ní.“

„Jistě? Já pojedu na koníčku?“

„Když ti to povídám...“

„Jejda, táto, to bude ohromný. Viděl jsi, táto, tu Mary? Ta ti je krásná, jako fizule.“

„Tak se zatím proskoč venku, abys nám tu nepřekázel, a já pak řeknu Hansovi, aby tě naučil jezdit.“

„Hernajs, to bude báječný. Já se na ni půjdou podívat. Smím se jít podívat na Mary?“

„Smíš. A Hansovi řekni, že pan Kerholec poručil, že pojedeš na Mary.“

Vašek jásavě vyrazil z maringotky, narazil si čepici a hvízdaje šupajdil si k stájím. Karas starší rozepjal batoh a vytáhl své věci. Dva háky mu stačily na celou jeho i synovu hábu.

„Kdopak tu s námi bude na druhé půlce?“ zeptal se přítom Kerholec.

„Samí hodní a našinci,“ odpovídal Kerholec mezi kramařením, „to víš, že si k sobě do vozu nevyberu dacana. Číslo jedna (...) to je nějaký Honza Bureš, bejvalej vzdělanec. Co byl a co se s ním stalo, že šel k cirkusu, to nikdo neví. A taky se nikdo potom neptá. Jen jsme vypozorovali, že s námi nikdáz nevjet do Prahy. Povídají tady, že prej tenkrát, když v Praze bouchli tu kněžnu Windišgrécovou, že von při tom taky nějak měl bejt... ale já nevím... jsou to jen lidský řeči a znás, jak se mluví: co není, to se přidá.“

„A ten prostřední?“ zeptal se Karas, kterého velmi zajímalo zvědět něco o nové partě.

„Trojka, jako Vosátka? Antone, kamaráde, to bych ti musel vykládat celý večer a celou noc. Já sám mu říkám: Vosátko, ty kluku rebelantská, ze čtyř větrů udělaná, sluncem deštěm pomazaná — ten je tažená flinta, to poznáš kosa, Antone. Ale já už musím jít a ty za pár minut taky...“

Kerholec by přerušen otevřením dveří. Na schůdkách stál starý muž s tvrdými, šedivými, krátce střihanými vlasy, s rozbrázděným, ošlehaným obličejem a s nějakým nákladem na rameni a v náruči.

„Hele, táta Malina,“ vykřikl Kerholec, „co pak nám neseš?“

„Fasoval jsem floky a hamry,“ odpověděl stařec.

„Tak to pones sem dozadu,“ zavolal Kerholec a dodal ke Karasovi: „To jsou koliky do země, floky nebo koťky, na které uvazujeme ségle. To jsou ta lana, co drží mast, stožár, rozumíš, celý tent... celé šapitó... no, stan. A to je práce nás tentáků, stavěčů a já mám rád, když je nádobíčko vzdýky při ruce. A tohle je táta Malina, pátej kavalec. Chlapci, domluvte se, já už běžím.“

Karas počkal, až starý složí svůj náklad a pak se mu prostým způsobem představil.

„Karas, Karas,“ povídal stařec zamýšleně, „jednou v Uhrách byl s námi taky jeden Karas, to už je ale fúra let... a ne, já jsem si to poplet, to byl Parma, Jozefek Parma odněkud od Olomouce... já jsem si splet ryby, ale já už vím, karas je menší a má frňousy... tak toho jsi neznal, vid, kde bys ho znal... on by moh bejt tvůj táta... a to taky nejde, když byl Parma... ale co, z přízně nebyl?“

„Ne, nebyl, táto, já žádnýho Parmu neznal,“ musel se Karas starochovi usmát.

„Tak to je dobře. On to byl velký lump, ten Parma. On nasypal jednou šípkový prášek mamzel Arabelle do trikotu a ona se musela při krasojízdě pořád škrabat. S takovéjma lidma je nejlíp nic nemít. A odkud jsi ty?“

„Z Horní Sněžné. To je za Budějovicem.“

„A, Budějovice. Vim. Tam nám jednou

utek medvěd a my ho honili až do Jaroměřic.“

„To bylo asi v Moravských Budějovicích?“

„A, pravda, pravda. Ony jsou dvoje, no ovšem. Tak ty Jaroměřice neznáš... no tak si představ, že v těch Jaroměřicích běžel ten medvěd v neděli dopoledne pod podloubím a najednou šveknul a rovnou do dílny k perníkáři. Jo... a počkej... já teď nevím, jak to bylo dál... a ouplně, jako by se mi ten medvěd u toho perníkáře ztratil... že vono bude čas jit do boudy? Viš, to když má být začátek, to se mně všecko zastaví, myšlení, řeč, no všeckinko... a já vim, že mám jit do boudy, a to je pak začátek a tam si zase na všecko vzpomenu. Tak pojďme.“

Staroch se opravdu odmlčel. Zamkl za Karasem dveře, strčil klíč do kapsy a dlouhými kroky mířil k zvěřinci, úplně zapomenut na svého druha. Karas s podivením zjistil, že přišel do orchestru právě ve chvíli, kdy dole Kerholec zatleskal, aby muzika spustila.

Tentokrát se mu troubilo už náramně, už se začínal cítit jako doma. I foukal s velkým gustem a zase tu svou příhrávku zatroubil, to svoje mearára estadrata; ale pak, když odsadil, zatahal ho někdo za rameno. Karas se lekl. Když se ohlédl, spatřil starého Malinu v livreji, jak se natahuje přes cizí pult k nému s náramně vážnou tváří. Karas se tedy naklonil, Malina mu položil ruku k uchu a přidušeně mu řekl:

„On tam měl med. Tak jsme ho tam načapali.“

Karas div nevyprskl smíchem, ale staroch na něho dvakrát pokýval, teď že ta historie je v pořádku, a po špičkách odesel. (...)

Když jednou Karas se smíchem vyprávěl Kerholcoví, jak se hněd při prvním setkání Malinovi „zastavilo myšlení“ a jak mu pak přišel doprovědět příhodu s medvědem, Kerholec zvážněl.

„Clověče Antone,“ povídá mu, „to není jen tak. Ten dědek ti to má v hlavě jak hodiny. Proto ho mám u sebe ve voze. S ním nepotřebuji žádného budíka. Jak přijde čas k nějaké práci v cirkuse, v Malinovi jako když to hrkne. Kdyby spal, probudi se. Kdyby mluvil, zapomene, co kváká, a kouká jak pitomej, až se sebere a jde do cirkusu. A my s ním. A kdyby jen to. Už se kolikrát stalo, že se najednou v hluboké noci dědek probudil, vstal, bez slova si navlík boty a šel jako náměšťnej do stájí nebo ke klecím nebo do šapító — a pokaždé tam byl nějaký malér. Jednou se vodvázali koně, jednou byla špatně zavřená klec se lvy a zvířata se dostala do chodby, jednou doutnalo v hromadě smetí za stanem. A ten Malina spi jako dušek, i když by hromy tloukly napravo nalevo, ale když vyleze, dyky to něco znamená...“

Toho dne, kdy se mělo poprvé spát v maringotkách, nehnali se muzikanti tak divoce ke stájím. Každý věděl, že má teď večeři i kutě na třicet kroků, a ne až na druhém konci Hamburku, tož to šlo všecko klidněji. Při úklidu koní mrkl Karas do ohrádky poníků a viděl, že jsou tam jen tři. Dovtipil se, že Vašek venku znova jezdí. Pro jistotu se zeptal Hanse.

„Ju,“ kývl Hans a obličeji se mu rozrážil. „Vašku je na Mary. Moc noční kluk, statečný, a bude dobrý jezdec.“

Když bylo po reportu, vyšel Karas ven a spatřil páry lidí seskupených kolem venkovské manéže. Divali se na cosi s velkým zájmem a volali: „Vašku, drž se!“

Karas popošel a spatřil Hanse, jak stojí uprostřed kruhu s bičem v ruce a žene strakatého poníka v plnémumu klusu kolem. Na bandurku seděl Vašek, ale uzda byla připjata k sedlu a Vašek měl obě ruce založeny za zadu. Na koni se mohl držet jen nohama a přitom se musel pěkně v rytmu nadnášet. Nebylo to asi lehké, neboť měl čelo přimrazeno a zuby stisknutý; tátu vůbec neviděl.

„Bravo, Vašku,“ křikl teď Hans a zavolal na Mary, která zvolnila krok a zastavila se. „Pro dnešek je toho dost.“

Hoch seskočil, ale hekl. Bolelo ho celé tělo. Přesto pokročil ke koni, poplácal si jej, rozvázel uzdu a vedl Mary ke stáji. Přitom zahlédl otce.

„Táto, viděls?“ zavolal na něho s velkou pýchou, „ta jezdí, co? Tu jsem prohnal, panečku!“

„Dobrě jsi se držel, už mi to říkali. Ale teď jdi, podej Hansovi ruku a poděkuji mu a řekni mu, že mu pomůžeš Mary vykartáčovat.“

Vašek, čepici na uchu, došel k Hansovi. Přehodil si uzdu do levé ruky.

„Hans, ich danke dir!“ a dětská ruka se napřáhla k velkému koňákovu.

„No dobrá,“ potřásl ji Hans, trochu v rozpacích a trochu dojat tou způsobnosti malého hocha. „Na první den to bylo až moc dobré.“

Poplácal Vaška po zádech a šli spolu do stáje, Mary vedle Vašička.

Karas šel k osmíčce a cestou dohonil Kerholece.

„A kam vlastně jedeme?“

„Přes Hamburg do Buxtehude na noc a pak na Brémy a Oldenburg. To bývá obvyklý začátek.“

U osmíčky stál hubený chlap v špinavé červené košili, s velkou lysinou nad čelem, půl pravého ucha mu chybělo, zato se mu odtud táhla jizva přes celou tvář až k nosu. Když se Kerholec přiblížil, chlap zvedl pravici a zasalutoval. Karas viděl, že mu na ní chybí celý maliček a půl prsteníku.

„Séf kuchyně Vosátka Ferenc poslušně hlásil,“ meldoval česky, „že za čtvrt hodiny bude večeře.“

„Tuhle máš zrovna nového strávníka, Ferenc,“ představil mu Kerholec Karase.

„Seržán Vosátka Ferenc,“ cvakl chlap botami, „trés enchanté, hrabě z Karasů, jak se daří hraběnce a komteskám? A jak vám na novém sídle, Jasnosti, ráčí troubit trumpeťa. Vostro servitore odchází, žije blaze, seňorové, au revoir při polívce!“

Vosátka za zpěvu odmaširoval, Kerholec se usmíval. „Tak jsi ho viděl, kušnu. A s tím prolez Afriku i Ameriku, rapl zatracenej.“

Z druhé strany pomalu přicházel Malina, Když došel ke Karasovi, zvedl schýlenou hlavu a povídá:

„On se jmenoval Mates.“

„A kdo?“ zeptal se Karas.

„No, o kom mluvíme. Přece ten medvěd. Tak jsme ho na tom medu chytili a vedli zpátky do Budějic. Ale to já jenom tak, že ty jsi z té krajiny. Už bude večeře?“

„Bude, táto,“ odpověděl Kerholec. „Vosátka už pro ni šel. A tuhle přichází zrovna Bureš.“

Karas se zvědavě ohlédl na číslo jedna. Byl to hezký, statný muž s černou koží bradkou a dlouhými černými vlasy, které mu vylézaly zpod širokého kalabréského klobouku.

„Pozdrav vás pánbůh! Pěkně vítám, kralane,“ zahovořil zvučným a melodickým hlasem. „Zase tedy dvě semínka z české země zavádají do cizích končin? Dej vám bůh hodně štěsti na té pouti s námi. Není to vždycky samá slast, co nás potká, ale je to život ve volnosti. Uděláš si své a jsi volný jako pták.“

„Jenže když si nedáš pozor,“ přerušil ho starý Malina, „bude tě holka honit z města do města, až tě uhoni. To jsme měli jednou jednoho krasojezdce, říkal o sobě, že je Španěl, ale byl to Maďar z pusty, ten taky všeude mámí holkám hlavu. Jednou se však splet, bylo to v Ženevě, byla to dcera helvitského pastora, a nikde na světě nejsou helviti tak zarputili jako v Ženevě. Tak ten kluk, Kösteny Imre se jmenoval, namluvil té holce, že je hrabě a že si ji vezme, holka se s ním zapletla, my odjeli a Kösteny s námi. Chechtal se, jak jí utek, ale odpoledne, když jsme postavili šapitó, najednou tady kočár a z něho vystoupil pastor, a kde prej je direktor. Tak jsme zavolali patrona. (...) A ten pastor tak patrona tím svatým Písmem zjaznil, že patron šel a řek Köstenymu, aby raději utekl, jinak že s ním konec. Kösteny fouk do Francie a uchytíl se v cirkuse u starého Zanfretta. Ale byl u něho tři dny a najednou tady kočár a pastor a malér začal znova...“

„Horká polévka prosím!“ ozval se vyvolávačsky Vosátka, „horká polívčíčka! (...) A tu-

hle, jestli mě můj žárný pohled nemýli, přichází korunní princ a drží si ruce, kde nemá.“

Vašek opravdu přicházel, ale spíše lezl a rukama si držel zadnice.

„Hernajs, táto,“ povídá rozvážně, „mě ti boli celý tělo.“

„Já myslím, Vašku,“ usmál se na něho Kerholec, rozdíleje talér polévky, „že si dneska ani nesedneš. Když se jezdí první dny, to může člověk jenom buď stát, nebo ležet.“

(...) Kerholec nalil tátovi i synovi vrchovaté polévky.

„Jejda, ta je dobrá,“ pomlaskl si Vašek.

„Pravá uheršká,“ podotkl Bureš.

„Abychom nezapomněli,“ ozval se nahore zase Malina, „ten starý Zanfretto se tomu pastorovi vzepřel, a ten pastor vylezl na estrádu a začal místo komediantské parády kázat k lidu, jaká je to sodoma, ten cirkus. Zanfretto musel pro výtržnost naložit boudu a odejet a Kösteny Imre byl zhaftnout. Poslali ho zpátky do Švýcar, odkud přišel. A protože tu byl ten pastor s kočárem a hned se žandárum nabídl, užili příležitosti, a tak jel pastor s tím kočárem zpátky a vezl si Köstenyho s četníky do Ženevy. Teď už Kösteny viděl, že z toho nevyleze. Helviti v Ženevě ho rovnou zabásli. A ten pastor byl u něho denně, hučel do něho, hrozil tresty pozemskými i nebeskými, až toho kluka maďarského tak zvrátil, že si tu holku vzal. Jeli do Uher, kde jim pastor kupil někde u Kecskemetu chalupu.“

„A jestli neumřeli, tak tam žijí podnes,“ dodal Bureš jako k pohádce. (...)

„Vašku, přines pivo,“ poručil Karas. „Musím přece zaplatit za přijetí do cechu.“

Kresba: Areta Fedaková

„Bravissimo,“ zvolal Vosátka. „Mistr lopaty a kladivka se vybarvuje. A dejte dauphine, pozor, ať ten bryndal nezašpiní džbán vodou!“

Byl vlahý večer přímořského podjaří, z Reeperbahnu sem doléhal hustá směsice zvuků. Pět mužů s hochem sedělo tu na stupnicích maringotky a kolem nich a bezděky vnímal zvenčí tu šumnou harmonii věčného jarmarku, z níž se zrodilo jejich živobytí. Jejich svět, celý jejich zvláštní svět na kolech se chystal ke spánku, k poslednímu zimnímu spánku ve městě Hamburku. Zítra večer se odtud vybatoli jedna maringotka za druhou a jim zase započne jaro.

Když konečně shledali, že se na ten večer napovídali už dost, zmizeli jeden po druhém vě voze a zastrachali se na své kavalce. Někteří už usínavi, když se ve tmě ozval Malinův hlas:

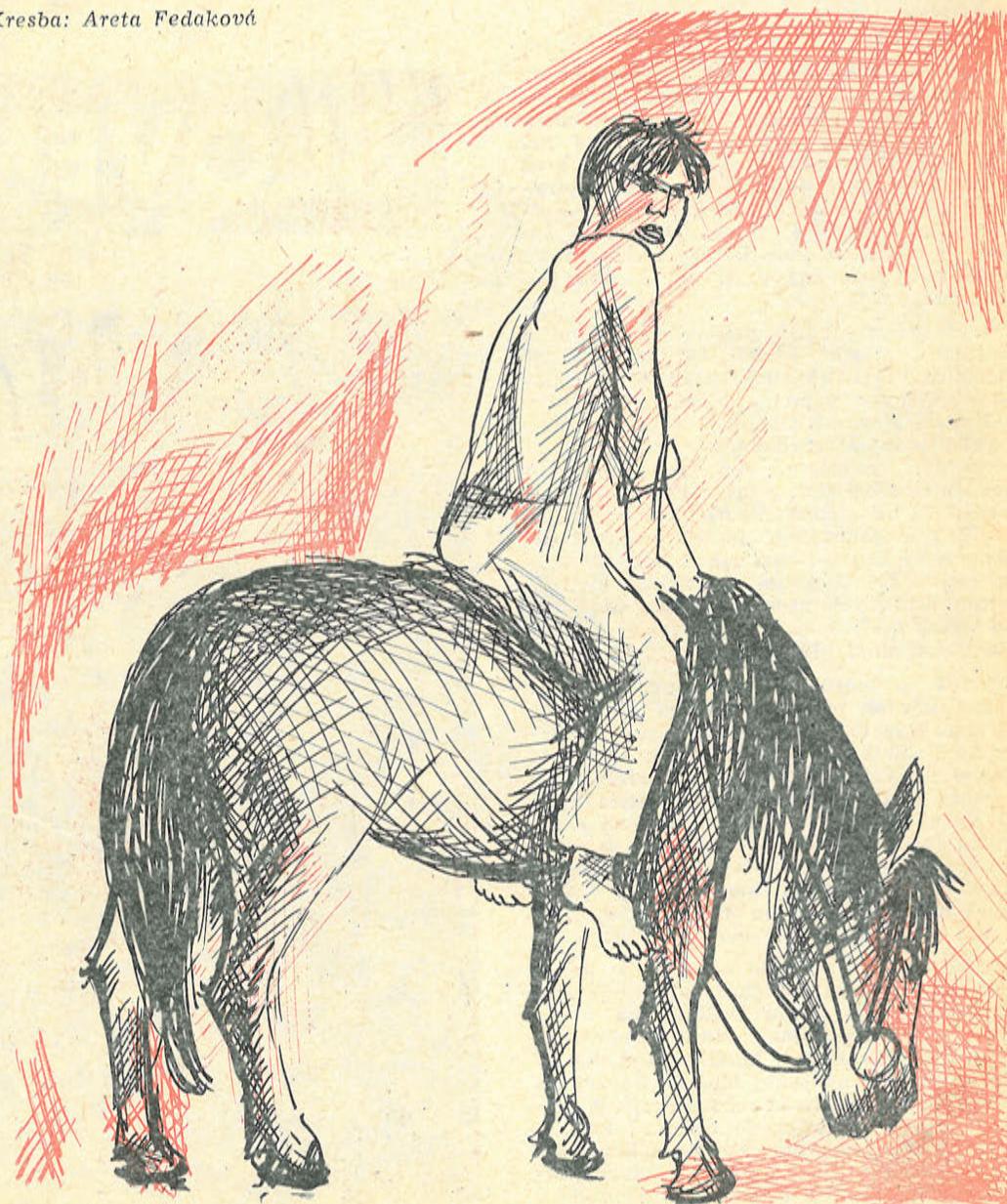
„To se ví, že jestli neumřeli, tak žijí podnes. Ale v tom Kecskemetu už nežijí. Teď se mi rozjasnilo, že jsme se s nimi setkali asi po deseti letech někde v Polsku, měli takový paraple asi pro sto lidí a pracovali tam o pouť. Kösteny Imre jezdil na dvou koních, tři děti dělaly přízemní akrobaci a vona, ta helvítka, skákala skrze obrůže.“

„A já po celý tento skvostný večer trnul strachem, že helvitská víra je silnější než cirkus,“ odpověděl seržán Vosátka. „Teď tedy můžeme spokojeně usnout.“

Karas se nemohl přemoci, vyprskl smíchem a praštíl se do čela o Kerholce kavalec.

„Nováček udeřil na tamitam,“ podotkl znova Vosátka, „nedejte se vyprovokovat. Chrňte královsky, meššurs!“

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

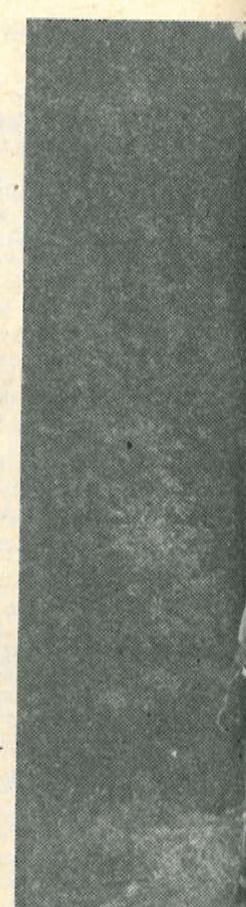

Jastrab krahulec s mláďatmi

Len vďaka železným stúpačkám a refaziam sú turistické chodníky schodné

Malebné zákitie rieky

Viac ako milión domácich a zahraničných návštěvníkov prichádza ročne do Chránenej krajinej oblasti Slovenský raj vo východnej časti Československa. Nečudo, veď pre jeho nevšednú krásu Slovenský raj už pred štvrtstoročím mal štatút prvho veľkoplošného chráneného územia na Slovensku. Jedinčná krása tunajšej prírody nestratila ani dnes so svojich hodnôt. Divoké rokliny, úzke tiesňavy a vodopády patria k dominantám tohto kraja.

Slovenský raj patrí predovšetkým pešim turistom. Na jeho území (140 km²) je 281 kilometrov turistických značkovaných chodníkov. Takmer polovica z nich prechádza roklinami, ktoré sú schodné len vďaka umele vybudovaným rebrikom, stúpačkám a bezpečnostným reťaziam. Veď len napríklad chodník Horskéj služby má v Prielome rieky Hornád 16 kilometrov. Štrnásť rokov ho budovali. V exponovanom teréne postavili sedem kovových mostíkov, zabudovali 324 metrov reťazí, 140 stúpačiek, oporné skoby i 63 metrov drevených premostení, aby návštěvníci mohli obdivovať krásu tunejšíej prírody z bezprostrednej blízkosti.

Turisti sa môžu rozhodnúť pre niekoľko východiskových miest na výlety. Na severnej strane je to autokemping a stanový tábor na Podlesku pri Hrabišiciach alebo táborisko na Čingove. K obidvom strediskám je dobrý prístup automobilom z mesta Spišská Nová Ves. V chatovej základni na Kláštorisku (hodina chôdze z Podlesku) sa možno ubytovať na základe objednávky v česko-slovenských cestovných kanceláriach. Ubytovať sa možno i v samom meste Spišská Nová Ves v hoteloch Metropol alebo Start.

Dalším východiskovým bodom pre pekné turistické výhľadky (z južnej strany) je stredisko cestovného ruchu Dedininky na brehu vodnej nádrže Palcmanská Maša. Ubytovať sa možno i na Mlynkoch v hoteli Slalom. Pekný hotel s názvom náhorné plošiny Geravy na Bielych Vodách sa teraz rekonštruuje. Z južnej strany, z Dediniek je náhorná plošina Geravy sprístupnená pomocou sedačkovej lanovky. Odtiaľ už pokračujú značkované turistické chodníky do roklín i na výhľadové

SLOVENSKÝ RAJ

Poniklec slovenský

Hornád

Foto: Zdeno Vlach

Na lepšiu orientáciu poslúžia i preiné turistické mapy, ktoré si možno kúpiť jednotlivých strediskách cestovného ru-

rozvoj Slovenského raja sa starajú prací Správy tejto chránenej oblasti. Správa sídli v Spišskej Novej Vsi. O jej práci je riaditeľ Ing. Michal Kozák povedal: "Naša inštitúcia spolupracuje s desiatkami pracovníkov štátnej ochrany prírody, ktorí bývajú na území okresov Spišská Nová Ves, Rožňava, a Rožňava, kde Slovenský raj leží. Máme nám aj 170 dobrovoľných ochrancov prírody. Pri značnej navštěvovanosti územia je nevyhnutné priebežne ho kontrolovať po celom roku. V záujme ochrany ale aj preventívnych zásahov. Naši pracovníci na území zabezpečujú i odborné vedenie turistí do jednotlivých lokalít. Kvalifikovaní vodcovia im umožní spoznáť oveľa viac a postrehli pri letnej prechádzke prírody."

území Slovenského raja je štrnásť prírodných rezervácií.

Na krás je skrytá v podzemí. Napríklad Školská ľadová jaskyňa je najstaršou ľadovou jaskyňou v Európe prístupnou verejnosti.

Vzácnych rastlín sa na území Slovenského raja nachádza poniklec slovenský, jašterica sibírska, zvonček karpatský, medvedíkárska, črievičník papučkovitý, lalia zlatová a iné.

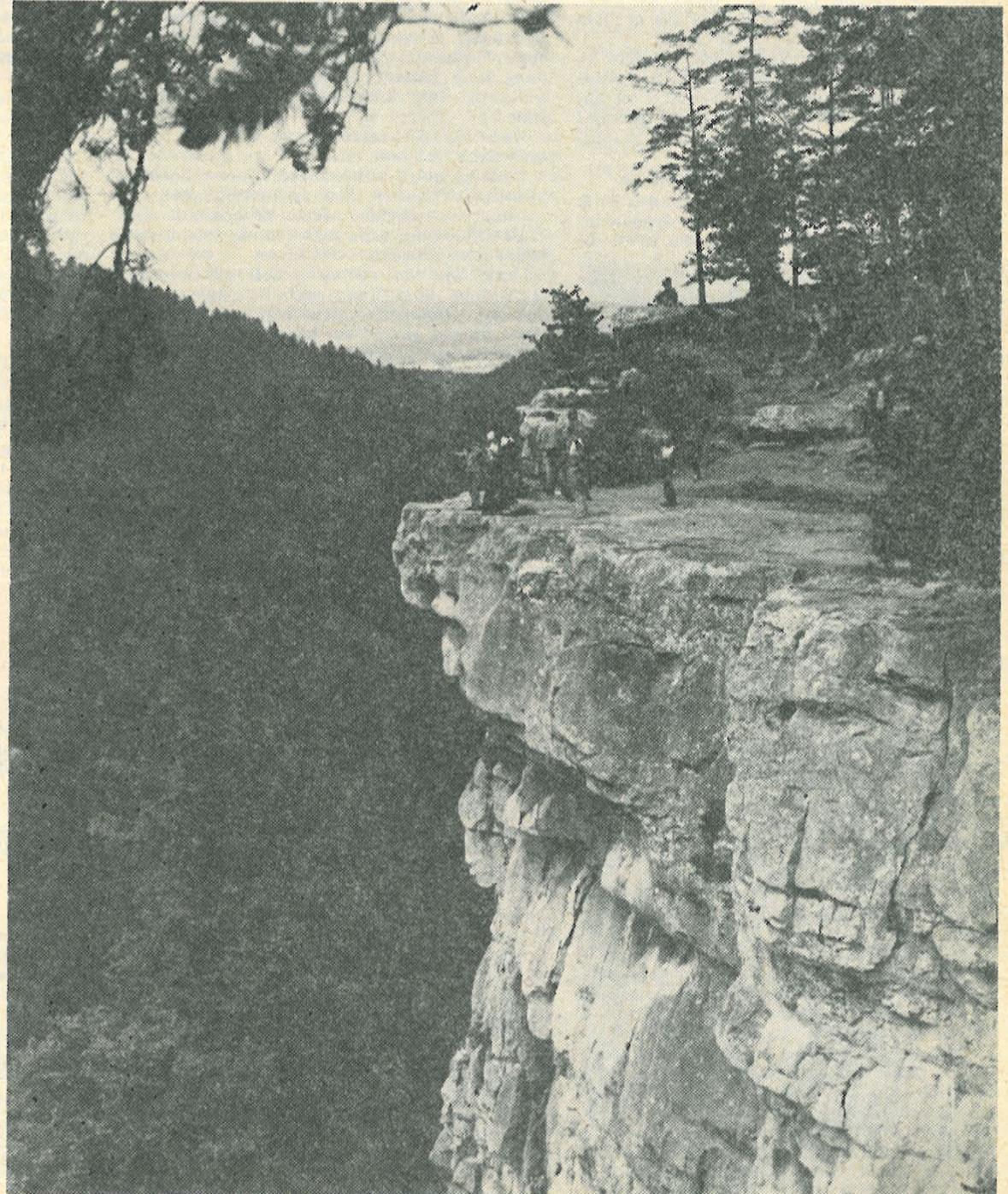
Slovenský raj je i domovom niektorých vzácných druhov živočíchov ako medveď sibiřský, kamzík vrchovský, rys ostrovid, vlk sibiřský a vidra riečna. Z vtákov obľubujú hniezdiť neprispustné zrázy najmä orol skalorohý, krikľavý, výr skalný a krkavec.

Slovenský raj sa čoskoro stane štvrtým národným parkom Slovenska. Po Vysokých Tatrách a Pieninách pribudne ďalšia oblasť, ktorá v rámci koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí v Československu účinnejšie osúľadi ochranu prírody a rozvoja cestovného ruchu. (T.A. Orbis)

Kemp na Podlesku

Najnavštěvovanějším místem Slovenského raja je Tomašovský výhľad nedaleko Čingova. Za slnečného počasia vidieť v pozadí Vysoké Tatry.

ZUZKA ZGURIŠKA

Ženský rozum

(2)

Na druhý deň vyholený, v čistej košeli šiel hned zrana, keď starý Dinga ešte vyspával včerajsie opilstvo, do družstevnej kancelárie. Žena zanovite mlčala, ani raňajky pred neho nepostavila, ako to robievala inokedy, a nechala ho odísť hladného. Až keď dvere buchli, prikradla sa k obloku a pozerala za ním cez listie muškátu. Aký je mocný a krásny, ako si vykračuje, priam po kroku poznat, s akou chutou odchádza. Čo si len ona počne bez neho? Čo sa natrápila za slobodna, aby si ho u rodičov vybojovala, jeho, chudobného, zaznávaného, opovrhovaného. A predsa ho dostala. Vzala ho všetkým dievkom, ktoré si ho predchádzali, a nejedna spomedzi nich bola z veľkého gazdovstva. A teraz, keď sa otec zmieril s jeho chudobou, lebo v ňom našiel nevidaného pracovníka, teraz, keď jej neraz naznačil, že gazdovstvo sa viacej delit nebude, že ostane celé im, teraz sa zjaší, postaví sa proti otcovi a vyčína po svojom bez ohľadu na ňu a na troje deti.

Starý Dinga sa dotakal do izby. Bolela ho hlava a bol namrzený. Videl dcéru pri obloku s nadvihnutou záclonkou. Nemusel sa ani vypýtať, koho vyzera, stačilo mu mrknúť na cestu a hned si ozivil v slabej pamäti včerajsiu príhodu.

„Ná, keho tak vyzjeráš?“ zadrapil sa.

„Veru pekne vyzera, ba odprevádzám! A čo sa pýtate, keho, či ste sa azda nepoškriepili ze Sankom v šenkú? Aj tak len kvôli temu odesel, a vy dobre vjete, de. A šiel si hladajte druhé hovado, keré sa vám bude mordovať ako on, lebo ten sa vám veru nevráty.“

„Ej, veru, vráty, any sa nenazdáš, len čo sa dostane s volákym do škrjepky. Ten neny z tých, keri si daju poručať.“

„Netárajte,“ prerusila ho dcéra, „čo ste sa mu dosť nenaškazovali a any raz sa proti vám nepostavel. Je mjerný, tých, ten sa s nykým do potyku nedostane. Ale sem sa nevráty, to istotne neurobi.“

„Ná, nech. Je tam teho, žjalit za ním nebudem. Aj hned idem k Anyčke a Zuzánke a rozpojím im, čo mi ten pobehaj stvára. Mám chvalabohu ešte dve céry a dvoch zatôľ a nenyhod odkázany na tvójho zbojníka.“

„Aha, takto to teda vyzjerá,“ založila si Tynka krížom ruky. „Vy ste si to už dopredku premysleli a mna a Sanka scete ošmeknut. Ale nenadajte sa, že sme takí sprostí. Šak su ešte súdy a fiškáli a spravedlivost, a tá rozhodne, či já mám alebo nemám práva na majetek, na kerém s mužom telké roky robíme.“

„Hrubé dresko vysúdý,“ zarehotal sa starý Dinga, „totolha,“ a ukázal dcére figu. „Po kál já žijem, toto šecko je moje, tebe a tvoju any pjerko nepatri. To si pamataj!“

Buchol dverami a vyšiel von.

Samko Majtán sedel pri stole u Vičíkovcov a s hlavou v dlani načúval Vičíkovym slovám.

„Nenych rád, že si sa takto po zlém rozešel ze ženu. Potom sa bude v kopanci vypávati, že já, predesa družstva prinášam zvadu do rodín a rozvádzám manželof. Nečudujem sa ty, že ze starým nesceš byt nadalej pri jednom stole a robit mu tovarichára. Any jeden z druhých dvoch zatôľ sa s ním neznesa, a keď ty odejdeš, any jeden z nich neprebere tvoju robotu. Ale ide o inšie. Jako budeš nažívat ze ženu, keď ona sce ostat pri ocovi? Jako sceš s nu bývat pod jednu strechu a starat sa spoločne o deti? Cis o tem uvažoval?“

Samkova žena zostala stáť s hrncom kýšky v ruke. Až za dobrú chvíľu, keď sa už Vičíčka prestala hrať s detmi a narovnávala si sukňu, že už pôjde, postavila sa pred ňu.

„Hovorite, že sa Dora vrátila?.. A k prascom pôjde?.. A Chljevy sú pokope s máštaliami?.. U Pavlúsom, hovorite? .. A Sanko bude pri konoch?“

Odrazu odtisla hrniec na piecku a postavila sa pred Vičíčku.

„A vy sa nazdávate, že já s detinskami zoštanem tu, aby mali tatko keho sekýrovať?! Och, veru nyje! Ked ide môj muž do družstva, pôjdem aj já. Žiadna Dora Šebestová nebude s ním v jednom dvore svine opatroti, aby ste vedeli! Ked bude on v pavlúsovském dvore pri konoch, já tam budem pri prasoch a dost. Len mu to povedzte, že mu to odkazujem, aj vašemu mužovi, predsedovi. Svoje role, keré mám po matce, dám do družstva a s týmto nech si robja tatko, čo scu. Ked nestojí o ne môj muž, nestojím o ne aná já.“

Jaj, ako se chcelo Vičíčke smiať, tak z duše rada by sa bola zasmiala, keď pozerala do hnevom blízacej Majtánkinej tváre. Musela sa nasilu premôcť, aby jej reč bola pokojná.

„Veru, pravdu máš, duša moja. Dost ste sa vy dvaja naplahočeli tvojmu tatkovi, temu starému ožranovi. Aj tak polovicu majetku už nechal v šenkoch a kým pôjde morky pásť, prepriej až druhú. Nech sa trápi sám ked vje prepíjať. A ty, moja, sa nestrachuj. Ked vás vyhodí, máte de bývat. Pavlúsové po starých je prázdné, ešte sme tam nykeho nedali, čo stará umreli. A mladý, odkedy su v družstve si aj postaveli a bývajú ščil už v novém, šak vje.“

Majtánka, akoby rozmyšľala, držala si bradu a pomaly vravela:

„Ten byt po Pavlúsovcach by sme potrebovali, lebo s tatkom sa nám bude taško žiť, báraj mna vynhat nemôžu, lebo na chalupe je až moja častka po matce. Ale do by sa s ním natahoval, máme teho už ze Sankom obidvaja dost.“

„Toch rada, dušenka moja, veru mi odlahio, aspon sa nemusím trmácať hore kopčiskom k Dore, ked si sa ty k tým sviniam slúbel. Ale už aj bežim domu, lebo ten môj je ako drak, ked nemá na pravé polodne polješku na stole.“

„Ba ved ozaj, už bude polodnje!“ ťakla sa Majtánka. A keď už bola Vičíčka v pivore zavolala na ňu.

„Keby ste stretli v náhode môjho, poviedz mu, nech nezabudne prísť domu na obed. Uvarím mu zemákovicu na kyslo a lokše. Tý on náramne líbí.“

„To sa vje, že ty ho pošlem,“ kričala Vičíčka už zo dvora.

Kresba: Aréta Fedaková

OKAMIH PRAVDY

„...sedemkrát sedem melódii pre vás...“ ozvalo sa mu odkiaľsi z diaľky. Odchádzala. Tá istá, stále rovnaká. S tým tajuplným úsmevom... Odchádzala vzpriamená. Dlhé prsty, útle, pevné prsia a kučeravé vlasy jej krásili strieborné ozdoby. Filigránske výtvory majstrov, ktoré jej za tie roky podonášal z cest. Bolo pol dvanásť, ale hodiny na rohu pri Carlone ukazovali trištvrte na jedenásť. Odchádzala a električka číslo sedem zastavila, aby jej dala prednosť, a na ten okamihi vobec všetko zastalo.

„...sedemkrát sedem molódii pre vás...“, po hár červeného vína, bulharský vzor na obrusu a ona na kockovanej váľande. Veľká štíhla hračka, poddajná každému záchvemu jeho vôle. Bol to ich čas. V rádiu hrali šlágre. Popoludní mávala voľno a on bol posmene. A nemal kám ísť. Potreboval sa niekam podieť. A to, čo hľadal u nej, nebolo chvíľkové zabudnutie, a to, čo nachádzal počas dĺhych šiestich rokov, bolo presne to, čoho sa mu nedostávalo doma, v manželstve. Neusiloval sa to pomenovať; slová, ktoré používali lekár, právnik a psychológ v rubrike Radíme našim čitateľom, pripadali mu nevýstižné a nevhodné na označenie toho podstatného, potrebného pre jeho existenciu. Poznal hranie svojich sôl a vedel, že dlho by to nevydržal. Utiekal sa k nej...

„...sedemkrát sedem melódii pre vás...“ alebo Gillels, del Monaco, Segovia alebo ticho. Pomáhali si, pracovali spolu, chodili na výlety, milovali sa. Bola tu. Každý deň s ňou mohol byť. Zláhostajneval k telefonátom cudzích mužov a vpadnutým očiam nie celkom cudzej ženy, čo mu pripravovala jedlo a prala bieličeň a ktorej sedemnásťročného zálohu odovzdával a štvrtého výplatu.

Milica mala vždy dobrú náladu. Možno nie vždy, ale v jeho prítomnosti nikdy neprejavila hnev, nedala najavo sklamanie, výčitky, netrpezlivosť alebo nesúhlas. Neveril, že je vobec také možné, nerozumel, ako sa môže celé roky tak správať žena, ktorej vek sa klonil k tridsiatke. Tomu nerozumel. Akokoľvek blízka, ostávala mu záhadnou, smejučou sa ticho, perlico.

Nie, určite nepatrila medzi pochabé, ľahko myseľné ženy. Naopak!

— Bojím sa, že svojím egoizmom, potrebou tej štipky šťastia ti rozvraciam rodinu a ubližujem ti, — hovorievala. — A najväčšmi je mi lúto tvojich detí...

— Uvidíš, aj toho sa dožiješ, — presvedčoval ju, — Martinko a Veronika vyrastú, budú z nich draví ľudia, a ja si ich raz posadím pred seba a porozprávam im, ako to bolo so mnou a s tebou. A oni pochopia a budú ti vdľaň, že ich otec je nažive, že ich matka neutiekla s iným, že mali detstvo ako iné deti, bezstarostné...

Lebo taká je pravda, Milica, neboli ani zlý, ani nesvedomotý otec, a práve preto, že viem byť rodičom, nechcel som, aby si ostala slobodnou matkou. Ja som sa musel prepriňiť, aby som ich matke nemohol nič vyčítať! chystal sa dodať, ale nikdy to neurobil.

Raz za čas, keď sa jeho otopeným zmyslom vracaťa vnímanost, pocítil poníže kľúčnej kosti vlahu. Plakala. Ticho. Slzy mu vlhčili hrud'. — Ublížil som ti, alebo... zabral som to? — pýtal sa jej zakaždým v nádeji, že to bude prvý dôvod a on sa bude môcť na niečo vyhovoriť. — Ale nie! Bolo mi fajn. Veľmi by som chcela mať od teba dielu... — zavzlykala.

Zmlkla, on sa na nič nepýtal, nič nevysvetloval, iba zláhka, ľahulinko sa jej dotýkal, keď na hrudi pocítil vlahu jej očí a z transistoráka zaznievalo... „...sedemkrát sedem melódii pre vás...“ lebo z magnetofónu spieval del Monaco, alebo bolo ticho.

V júli tamtoho roku odišla na dovolenkou k

rodičom. Vybraťa si štrnásť dní voľna, ale tretí týždeň končil a jej nikde. Okná zavreté, rolety stiahnuté. Každý deň zastal pod nimi, a keď si začal namýšľať, že tie Turčianske Teplice nie sú vlastne až tak ďaleko, stretol ju na Vajnorskej.

— Ty si tu? — potešíl sa, ale aj nahneval zároveň. — Už som mysel, že sa ti niečo stalo. Kedy sa stretneme?

— Pššt! Neviem, o pár dni... Ten v pási-kavej košeli.

— Vybodni sa naňho!

Namieto odpovede pokrútila hlavou, že tentoraz je to väzne, asi sa vezmú.

Júl, august, september, október... Áno, okolo desiateho októbra sa náhodou stretli v Priore, pozval ju na burčiak a do Zrkadlového hája vtedy priniesla svadobné fotografie. — Vidiš, vidiš... A je z teba vydatá paní a dieťatko bude mať svetlé vlasy, možno kučeravé ako ty, a velikánske okále...!

Navonok nepobadam na nej nijakú zmenu. Rovnaké šaty, rovnaké doplinky, rovnaký úsmev. Ale na tých fotografiach vyzerala šťastne! Za šesť rokov sa naučil spoľahlivo rozpoznať, kedy je naozaj šťastná, tak úprimne, nefalšované a úplne. Tie fotografie vylučovali každú pochybnosť. Šťastná. Opil sa.

Jedenásteho februára oslavovala narodeniny. Odovzdať jej darček a kyticu. Ako vždy. Ibaže už nie v jej príbytku. Prestaňovala sa s manželom na Trávniky, svoje dve garsónky vymenili za jeden dvojizbový byt niekde na konečnej deviatky. Sadli si do Zrkadlového hája a pili Kláštorné červené.

— Vyhýbať sa mi, — povedala. Namietal, že predsa aj po svadbe si sadli na burčiak. — Nemysím tak. Zmenila som sa tým, keď som sa vydala? Mám dojem, že niekto vložil medzi nás stenu zo skla, studenú...

A vtedy jej jasne vysvetlil, že ten vydaj naozaj urobil medzi nimi akúsi priehradu a že ľudia sa nevydávajú na niekoľko týždňov, ale na celý dlhý život, a za tie roky sa všeličo pritrafi, a tak si netreba komplikovať hned prvé chvíle po svadbe, najmä keď ju má Alfonz rád a je k nej pozorný. — Ja nemám právo a ani neprispustím, aby si si kvôli mne pokazila manželstvo, ba možno celý život, aj tak si urobila pre mňa dosť!

— Prestaň s tým a nikdy nezačínaj! — sykla ako nikdy predtým. — A ja čo? Mne to bolo fuk, že spávam so ženatým mužom? Akým právom sa takto odvážuje hovoriť? Odrazu!

Takúto rozhodnú, nekompromisnú a vážnu ju nikdy nezažil — Vieš čo, spoznala som pravdu o nás troch. O Alfonzovi, o tebe a o mne. A nemám komu čo vysvetľovať... ani sa doprosovať... Ch! Alfonz v pondelok odchádza na služobnú cestu do Krakova. Máš celý týždeň na to, aby si ma vyzľadal. Rozhodni sa.

„Sedemkrát sedem melódii pre vás“ nehráli, Mario del Monaco nespieval, ani nebolo ticho; zvonku doliehal hrkot aut a zvonenie električky číslo deväť.

Vobec sa nezmenila! V ničom. Hned vtedy a ešte dlho potom zhrázali ho výčitky svedomia, že komuś ujedol z bochníka, upil z polievočky a že ten skôr či neskôr určite zbadá, že bol okradnutý. Dlho ho to mrzelo.

Koncom júna odišli na Balaton a on bol celý druhý polrok na zácviku v Minsku; absolvoval údržbársky kurz a rozšíril si špecializáciu o odbor ľažkých strojov. Tesne pred sviatkami sa vrátil do Bratislavu. „Počujné prežitie Vianoc a veľa šťastia v novom roku“, napísal na pohľadnicu so zasneženou krajinou, na chvíľu zaváhal a potom pridal: „A blahoželám úprimne k narodeniu syna, Gabi“. Dávno sa podpisoval ako Gabi, dúfal, že nezasvätení si budú myslieť, že Gabi je meno ženy, kolegyne z Figara alebo priateľ-

ky z detstva. „Vidiš, vidiš... život ide ďalej... a tak je to správne!“ bol by dopísal, keby bol mal istotu, že pozdrav sa dostane len jej do rúk.

Do leta ostala s malým na materskej. Od nového školského roku sa im podarilo zohnať jasle na Ostredkoch, vrátili sa z Turčianskych Teplic do Bratislavu a nastúpila do práce. Keď ju zazrel po toľkom čase, mal dojem, akoby bola tie dva roky preskočila. Ale ako sa rozborovala a hľadal na ňu dlhšie, zistil, že predsa aj keď nebádane, sa trochu zmenila. Bola pokojnejšia, vynovennejšia, akási uzavretá do seba, sebestačná... Sebestačná! To je ten správny výraz!

Rozprávali si bežné veci nevzrušeným hlasom ľudí, ktorí si nemajú čo dôležité povedať. Pravdaže, keby chcel, bol by sa s ňou mohol stretnať, v tom má Milica pravdu. Nemýli sa ani v tom, že pomery v jeho domácnosti sa skonsolidovali a že z času na čas si iste sadol s inou na dve deci ďerveňa, možno v Zrkadlovom háji, možno inde, veď je to jedno.

Ponad jej plece, ponad kožušinový golier zo striebornej lišky, ktorú spolu boli kúpiť a dali ho z nej ušiť, pozoroval chodcov na chodníku a autá na križovatke.

Už si podávali ruky, keď sa opýtal: — Ozaj, a čo syn? Rastie, rastie...?

— No... rastie, rastie, už je z neho celý šuhaj. Neveril by si, že je možná taká podobnosť... Celý ty! — usmiala sa tajuplné a zvrtila sa. Odchádzala vzpriamená. Dlhé prsty, útle, pevné prsia a kučeravé vlasy, ktoré tak dôverne poznal, ozdobovalo striebro, ktoré jej podonášal z cest.

„...sedemkrát sedem melódii pre vás...“ odnášala so sebou ďaleko. Prešla na druhú stranu ulice. Fohla sa električka číslo sedem. Aj autá, aj ľudia na pohli. Na rohu pri Carlone ručičky hodin ukazovali trištvrte na jedenásť...

(Z knihy Belasý jantár)

Kresba: Areta Fedaková

KSSČaS

POKRAČOVANIE ZO STR. 7

PLÁN PRÁCE NA ROK 1988

Tohoročný plán práce našej Spoločnosti, schválený na poslednom zasadení ÚV, sa len v neveľkej miere líši od vlaňajšieho. Je o niečo bohatší, ale zároveň reálny, primeraný aktuálnym možnostiam krajanskej organizácie.

Najdôležitejšou úlohou v tomto roku je voľebná kampaň vo všetkých organizačných zložkách Spoločnosti v súvislosti s VIII. zjazdom KSSČaS, ktorý sa má uskutočniť v prvom štvrtroku 1989.

Závažnou spoločenskou-politickej úlohou bude aktívna účasť v predvoľbnej kampani i júnových voľbách do národných výborov, popularizácia miestnych voľbenných programov a kandidátov na členov národných výborov.

Stálou povinnosťou všetkých organizačných zložiek Spoločnosti je udržiavanie sústavnej spolupráce a úzké styky s miestnymi politickými a administratívnymi orgánmi, s gminnými kultúrnymi strediskami a vojvodskými odeleniami kultúry.

Pokiaľ ide o vnútroorganizačný život, naliehavou potrebu je neustála dbalosť o rast členskej základne a zapájanie mládeže do krajanskej činnosti.

Plán práce obsahuje aj kalendár kultúrnych podujatií. V tomto roku sa majú uskutočniť nasledujúce podujatia: Deň slovenskej poézie – ústredná recitačná súťaž (konala sa vo februári), prehliadka divadelných krúžkov, folklórnych súborov, krajanské vaty, prehliadka dychových kapiel spojená s oslavami SNP a stretnutie krajanskej mládeže študujúcej na Slovensku. Zasa pri priležitosti volejbalového turnaja o pohár 40. výročia KSSČaS by sa malo uskutočniť stretnutie a beseda aktív MS z Krempach a zo Slezska a činiteľmi zo Spišskej Belej.

V otázke slovenského školstva plán práce ukladá uskutočniť prieskum, ako sú jednotlivé školy vybavené slovenskými učebnicami a učebnými pomôckami, ako aj vytvoriť analýzu stavu učiteľských kadrov, ktoré sa zaoberajú vyučbou slovenského jazyka. Treba zároveň neustále dbať o zvyšovanie počtu žiakov na vyučovanie slovenčiny.

Z plánu práce vidieť že dochádza k rozší-

reniu spolupráce s Maticou slovenskou a Československým ústavom zahraničným. V tohto ročnej dohode s Maticou slovenskou okrem stálych akcií, ako choreografický kurz, folklórny festival v Detve, SAS, sanatórna liečba, štúdia krajanskej mládeže na Slovensku a zabezpečovanie pre slovenské školy didaktických pomôcok, kníh a časopisov, sa hovorí aj o zorganizovaní zajazdu pre 40 slovenských žiakov a 50 krajanských činiteľov i odbojárov a o rekreácii pre 26 detí.

ČÚZ v tomto roku zabezpečuje účasť 1 krajskej na letnom kurze českého jazyka, sanatórnu liečbu, štúdia pre 5 krajanských žiakov, ako aj rekreáciu pre 10 detí zo Želova a 16 detí zo Spiša a Oravy v československu.

Plán práce ukladá vyriešiť právnu situáciu sídla ÚV uskutočniť opravu všetkých jeho miestnosti. Hovorí sa v ním taktiež o oprave klubovne v Novej Belej a inštalovaní vykurovania v klubovni vo Vyšných Lapšoch. Pre krajanov z Jurgova, Nedece a Novej Belej bude tiež iste potešujúca skutočnosť, že plán práce predvíva školenie ľudových kapiel v ich MS.

Okrem toho v pláne práce sa hovorí aj o účasti našich súborov v mimokrajanských podujatiach.

ZELOV

Dne 4. března t.r. se v Zelově sešel obvodní výbor KSSČaS. Na programu schůze bylo mj. schválení plánu práce na rok 1988, zpráva o činnosti v roce 1987 a volné návryhy.

V roce 1988 bude klubovna otevřena každý pátek (zájmové kroužky, lekce hry na hudební nástroje, divadelní kroužek), každou první sobotu v měsíci (společenská setkání a večírky) a každou třetí neděli (promítání českých filmů). Jednou měsíčně se bude konat kurs češtiny.

Kromě toho se plánují příležitostné akce: slavnostní večer u příležitosti osvobození Zelova, promítání filmů a stolní tenis, večírek ke Dni žen, dračky peří, účast v oslavách státních svátků, Den matky a Den dětí, setkání k 75. výročí ČsÚZ, svátek pečení brambor, svátek časopisu Život, večer k 70. výročí Československé republiky, andrzejková a mikulášská zábava a vánoční zábava pro děti i dospělé. Budeme se snažit uskutečnit akce, které se nepodařilo zrealizovat v loňském roce (Český den v Zelově, zájezd do Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě, zájezd do ČSSR a letní brigády v ČSSR pro mládež).

V roce 1987 byly uskutečněny všechny akce, které závisely na obvodním výboru. Instruktorka Eva Pospíšilová pracovala s dětmi v zájmových kroužcích. Pravidelně cvičil hudební soubor pod vedením instruktora Józwiaka, ktorému by však veľmi usnadnilo práci pianino. Jednou měsíčně se promítaly české filmy a krajane se scházeli v klubovně na besedu. Byly uskutečneny plánované zábavy a setkání u příležitosti Dne žen, Dne dětí a vánočních svátků. Byla uspořádána recitační soutěž, turnaj rodin a dračky peří.

Společně s ÚV KSSČaS a Československým kulturním a informačním střediskem ve Varšave

vě byly uspořádány oslavy XXX. výročí KSSČaS v Polsku. Značnou finanční pomoc jsme dostali od Úřadu města a obce Zelov. Díky Československému středisku od září 1987 probíhají v klubovně kurzy češtiny. 13 dětí a jeden vychovatel byli na letním táboře v ČSSR a krajanka Kimerová na léčení v sanatoriu v Československu.

Ve volných návazích krajana Jeráš informoval o setkání v ČsÚZ, kde ho přijal soudruh Pešek. Byly projednány aktuální otázky a možnosti pomoci pro KSSČaS a Zelov. Hovořilo se rovněž o zakoupení pianina pro zelovskou klubovnu. ČsÚZ sibil v nejbližší době poslat do Zelova prostřednictvím velvyslanectví videomagnetofon. V této souvislosti se navrhuje rovněž zakoupení barvového televizoru. V září má do Polska přijet filmová skupina Orbisu z ČSSR, která má natáct film video o krajanech v Polsku.

Shromáždění upozornili na potřebu oživení krajanské činnosti kroužků v Kučově a Husinci, ale vzhledem k značným vzdálenostem zelovský výbor není schopen účinně řídit jejich práci.

Krajane též vyjádřili názor, že se krajanská činnost nesmí uzavírat jen v jednom kroužku nebo skupině. Soubory by měly mít možnost ukázat se na širším krajanském fóru. Podobně vítězové zelovské recitační soutěže by se měly účastnit ústřední soutěže. (Bohužel pro velkou vzdálenost a vysoké cestovní náklady ÚV KSSČaS nemůže zelovským laureátům uhradit cestu na ústřední soutěž – poz. red.)

Pravidelně velvyslanectví a střediska jsme dostali z ČsÚZ knížky a učebnice češtiny, mj. slabikář, čítanky, vlastivedu, kalendáře Československého světa a Orbisu. Všem institucím touto cestou srdečně děkujeme.

HOST Z ČESKOSLOVENSKA

16. března přijel do naší klubovny milý host, inž. Miroslav Venzel, tajemník kanceláře před-

sedy ROH, s předsedou Vojvodského sdružení odborů Janem Szustakiewiczem. Na setkání s krajany jsme hosta seznámili s dějinami Zelova, odkud se vzali zelovští Češi. Soudruh Venzel byl překvapen, že ještě osmá generace mluví česky. Informovali jsme ho rovněž o kontaktech s českými odbory; naše děti jezdí na letní tábor do Československa, organizovaný Československým ústavem zahraničním v porozumění s odboráři ze Spolany Neřatovice. Navštívili jsme kostel českých bratří v Zelově, kde se zachovaly české nápisy. Setkání uplynulo v milém ovzduší. Na rozloučenou jsme soudruhu Venzela poprosili, aby od zelovských krajana pozdravoval Zlatou Prahu.

HLAVNÍ CENA „MLADÍ 87“

Když jsem posílal redakci Československého světa svůj příspěvek do soutěže „Mladí 87“, neděkal jsem, že si zaslouží první cenu – týdenní pobyt v Československu. Ve svém dopise re-

S veľkonočnými sviatkami sa spája mnoho rôznych zvykov. Jeden z nich, podnes, veľmi živý na Spiši a Orave, súvisí s Veľkým piatkom a Bielou sobotou, kedy malí chlapci chodia po dedine s rapkami a klopáčkami. V týchto dňoch sa totiž nezvoní, len rapká a klopáčky. Na snímke: skupina chlapcov prechádzajúca s hlučným rapkami cez Novú Belu.

Foto. AMK

hluboce uvědomí, jak důležitý je mír; jen v míru, bez válek, se své může rozvíjet. Přijemný byl i výlet do Karlových Varů, kde jsme si prohlédli město a samozřejmě i továrnu vyrábějící proslulý likér Becherovku.

Byl jsem rovněž v pražském rozhlasu, kde jsem se podělil dojmy z pobytu a vyprávěl jsem o své práci v KSSČas.

Na rozloučenou redakce uspořádala slavnostní večer, na němž byla šéfredaktorka Československého světa Petra Frankeová se svými spolupracovníky. Shlédlí jsme tam videofilm Orbisu z krajanského setkání v Přerově, diskutovali jsme a vyměnili si názory.

Milá návštěva skončila a přišel čas návratu do Polska. Chtěl bych ještě jednou poděkovat Tiskové agentuře Orbis a Československému světu za výbornou organizaci mého pobytu a za srdečnou péči. A všem krajánům bych chtěl poradit: zúčastněte se soutěži Československého světa i našeho Života. Každá, i ta nejmenší výhra těší.

ZENON JERSÁK

MALÁ LIPNICA

13. vojvodské prehliadky regionálnych divadiel v Czarnom Dunajci (18.–20. marca) sa zúčastnil divadelný krúžok Miestnej skupiny KSSČas z Malej Lipnice. Ochotníci z Malej Lipnice predvedli hru Štefana Králika Možlovcu. Autor v nej odsúdil počinanie gazdu, ktorý nasilu chcel „popanistiť“ svoje deti, zároveň však zdôraznil potrebu vzdelávania roľníkov. Hru nacvičila a režirovala krajančka Viktória Smrečáková, ktorá zároveň výborne zahrala postavu stareny. Možno povedať, že v predstavení účinkovala celá rodina Smrečákovcov, lebo okrem kr. V. Smrečákovej hrali aj jej dcéry — Kristína i Uršuľa a syn Zbyszek.

Ziaľ, tentokrát nemôžem napísat veľa dobrého o vystúpení malolipnických ochotníkov. V ich hre sa prejavili viaceré nedostatky. Pramenili najmä z nevhodného výberu hry, ktorá je predsa veľmi náročná. A keďže Lipničania hrali v oravskom nárečí, nevyunikli ani slovné dialógy, o

ktoré sa opiera fažisko hry. Niektorým chýbala dramatičnosť prejavu a pohybu. Začali výborne, potom akoby sa uspokojili a hrali mdlo a bez výrazu. Nevyuniklo ani veľmi harmonické zakončenie.

V dôsledku toho divák trafil orientáciu a miestami nevedel, o ktorú postavu ide. K dokrýmom treba započítať dobré stvárnenie niekoľkých ženských postav.

Poznamenajme, že prehliadky sa zúčastnilo 13 divadelných krúžkov z Nowosazského vojvodstva. Napriek tentokrát slabšiemu vystúpeniu, účast Malej Lipnice v Czarnom Dunajci treba hodnotiť kladne. Bola jediným súborom Spoločnosti na tejto prehliadke a súčasne znamenala dôkaz aktivity oravského obvodu KSSČas na divadelnom poli.

DS

NOVÁ BELA

Nová Belá a Krempachy patria k bohatším dedinám na Spiši. Roľníci z týchto dedin predávajú veľa zemiakov i obilia a ja-točného dobytka, hoci zároveň platia vysoké poľnohospodárske dane. Roľníci dobre gazuju, to znamená, že si vedia dobre zariadiť čas. Životná úroveň je dobrá. Vidím však jednu chybu, ktorú robia Novobelania, že nie sú schopní urobiť niečo pre budúcnosť dediny. Mala by sa o to zaujať aj mládež. Keď porovnávam Krempachy s Novou Belou, vidím, že Krempašania sa viaz spoločensky angažujú pre budúcnosť dediny, medzi iným postavili kultúrny dom, obchodný dom s hostincom, pekáreň, pri ktorej bude aj sôdovkáreň a v súčasnosti plánujú výstavbu novej školy. Dopočul som sa tiež, že súkromne má vzniknúť i teheľna, ktorá bude zásobovať celý Spiš. Krempašania sú obetaví. Aj keď sa nájdú medzi nimi občania s inými názormi, jednako všetci spoločne pracujú a výsledky sú viditeľné. Chodia po úradoch tak dlho, kým naplánovanú vec nevybavia.

V Novej Belej je to naopak. Keď sa má niečo urobiť v prospech obce, vždy sa nájdu taki, ktorí sú proti tomu, a vec neprejde. Schopnejší vyhľadávajú, v

V Moravanoch nad Váhom sa vo februári tohto roku uskutočnil ďalší ročník choreografického kurzu, ktorý organizuje Matica slovenská pre krajanských ochotníkov z rôznych krajín. Z našej Spoločnosti sa tohto kurzu zúčastnili krajania: Zbigniew Smrečák a Jozef Vontorčík z Malej Lipnice, Kristína Gribáčová a Barbora Gribáčová z Podvlnka, Ján Horník z Jurgova a Jozef Majerčák z Novej Belej. Na snímke: účastníci kurzu.

Foto: F. Lašut

do cudziny bolo vyslané dňa 16. marca t.r.

Cílos 2/88 bolo rozoslané domácim odberateľom 8. marca t.r. a do cudziny bude vyslané dňa 21. marca t.r.

Za túto nedbalosť v kolportáži do cudziny sa vám, súdr. redaktor, ospravedlňujem a pracovníci zodpovední za tento stav budú potrestaní.

Dúfame, že ďalšie čísla Života dostanú už čitatelia skôr.

VO VECI NIČENIA DVOJJAZYČNÝCH TABULÍ

Ako sme už viackrát písali v Živote, v niektorých obciach na Spiši došlo v poslednom období k hrubým prejavom vandalismu. Neprajníci našej Spoločnosti medzi ľudmi v Nedeci, Kacvíne, Nižných Lapšoch a Tribši začali ničiť dvojjazyčné, poľsko-slovenské tabule na obchodoch a gastronomických objektoch. V súvislosti s tým sa ústredný výbor KSSČas obrátil s intervenciou na Vojvodský úrad vnútra v Nowom Sączu, aby nariadił pátranie po páchateľoch. V odpovedi poslanej ÚV KSSČas a našej redakcii, ktorú podpisal zástupca náčelníka všeobecného oddelenia VÚV, sa hovorí:

JOZEF MIRGA

NAŠE INTERVENIE

KOLPORTÁŽ ŽIVOTA DO CUDZINY

V poslednom období naša redakcia dostala viac listov od čitateľov Života v cudzine, ktorí sa súčasťou, že ešte nedostali ani jedno zo tohtoročných čísel následujúceho časopisu. Po intervencii v „Centrali Kolportażu Prasy i Wydawnictw“ vo Varšave, ktorá sa zaobránila vysielaním tlače a publikácií do cudziny, sme dostali od zástupcu riadiča tejto inštitúcie Waldemara Kęsika nasledujúce vysvetlenie:

Oznamujem vám súdr. redaktor, že z technických príčin, ktoré zavinili moji podriadení pracovníci, došlo k oneskorenému vysielaniu vášho mesačníka do cudziny a sice:

Cílos 1/88 bolo rozoslané na území krajiny 5. februára t.r. a

„Odpovediaca na Wasze pismo Nr. L.dz. 206/88 z dnia 15 marca br. uprzejmie informuję, iż w ramach podjętych czynności dochodzeniowych, postępowanie przygotowawcze umorzone ze względu na niewykrycie sprawców tego czynu. Nie mniej jednak sprawa pozostaje w dalszym ciągu w zainteresowaniu organów Milicji Obywatelskiej — prowadzi się czynności zmierzające do wykrycia sprawców. O ewentualnych pozytywnych wynikach powiadomimy Was odrębnym pismem.“

Dúfame, že vzhľadom na veľkú spoločenskú škodlivosť priestupkov a značné materiálne straty, bezpečnostné orgány podniknú energičejšie vyšetrovanie.

REDAKCIA

S myšlenkou o budúnosti

Na X. kongrese Zjednotenej ľudovej strany sa stretli skúsení činitelia, veteráni, ktorí v roku 1949 založili ZES, ako aj mladí, mäjúci horúce hlavy a nepokojné srdcia, ktorí budú pokračovať v diele svojich otcov. Stretli sa, aby si odpovedali na otázku: či a v akej miere ZES, ako roľnícka strana, plnila očakávania vidieka, či sa starala o náležité postavenie roľníkov a účtu k ich v štáte a v spoločnosti. Prišli tiež do hlavného mesta preto, aby si odpovedali, či strana držala ruku na pulse vidieckych otázok, či sa aktívne podieľala na vytváraní rovnakých a spravodlivých, hmotných, sociálnych a kultúrnych podmienok pre roľnícke a mimo-roľnícke obyvateľstvo.

Je pravdou, že ZES nemohla vždy a všetko vybaviť. Nie sú príliš vzdialé časy, keď úloha strany spočívala len v tom, že iba oznamovala rozhodnutia, ktoré schválili iné grémia. Rozprávanie o samostatnosti ZES, o jej zodpovednej funkcií a význame znelo vtedy, ako irónia. Vtedajšia prax zanechala v psychike mnohých členov ZES veľký žiaľ a predsusky, ktoré tlačia ako prislovečný kliniec v topánke.

Našťastie je to už história. Obrat nastal v roku 1980. Politická kríza umožnila kritický pohľad na mnoho vecí a znamenala začiatok výrazných zmien v pôsobnosti a myslení. Začiatkom osiemdesaťtych rokov usporiadali celý rad dôležitých otázok pre ZES: jasne upresnili charakter medzistraničných vzťahov, určili, že koaličný systém výkonu moci spočíva nielen v rozhodovaní o najdôležitejších otázkach krajiny a národa, ale tiež v spolu-zodpovednosti za schválené rozhodnutia a ich plnenie.

Z perspektívy rokov možno povedať, že jasnosť — čo sa týka miesta a funkcie ZES

v krajinе — uvoľnila a vzmohla aktivitu jej členov.

Od ukončenia X. kongresu ZES uplynulo mälo času a je príliš skoro na akékoľvek hlbšie oceňovanie. Ale „narýchlo“ si možno dovoliť niekoľko reflexií.

Pozorne som sledoval kongresovú diskusiu a môžem konštatovať, že bola kontroverzná. Boli prejavy snáď až príliš „hladké“, ale prevažovali ostré, smelé, premyslené hlasy, plné starostlivosti o budúcnosť poľského polnohospodárstva a vidieka. Jednoducho nebol bedákania, ako na predošlých kongresoch. Delegáti uvádzali konkrétné príklady mnohých nedostatkov a vyjadrovali konkrétné návrhy riešení tažkých a boľavých problémov. Z kongresovej tribúny zazneli medziiný návrhy týkajúce sa vytvorenia fondov pre obhospodárenie zanedbanej pôdy a plynofikáciu vidieka.

Toto všetko malo na zreteli: vyrovnať sa lepšie a dosiahnuť pokrok na vidieku a v polnohospodárstve. Delegáti hovorili priamo: keď dostoneme viacaj hnojiv a strojov, zvýšime úrodu. Keď naša práca bude naležite hodnotená, budeme lepšie pracovať. Žiaľ, nás priemysel iba v malej miere podporuje polnohospodárstvo. Preto boli aj netreplivé hlasys, hlasys sklamania, lebo bez moderného poľnohospodárstva nemožno hovoriť ani o pokroku v našom národnom hospodárstve. Cím viacej sa urodí na každom kúsku pôdy, tým bohatší bude vidiek, bohatšie bude Poľsko.

Sú nedostatky a mnoho zanedbanosti v rôznych oblastiach nášho života a vidiek to veľmi pociúpe. Týka sa to okrem iného slabej zdravotnej starostlivosti, nedostatkov v osvetve a kultúre, v sociálnej starostlivosti. Boli kritické hlasys o slabostach vidieckej,

ale aj družstevnej samosprávy, ktorá namiesto rastu životnosti — slabne. Ochraňuje ju právomoc administratívnej, ktorá nie vždy rešpektuje práva samosprávy. Na dôvažok množstvo predpisov a právnych aktov len podporuje byrokraciu a znepríjemňuje život roľníkom.

Roľníci — delegáti sa dožadovali od orgánov štátnej moci rýchlej a rozhodnejšej činnosti. Menej rečí a viacej činnosti. Takáto reflexia mi prišla na um, keď delegáti živo zareagovali na informáciu prvého tajomníka ÚV PZRS Wojciecha Jaruzelského o možnosti udelenia vláde mimoriadnej právomoci, keby vysvitlo, že narastajú javy odporúcej celospoločenským záujmom. Ľudia totiž očakávali rýchle zmeny a zlepšenie spoločensko-hospodárskej situácie. Jednoducho nechcú čakať, lebo každý deň je vzácny.

O tom, či rýchle zaznamenáme pokrok v našom hospodárstve, musíme žiaľ rozhodnúť všetci. A preto je chúlostivý aj problém kádrov. Treba ho riešiť rovzáenne a pokojne. Takúto požiadavku vyjadriť účastníci kongresu, ktorí podporili výpovede delegátky zo Skieriewického vojvodstva, keď povedala, že „...je nevyhnutná zmena kádrovej politiky. Nemožno brániť pasívnych a chtivých ľudí. Rovnaké šance by mali mať ľudia s iniciatívou, predstavivostou, bez ohľadu na príslušnosť.“

Všetci roľníci-delegáti jednoznačne zdôrazňovali funkciu a miesto Zjednotenej ľudovej strany v našom živote. Neboli to emocionálne hlasys. Z kongresovej tribúny často znelo slovo „koalícia“ a zdôraznenie, že v medzinárodných vzťahoch sa veľa zmenilo, že koaličný systém výkonu moci nie je frázou a takto výhovorkou. Preto s uznaním prijali potvrdenie tohto faktu Wojciechom Jaruzelským, ktorý okrem iného povedal: „Boli sme, sme a vždy budeme spolu!“

Skutočne, diskusia a diskutovaná problematika bola veľmi zaujímavá. A budeme o tom ešte neraz písť na stránkach nášho časopisu.

ZBIGNIEW RUTA

CENA ROĽNÍCKEHO ČASU

Takýto názov mala anketa-súťaž, ktorú vlni vypísal denník Zielony Sztandar spolu s poľnohospodárskymi redakciami Poľského rozhlasu a televízie. Neboľo by na tom nič zvláštne — vedľ podobných súťaží sa každý rok organizuje veľa — keby nie fakt, že jednu z cien v hodnote 10 tis. zł získal nás krajanský aktivista JÁN FRANKOVÍC z Novej Belej. Slávnostné odovzdanie cien vitezom sa konalo 29. marca t.r. v budove Hlavného výboru Zjednotenej ľudovej strany vo Varšave. Využili sme príležitosť pobytu krajania Frankoviča v hlavnom meste a položili sme mu niekoľko otázok.

— Môžete nám prezradiť príčinu, ktorá spôsobila, že ste sa rozholili zúčastniť sa tejto súťaže?

Asi téma súťaže, ktorá je mi blízka. Som roľníkom, teda reprezentujem povolanie, ktorého úlohou je zabezpečiť výživu krajiny. Dobre teda viem, akou bezcennou hodnotou je pre roľníka čas. Avšak na druhej strane viem — nielen z pozorovania, ale i z osobných skúseností — keď prekážok musí roľník zdolať, keď času premáriť, neproduktívne stratiť, ak chce niečo vybaviť. Mám na to svoj názor a prá-

ve účasťou v súťaži chcel som tento svoj názor vyjadriť. Zároveň som dôfal — a som o tom presvedčený aj dnes — že svojim príspievkom môžem prispieť k dobrej veci, že sa niečo zmení na lepšie. Veď napokon takýto cieľ mali autori súťaže.

— Mysleli ste na to, že môžete získať cenu?

Ani na um mi to neprišlo. Bola to predsa celopolská súťaž, na ktorú prišlo vyše 300 prác. Preto som bol veľmi milo prekvapený, keď som dostal správu, že mi súťažná porota udelila jednu z popredných cien. Totiž boli tri hlavné ceny po 15 tis. zł a z nich šesť druhých cien po 10 tis. zł, z ktorých jedna sa ušla práve mne. Nemusím zdôrazňovať, ako veľmi sa teším.

— O čom ste písali vo svojej práci?

Ako som už spomenul, pred roľníkmi sa ešte stále kopia rôzne prekážky, ktorých vybavovanie zaberá veľa času. Ja som poukázal, samozrejme na konkrétnych príkladoch, práve na takéto prekážky ktorých odstránenie by nám veľmi uľahčilo život. Existuje mnoho nevhodných a nezriedka zastaraných predpisov, ktoré možnože boli kedysi dobré, ale dnes už nevyhovujú podmienkam súčasnosti. Treba ich novelizovať. Ešte stále sa stretneme s prejavmi byrokracie, ktorá nám znepríjemňuje život. Veď ako inač nazvať situáciu, že

napr. konský voz musíme ísť registrovať až na STS do Zaskala. Nie je to vôbec jednoduchá vec. Treba mať so sebou účet potvrzujúci kúpu voza a keď chýba, zháňať dvoch svedkov, ktorí by dosvedčili, že voz napr. vyrobil remeselník. Musí byť, neviem prečo, zaznamenaná nosnosť voza, hoci roľník nebude predsa vásť na poli seno alebo obilie, aby neprekročil dovolenú nosnosť. Teraz iný problém. Aby roľník mohol získať svoje gazdovstvo do pozemkovnej knihy na notárskom úrade v Novom Targu, musí čakať spravidla 4 až 5 rokov. Príliš časte sú na vidieku preštvoky v dodávkach elektriny, čo nám tiež komplikuje život. Býajú úradníci dobrí a zli, takí, čo sa nielenže pridržiavajú predpisov, ale si vymýšľajú nové, vlastné a vtedy aj kvôli maličkosti treba mnohokrát behať po úradoch, lebo predsa „vec musí dozrieť“. A takto by sa dalo vyvratovať donekonečna.

— Spomináte same negatívne prejavys. Vari kladné neexistujú?

Coby nie, uviedol som aj také. Napríklad podľa mňa celkom dobre pracuje poľnohospodárska banka v Novom Targu, kde roľníka vždy pekne a rýchlo obslužia alebo poradia, čo a ako má robiť. Mnohí pracovníci napr. v gminných úradoch by aj boli ochotní danú vec rýchlo vybaviť, ale často ich obmedzujú predpisy. Viem to z vlastnej skúsenosti, lebo som kedysi pracoval na

obecnom národnom výbere. Bol by som rád, keby sa celý materiál zo súťaže dostal k ústredným orgánom. Množnože by sa stal podnetom pre nejaké zmeny, lebo sú skutočne potrebné.

— Dakujem za rozhovor a srdečne blahoželám k získaniu ceny.

Zhováral sa: JÁN ŠPERNOGA

ZELENÁ
KRONIKA

HNOJENIE POD LEMEŠ. V NSR uskutočňujú hlboké hnojenie kukurice, zemiakov a cukrovej repy tekutými dusíkato-fosforečnými hnojivami. Toto hnojenie sa uskutočňuje pomocou tlakových rozlievačov s elasticími hadicami, ktoré privádzajú tekuté hnojivo pod lemeš. Vysvitlo, že pri tomto spôsobe hnojenia je spotreba hnojív o 50 percent menšia ako pri tradičnom vysievani hnojív.

VIACEJ MLIEKA. V Maďarsku zistili, že pri dojení trikrát denne je dojivosť krav o viac ako 12 percent vyššia ako pri dojení dvakrát denne. Tento rast bol väčší u krav s nižšou dojivosťou. Zistilo sa tiež, že krávy dojené trikrát denne spotrebúvali viac krmív a lepšie ich využívali.

Jan Veselý v rozhovore s reportérom Poľskej televízie.

Foto: K. Wojciechowski

Jan Veselý o Pretekoch mieru

Prvého mája 1948 odštartoval prvý raz z Prahy cyklistický pelotón Pretekov mieru. Podujatie s najkrajším názvom, ktoré zoskupuje na štarte nielen znamenitých športovcov, ale i vyznavačov idei mieru, bratstva, priateľstva a spolupráce národov. Začiatky týchto pretekov, ktoré sa pôvodne uskutočňovali z Prahy do Varšavy a späť, boli skromné. Ani nečudo, veď ani časy neboli ľahké. Cyklisti, čo vtedy zapolili na trati PM, videli v sade okolo seba ešte hrozné pozostatky poslednej vojny — rozbité cesty, trosky bombardovaných i vypálených miest a dedín.

Od tamtých čias sa veľa zmenilo. Zmizli trosky, zlepšili sa cesty a same preteky sa rozšírili na územie tretieho spoluorganizátora — NDR. Stúpla tiež významne ich organizačná a športová úroveň. Za tých 40 rokov Pretekov mieru nadobudli veľký rozmach a grupujú na štarte najlepších cyklistov. Právom sa o nich hovorí, že je to najväčšie a najvýznamnejšie podujatie v amatérskej cyklistike na svete. Stačí uviesť, že napr. na vlaňajších jubilejných 40. pretekoch sa zúčastnilo až 26 národných reprezentácií druhstiev.

Preteky mieru vstupujú tento rok do novej štyridsiatky. Dnes, keď píšeme tieto riad-

ky, je k začiatiu pretekov ešte poldruha mesiaca a tak nemôžeme skomentovať priebeh tohtoročného zápolenia, ani predstaviť jeho najväčších akterov. Uvedieme zato niekoľko spomienok na prvé ročníky. Pretekov mieru, ktorími sa s nami podelil počas posledného pobytu vo Varšave znamenitý československý cyklista JAN VESELÝ, víťaz PM v r. 1949.

Jan Veselý sa narodil v r. 1923 v Prahe. Budúci cyklistický majster nemal spočiatku ani potuchy o tom, že sa kedysi začne väzne zaoberať týmto športom. Ako väčšinu jeho rovesníkov, zaujímal ho najmä futbal a hokej. K cyklistike sa dostal pomerne neskoro, čirou náhodou. Keď podrásol, začal totiž pracovať ako učenec v pekárni. Práve vtedy sa v Nusli konali preteky pekárov. Prihlásil sa na ne aj on. Startoval na obyčajnom bicykli a na počúdovanie všetkých — tieto preteky vyhral. Povzbudený týmto úspechom zúčastnil sa neskôr na majstrovstvách starších dorastencov a opäť zvíťazil. Ako odmenu dostal ozajstný pretekársky bicykel. A asi to rozhodlo, že cyklistike zostal nadľho verný. Stal sa členom pražskej Sparty a teraz už začal seriózne trénovať. Na výsledky nebolo treba dlho čakať.

Hned po vojne, v r. 1945, obsadil 2. miesto na majstrovstvách ČSR v cestnej cyklistike.

Potom 8 ráz zvíťazil (v rokoch 1946—55) v pretekoch Praha-Karlove Vary, bol 8-násobným majstrom ČSR v cestných pretekoch, 3-násobným v rýchlosnej cyklistike ako člen ATK, reps. ÚDA a 2-násobným v cyklokrose a na dráhe v stíhacích pretekoch na 4 km. 8-krát (v rokoch 1948—57) štartoval na Pretekoch mieru, na ktorých vyhral 16 etáp. Okrem spomínaného víťazstva v r. 1949, prispej ako kapitán československého družstva k jeho prvenstvu v rokoch 1950, 51, 54 a 55. Bol cyklistom mimoriadne všeobecným. Prešiel pretekmi v r. 1957, ale o cyklistiku a aj iné športy sa naďalej zaujíma.

— Kedysi — spomína Jan Veselý — sa jazdilo úplne inak ako dnes. Neexistovala špecializácia — každý cyklista bol zároveň dobrým výtrvalcom, vrchárom i sprintérom, musel viedieť všetko. Aj prípravy na preteky boli iné. My sme nemali možnosť pripravovať sa v teplých stredomorských krajinách. Dnes na Pretekoch mieru je mnoho taktickej jazdy a bez spolupráce ďalších spolužadcov v družstve je skoro nemožné vyhrať etapu či celé preteky. My sme boli samostatnejší a spoliehali sme sa predovšetkým na vlastné sily. Dnes sú cyklisti dobre zabezpečení po každej stránke. Počas pretekov som sa najviac obával defektu, lebo pomoc sme nemohli dostať tak rýchlo ako dnes. Pretekár musel často sám opraviť bicykel a doháňať pelotón. Aj bicykle boli kedysi iné, predovšetkým ľahšie. Vtedy ešte nikto nepoznal plné kolesá, na akých sa dnes jazdia časovky, nikto tiež nevedel, čo je to biologická obnova, taká dôležitá pre regeneráciu sily. Dnes cyklistika urobila obrovský pokrok a rozvíja sa na vedeckých základoch. Len jedno, ako sa mi zdá, je na Pretekoch mieru také isté — veľké nadšenie cyklistov, atmosféra, no a popularita, akému sa podnes teší toto pekné podujatie.

Toľko Jan Veselý a na záver ešte trochu štatistiky. Za uplynulých 40 rokov na štartových listinách Pretekov mieru zaznamenali už okolo 4000 mien cyklistov. Najúspešnejším účastníkom v dejinách bol Ryszard Szurkowski, ktorý 4-krát vyhral tieto preteky. Za ním sú 2 víťazstvami G.K. Schur, S. Suchorúčenkov a O. Ludwig. Najviac víťazov PM mala NDR — 10, potom ZSSR — 9, Poľsko — 7, Dánsko — 4 a ČSSR — 3. V družstvách najčastejšie vyhrali cyklisti ZSSR — 19, potom NRD — 9, Poľsko — 6 a ČSSR — 4. Najviac etáp vyhral O. Ludwig — 33, J. Veselý — 16, V. Ružička — 12, R. Szurkowski — 13.

JAN ŠPERNOGA

Hviezdy svetovej estrády

BRUCE SPRINGSTEEN

Patril k najpresvedčivejším pesničkárom druhej polovice sedemdesiatych rokov. So sprievodnou skupinou E-Street Band dokázal utiahnuť až do úplného vyčerpania viac-hodinové koncertné maratóny. Strhujúco a vždy naplnio spieva o všetkom, čo môže stretnúť človeka v takom meste, ako je napr. New York. V jeho speve dominuje poézia plná naturalných výjavov tvoriačich obrazy civilizačných problémov preplneného veľkomaesta. Tako charakterizovali kritici tohto znamenitého speváka a považovali ho — možno trochu prehnane — za druhého Dylanu.

Bruce Springsteen umelecky vyrastol v hudobnom prostredí newyorskej štvrti Greenwich Village, kde v Cafe Wha viedol viaceru rockových skupín (napr. Sonic Boom). Tam sa jeho agresívny, životaschopný štýl dostal do povedomia hudobnej kritiky, ktorej konečný výrok zmel: „budúcnosť rock'n'rollu sa volá Bruce Springsteen“. Stal sa známy a onedlho nahral svoju prvú LP-platňu Greetings From Ashbury Park (1973), ktorá ešte zvýšila jeho popularitu.

O rok neskôr nahral druhú LP-platňu The Wild, The Innocent, The E-Street Shuffle. Touto platňou sa začala jeho spolužáčka so spomínaným vynikajúcim súborom E-Street Band. Ich koncerty boli oázou vzrušenia z

prostej a priamočiarej hudby v prostredí prešpekulovalých a umelecky často samoúčelných rockových kráci. Bruce sa stal skratkou symbolom občerstvenej rockovej aktivity. Vytvára ďalší z novodobých symbolov modernej Ameriky. Po „mužovi z divokého západu“ a „šoférovi kamiónu“ prichádza neohrozený rocker veriaci v chlapskú svojprávnosť a schopnosť tvrdzo riešiť problém doby. Všetky jeho platné, teda okrem už spomínaných aj znamenitá Born To Run (1975), Darkness At The Edge Of Town (1978) až po dvojalbum The River (1980) priam hýria tvrdým rockom. Po nich nastala zmena. Nasledujúci Springsteenov album Nebraska, nahraný v roku 1982, je baladickou meditáciou nahranou doma a len s gitarou. Melódie lyričejšie, ale texty kritické ako predtým.

V roku 1984 nahral Springsteen svoj vari najväčší hit LP-paltňu Born In The USA, ktorá je kritikou spoločenských pomerov v krajinе. Štíhleho muža z pôda nahradil vynikajúco pripravený rockový hudobník. Springsteenova zmena nepostihla ani žánre, ani obsah a spôsob prejavu skladieb, ktoré sú skutočne vynikajúce. Stal sa z neho v pravom zmysle slova rocker, ktorý aj dnes dokáže zaujať posluchačov. Nepochybne zasluží si pozornosť (jš).

JANA HEVEŠIOVÁ

O zacviknutej kráľovnej

Na dne drevenej vyrezávanej škatule vylíhovala ligotavá ihla. Keď sa jej zazdalo, že pridlhlo leží na jednom boku, obrátila sa, znudene zívla a zašomrala:

— Strašné počasie. Nechce sa mi do ničoho ani len pichnúť! Tento odporný dážď sa cedi už týždeň!

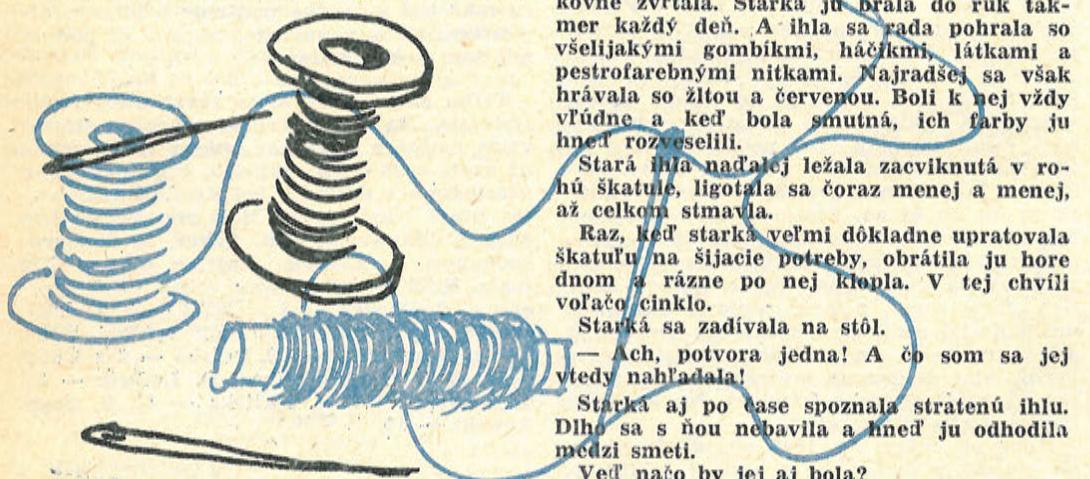
— Ale veď prší len od rána, — nesmelo sa ozval malý zelený gombík a pokračoval: — Ja som rád, že prší. Už mi bolo ľahko počúvať, ako starká vzdychá, že zem je načisto vyschnutá.

— Aj mne sa dážď páči, — rázne sa napila červená hodvábna nitka. — Vtedy sa mi oveľa lepšie dýcha.

— Mizerná spoločnosť! S vami sa už nedá o ničom rozprávať. Ani len o počasí, — nahnevane zadudrala ihla. — Dajte mi všetci pokoj. Chcem spať!

— Spať? — tenulinko sa ozval malý zelený gombík. — Spať nemôžeš! Starká má veľa roboty. Včera som počul, ako vrávi, že dnes ma prijde na Viktorkov svetrik. Veľmi sa na to teším! Uvidím veľa detí, lúku, stromy...

— Bud' už ticho, naozaj chcem spať! —

NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúcu americkú speváčku, známu skoro na celom svete, ktorá sa už vyše 20 rokov drží v popredí svetovej zábavnej hudby. Hoci sa už blíži k päťdesiatke, spieva znamenite a je rovnako oblúbená medzi mládežou, ako aj staršími poslucháčmi. Jej spôsob prejavu si nemožno pomýliť s nikým iným. Napište nám jej meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

V Živote č. 358/88 sme uverejnili snímku Barbary Brylskej. Knihy vyrebovali: Mária Stachuláková z Jablonky, Dana Gášiorová z Chyžného, Renáta Pojedincová z Nedece, Terézia Glišová v Čiernej Hore, Jozef Grobarčík z Oravky, Bogdan Skričák z Podsrnia, Vanda Bylinová z Vyšných Lapšov a Jarmila Karlušová z Nadlaku.

VESELO SO ŽIVOTOM

— Jožo, tvoja slohová úloha o mačke je presne taká istá ako Mišova. Ako mi to vysvetliš?!

— Keď ja som, súdržka, asi písal o tej istej mačke...

Jožko ukazuje mame svoje bicyklové umenie: — Mami, pozri, idem bez rúk! Mami, pozri, idem bez nôh! Mami, pozri, idem bez žubov!

— Keď vyrastiem, budem polárnym bádateľom, — hovorí Jožko otecovi.

— To je výborné! Ale musíš aj trénovať...

— Tak si prosím desať korún na zmrzlinu. Musím si zvykať na mráz...

ČO JE TO?

Co robí žiak, keď ide o školy? (ykorK)

Jeden rozpráva, dvaja pozerajú a dvaja počúvajú. Čo je to? (išu, ičo, kyzaj)

Pod vŕškom dve studienky a v každej hviezda svieti. (išO)

Kto všetko počul, a nič neprezradí? (išU)

TOMÁŠ JANOVIC

Žalobab

Vravia o mne v triede, že som žalobaba. To je veľký omyl, veď ja nie som baba. A kto nie je baba, ale správny chlap, nie je žalobaba, iba žalobab.

Zalujem vždy vtedy, keď už trieda pustne. Písomne to robím, ale tak tiež ústne, aby každý hriešnik sa raz spämätal. Na všetkých som v triede veru pamätaľ.

Koho zažalujem, bude mi raz vďačný, Tak sa prestaň hanbiť, aj ty rýchlo začni. Najprv potichu a potom dôrazne. Od dnes v triede žalujeme dvojhlasne.

Napríklad tá naša Iva. Žuvačku vždy v ústach skrýva. Preto mlčí pri tabuli a na všetkých ústa šplí. Potom je tu ďalší malér. Kto to oknom tresol? Valér!

Zalujeme, žalujeme obaja, hoci trieda posila nás do hája.

ELENA ČEPČEKOVÁ

Jarný vietor

Kosił vietor rosu,
šmyk, šmyk, šmyk!
Rozrthol si pritoim kabátik.

Nemá veru ani na nite,
nože mu ho, kvietky, zašite!

Fialka ho chcela obslužiť,
púpavienka dala zlatú niť,
traslica im hrčky nasýpa,
ihlu vypýtali od šípa
a potom pod listom lopúcha
navliekali nitku do ucha.

Aj zvedavý vietor
chcel tam byť
Odfúkol im ihlu, hrčku, niť.

ELENA ČEPČEKOVA

Mama

Mama,
ty pôjdeš so mnou všade?
Ty poznáš všetky cestičky.
Vieš, ako slinko lúče pradie
a prečo svietia hviezdičky.
Keď spoznám všetko ako treba,
znesiem ti jednu hviezdu z neba.

Mama,
ty neodídeš, však?
Kto by nám pral a umyl riad?
Strážiš nás ako hniezdo vták
a mám fa strašne, strašne rád.
Dneska ti dám len tento kvet,
no raz ti kúpim celý svet.

MARKÉTA HEJNÁ

Piseň malého zahradníka

Roste mi lísteček, vyroste mi,
až se mi zelená.
Semínko puklo pod zemi,
poslalo na svět pozdravení,
a jakpak prý se mám,
jak prý se mám?

Já se mám hezky a ještě líp,
fialo voňavá.
Zazpívej se mnou: slunce, svít,
ty, země, nás živ, ať rostem, vid,
oba dva — ty a já,
kvítí i já.

VLADIMÍR REISEL

Naše prvé máje

Keď svitne ráno na Prvého mája,
náš ľud sa chystá do ulíc.
Nesmierna láska všetkých ruky spája
a zapaľuje plameň ľíc.

To pochoduje pravá ľudská sila,
zomknuté rady plné nádejí,
budúcnosť závratná im kroky zarosila
ako tie stromy v aleji.

Budúcnosť, v ktorej rozdáva sa šťastie,
tak ako lúka núka detom kyticu,
preto náš zástup stále mohutne a rastie
a prelieva sa v rozjasané ulice.

KEĎ SA VŠETKY MAMY SVETA

Hudba: Alojz Cobej
Text: Viera Štítnická

1. Keď sa všel-ky ma-my sve-la bez-sla-roš-ne zač-nú smial'.
rez-vl-nia sa hor-ské ple-sá ob-láč-ky sa zač-nú hral'. Pod-le,
ma-my, spo-su s na-mi do roz-prá-vok, snova hier dú-ho-
vý-mi sta-ni - ca-mi do kru-jiu, kde všad-ne mier!

2. Rozžiaria sa detské očká, zastavia na chvílu čas. Fialôčka v tráve počká, keď sa vláčik pohnie zas!

Refrén:
Podte, mamy, spolu s nami...

JAROSLAV VEIS

Dárek pro maminku

Mezi námi, Štěpán je úplně stejný kluk jako všichni, které znáte. Maminku má ze všech nejraději, ale svátek matek mu musí připomenout tatínek nebo babička.

„Jaký dárek máš pro maminku připravený?“ zeptal se tata jednou ráno a Štěpán musel jen zavrtět hlavou. Ještě že maminka byla zrovna v koupelně a neviděla to!

„Do zítřka něco vymyslím,“ slíbil a honem běžel do školy. První hodinu při matematice nevymyslel nic. Potom byl tělocvik a hráli vybíjenou, takže na přemýšlení o dárku nebyl čas. A nevěděl, co by mohl dát hezkého mamince ani odpoledne, kdy už seděl doma a dopisoval úkol.

Maminka zrovna domyla nádobí a narovnala se nad dřezem.

„To mě ale dnes boli záda,“ povídala. „Cely den stojím v práci a v kuchyni se taky moc nenasedím.“ A Štěpán dostal rázem nápad: chce to nějaký skvělý vynález do kuchyně. Jenomže — vynález do kuchyně... co-pak v kuchyni, kde jsou jen samé obyčejné věci, se dá vůbec něco vynalezt? Pro jistotu se zeptal tatínka.

„To by ses divil,“ povídala tata, „kuchyně je náhodou plná všelijakých vynálezů. Schválně, pojď si o některých povídat.“

Otevřel dvírka skřínky s nádobím a vynadal velký tlakový hrnec, ve kterém maminka vařila maso a zeleninu a ze kterého vzdýky utíkala takovým malým kloboučkem se syčením pára. „Podivej, tenhle hrnec vynalezl před třemi sty lety Denis Papin. Ale nemysli si, že to byl jen mloun, který měl rád dobré, měkké maso a chutnou polévkou. Vymýšlel vlastně parní stroj, protože věděl, že horká pára dokáže pracovat. A všiml si,

že se v ní i rychleji vaří potraviny. Parní stroj sice nevymysel, ale dodnes je slavný ve všech kuchyních světa.“

Tatínek uložil hrnec do skřínky a vzal do ruky mixér. „Vypadá docela obyčejně a je taky skoro v každé kuchyni. Jeho motorek pohání elektřina — a když v minulém století vědci vymysleli první elektromotor, určitě nemysleli na to, aby sloužil v kuchyni. Ale našel si cestu do kuchyně stejně jako třeba do tvého bateriového autička, které jsi dostal k vánocům.“

A potom tatínek ukázal na pánev, připravenou na sporáku k smažení večeře. „Vidíš, tohle je teflonová panveta. Obyčejné pánev jsou staré několik desítek let, ale tahle má něco společného s kosmickými raketami. Uvnitř je totiž pokryta vrstvou teflonu — nic se na ní nepřipaluje a jídlo je zdravější. Jenomže tuhle tuhle vymýšlení vědci ne pro kuchaře, ale pro průzkum vesmíru. Pokrývaly se s ní kosmické lodě, aby byly odolné proti velkému žáru, který vzniká, když rakaleta letí rychle vzdutem vzhůru do vesmíru. A teprve potom někoho napadlo, že by teflon byl taky výborný pomocník v kuchyni. Tak co říkáš, najdou se v kuchyni skvělé vynalezy nebo ne?“

A to prosím tatínek ještě nemluvil o automatických myčkách nádobí nebo o zvláštních troubách, které dokážou za minutu ohřát jídlo, co by se jinak vařilo třeba hodinu.

Vypadalo to moc špatně: obyčejných dárků by bylo spoustu, ale ten nejlepší pořád Štěpána nenapadl. Přišel na něj až v pátek večer, den před svátkem matek. Pošeptal ho tatínkovi, ten mrknul, že ano, a bylo to.

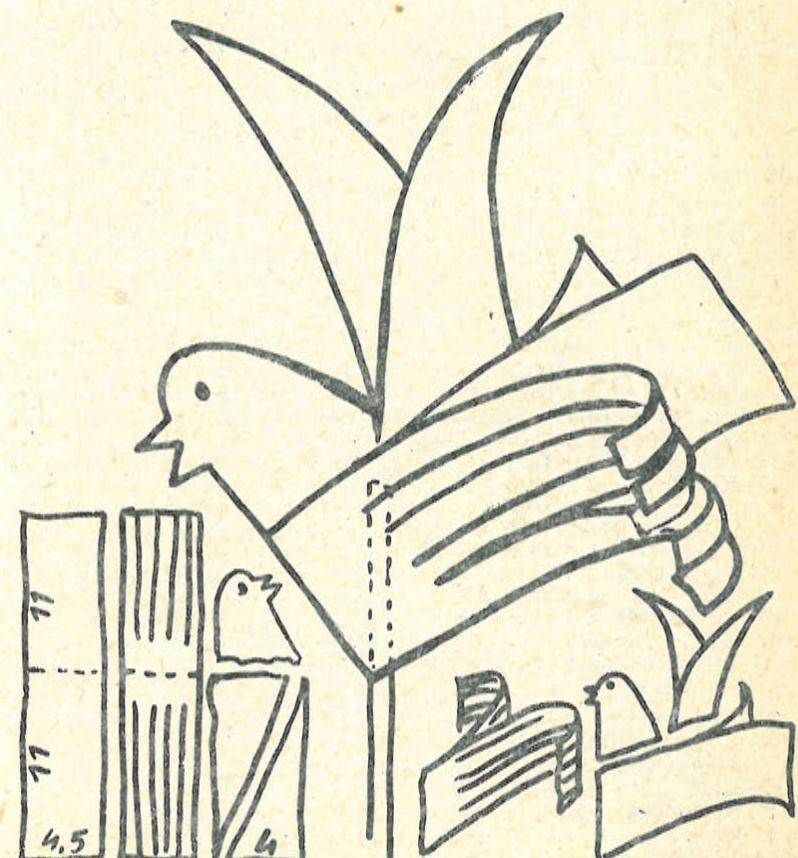
V sobotu ráno oba brzy vstali, a honem šli koupit krásnou kytičku. Když ji potom mamince přinesli, dal jí Štěpán pusu a povídal:

„Maminko, jede dneska budu mýt nádobí, aby tě nebolela žád. A budu ho mýt tak dlouho, dokud nevynaleznu ten nejlepší kuchyňský vynález.“

Schválně — co myslíte, jak dlouho bude Štěpánovi to vynalézání trvat?

AHOJ, DETI, z bieleho výkresu vystríhnite, zostavte a zlepťte podľa nášho obrázku vtáčika. Nakreslite mu očieká a zo spodu vsuňte do telička špajdlu namočenú v lepidle. A HOTOVO! Vtáčik sa vám istotne podarí a budete ho môcť využiť v prvomájovom sprievode alebo pri príležitosti júlového sviatku Obrodenia Poľska.

Pr. Vladimír Smrká

TAKÝ JE ŽIVOT

● Medzi 41 gminami Toruňského vojvodstva je jedna, v ktorej sú pri moci výlučne ženy. 11 rokov bola vo Swieci náčelníkom H. Kowalkowska, teraz druhé volebné obdobie „náčelníkuje“ E. Wiśniewská, ktorá je zároveň už vyše 20 rokov riaditeľkou školy. Od r. 1982 je prvou tajomníčkou gminného výboru PZRS H. Dybińska a gminného výboru ZES — Z. Kurkerewiczová. Ženy sú richtárkami v troch obciach, v troch ďalších predsedníčkami richtárskej rady. Dokonca aj veľiteľkou hasičov je žena.

● Šetrenie môže mať niekedy nečakávané následky, napr. neobvyklý rast počtu sobášov. Tak bolo v Austrálii, kde v novembri a decemtri min. roku sa náhle trojnásobne zvýšil počet uzatváraných sobášov. Príčina bola prizácia: spôsobilo ju vládne vyhlásenie, že od nového roku pre stanú vyplácať novomanželom tradičné odmeny vo výške 1 350 dolárov na vybavenie domácnosti. Veľké množstvo sobášov bolo stalo pochopiteľné.

● Chirurgovia z americkej nemocnice v New Hanoveri uskutočnili neobvyklú operáciu. Prisili ucho, ktoré našli v psom žalúdku. Totiž dvojročný Chris Graham sa na farme svojich starých rodičov postavil na obranu ošpaných, na ktoré útočili bulldogovia. Rozzúrené psy sa vrhli na dieťa, poranili ho a jeden z nich odhryzol chlapčekovi ucho. Keďže stari rodičia, ktorí prišli na pomoc, nemohli nájsť ucho, obetovali psov, aby ho ziskali. Zverolekár, ktorý uskutočnil sekciu, našiel ucho v žalúdku jedného bulldoga. Okamžitá operácia bola úspešná a malý Chris počuje normálne.

● Doktor L.G. Olson z Austrálie tvrdí, že ak pacient chce byť dobre liečený, mal by lekárovi dokladne popísť svoje ľažnosti. Zatiaľ nemocný spravidl hovorí, že napr. „mám bolesti hlavy“, „znešokujú ma bolesti v hrudniku...“. Svedčí to podľa dr. Olsoňa o neorganických príčinách bolesti. Skutočná bolesť má vždy konkrétné miesto.

● Ludia dokážu manifestovať svoju lásku dosť neobvyklými spôsobmi. Pocítila to perúánska speváčka Melissa. Na jednom koncerte v Lime ju udrel istý nadšenec kameňom do úst. Kameň bol sice zabalený do ružového papiera s nápisom „Melissa l'ubím ta!“, ale to nezmierilo silu úderu. Rozrezané speváckine pery si vyžadovali tri švy. Nevieme, čo si o takomto prejave lásky myslela sama Melissa.

● Taliančka poslankyňa Ilona Stallerová, ktorá sa rada odhaluje a je všeobecne nazývaná ako Cicciolina, chce sa uchádzať o miesto v Západoeurópskom parlamente bez ohľadu na to, či jej kandidatúru podporí Radikálna strana, ktorej je členkou.

● Pred niekoľkými rokmi vysáli v Kalifornii bazén s vŕiacou teplou vodou, ktorý nazvali Jacuzzi. Odvtedy sa takéto bazény nachádzajú skoro v každom dome. Odnedávna sú napr. módne Jacuzzi-parties, čiže spo-

ločenské posedenia pri bazéne s teplou, voniacou sa vodou.

● Zlaté a strieborné klenoty, staré bronzové nádoby, náhrdelníky z jantaru se sponami v tvaru zmijí hlavy, perly, zlaté retízky — celý ten poklad bol našten na smetišti hospodárství Milomírky Radovičovej v vesniči Belasica na úpatí hor Jastrebac v Jugoslávii. Vyšlo to najavo v době, kdy byl v obchodoch nedostatek kávy. Po Jugoslávii tehdy chodili podomní obchodníci, většinou cikáni, kteří pašovali kávu z Rakouska a Itálie. Jednoho dne skupina cikánů přišla do Milomírky chalupy. Nabídli jí kávu. Neměla peníze, ale nabídla jim dvě žluté náušnice. Sama nevěřila, že jsou ze zlata. Cikáni si je prohlédli a doslova k názoru, že je to nějaký žlutý kov, který nestojí za kilogram kávy. Dověděl se o tom Ljubo Stanojević, který hledá zlato v potocích tekoucích z hor Jastrebac, a kromě toho spolupracuje s muzeem v Kruševici. Poznal, že náušnice jsou velmi staré a z čistého zlata. Poradil Milomírce, aby s nimi šla do muzea v Kruševici a ukázala je archeoloze Emiliu Tomičové. Paní archeoložka zůstala stát jako solný sloup. Byl to skutečný poklad. Náušnice byly dílem starých Ilýrů. Milomírka našla poklad na smetišti.

VIES, ŽE...?

NEBEZPEČNÝ NAFTALÍN. Ministerstvo zdravotníctva ZSSR rozhodlo stiahnuť z predaja naftalin od 1. januára 1988, keďže má kancerogenné vlastnosti. Radime všetkým a predovšetkým ženám, ktoré tradične používajú naftalin proti moliam, aby si vzali k srdcu túto informáciu a nepoužívajú naftalin, ktorý — ako vysvitlo — spôsobuje vznik rakoviny.

CAJ PROTI ZĀRENI. Človek je neustále vystaven radioaktívnu záreňi televíznych prijímačov, monitorov a iných zariadení. Jejich škodlivý vliv na naše zdraví lze snížit, ak tvrdí čínsky vedeč Čen Ci-kun, námestek riaditeľa Inštitutu čaje v ČLR. Stačí miesto piva, limonády alebo kávy pit čaj, ktorý podľa jeho názoru neutralizuje záreň, jemuž je nás organizmus vystaven, dokonca i delší dobu.

POHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE. Příkladem rozvoje pohraniční spolupráce je vývoz zeleniny ze Zahradnického obchodného svazu v Zakopaném do slovenského Popradu. V souladu smlouvou s Hortexem zakopanský podnik výváží ročne 400 tun tzv. tvrdé zeleniny do Popradu a Staré Lúbovné, kde okamžite miží ze stánků. Zakopané dostává za tuto zeleninu zo Slovenska ovoce a konservy.

ZO ŠÍREHO SVETA

NSR. 31. marca t.r. sa speyernej katedrále v NSR konali slávnostné bohoslužby za vyše pol

Je v lidské povaze, že když se něco měří, chce nejdelení kousek, a když se váží, chce nejtěžší.

Společné nebezpečí se musí odrážet shodou. (Tácit)

Snadné je hanět, ale velmi těžké chválit. (Lope de Vega)

Vědění dává pokoru velkému, udivuje průměrného, nadýmá malého. (Anonym)

Krásá je nejlepším doporučujícím listem. (Michel de Montaigne)

K podobnej udalosti došlo už v roku 1871, desať rokov po vzniku Talianskeho kráľovstva. Vtedy talianska vláda dostala súhlas Britov na privezanie pozostatkov talianskeho vlastencu, básnika Ugo Foscota. Pozostatky pochovali v kostole Santa Croce vo Florencii. Ugo Foscot bol národným hrdinom. Zasa Casanova veľkým dobrodruhom, zvodecom, podvodníkom a špiónom. Ale bol nesmierne pôvabný a ako vidime, tento pôvab nadalej trvá.

RADÍME

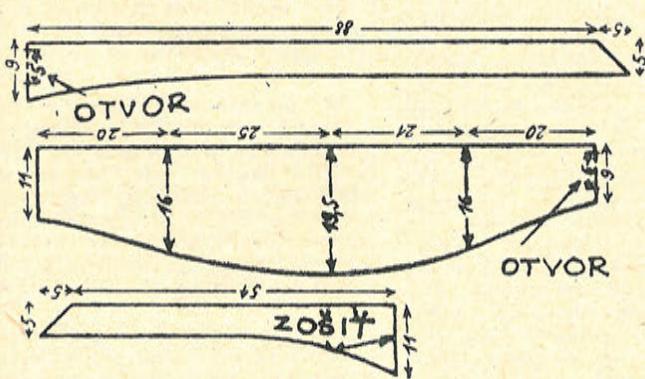
RAJČIAKY NA KAŽDÚ PRÍLEŽITOSŤ. Minuloročné leto neprialo rajčiakom. Mali sme ich málo a boli drahé. Dúfame, že tohoročná sezóna bude lepšia. Práve preto radime využívať rajčiaky, ktoré sú výborné pre zdravie a krásu. Sice obsahujú až 92 percent vody, ale aj celý rad vitamínov A, D, K, C, ako aj vitamín B a na dôvažok cenné minerálne zložky ako: vápnik, draslik, železo, med, fosfor, kobalt, magnézium, mangán, nikel. Sú protitoxické, odťačňovacie, vhodné pre chorých na cukrovku, radviny, srdeč a pre tých, ktorí majú fažnosti so zažívacím traktom. V USA je všeobecne známe, že pohár rajčiakovéj šťavy denne chráni človeka pred chorobami. K tomu všetkému ešte objavili, že rajčiaky sa odporúča nervovo chorým, keďže obsahujú bróm a v súvislosti s tým pôsobia upokojivo.

Neskrývame, že pred niekoľkými rokmi sa o rajčiakoch hovorilo všeličo, medziiným, že spôsobujú vznik rakoviny. Výskumy však nepotvrdili tieto podozrenia. Ale kvôli presnosti pripomeňme, že jeden zo známych amerických lekárov dr. Childe tvrdí, že rajčiaky, podobne ako zemiaky, bakenia, paprika a tabak, vyvolávajú u niektorých osôb zápal klobov. Tento lekár bol zároveň záhradníkom a experimentoval na sebe a potom stovkách osôb, ktoré trpeli na zápal klobov a reumatické bolesti. Ale iba 5–10 percent chorých, ktorí jedli rajčiaky, reaguje na ne artritickejmi bolesťami. Pre obrovskú väčšinu sú bezpečné a možno ich odporúčať ako šalát od rána do večera. Rajčiaky slúžia aj ako dobrý kozmetický prípravok. Kolieskom rajčiaka natrieme tvár a po 20 minútach opláchneme tvár vlažnou vodou. Pôsobí omladzujúco a osviežujúco a na mladých, ktorí mávajú výrážky — liečivo. Je to dokázané.

Keby ste si chceli, milé čitateľky, urobí pretlak do zásoby, musíte za týmto účelom zdravé, umyte rajčiaky preraziť na polovicu, roztlačiť ich, by vypustili šťavu a na miernom ohni zohrieť až zovrú. Keď budú rajčiaky mäkké, pretlačíme ich cez sito (najlepšie z umelej hmoty), pričom musíme dávať pozor, aby v pretlaku neboli jadierka. Potom do pretlaku dám trochu soli a podľa chuti cukru, opäť necháme zovrieť a vriaci pretlak nalievame do fliaš. Potom už môžeme pretlak piť studený alebo teply, ale už ho nevaríme.

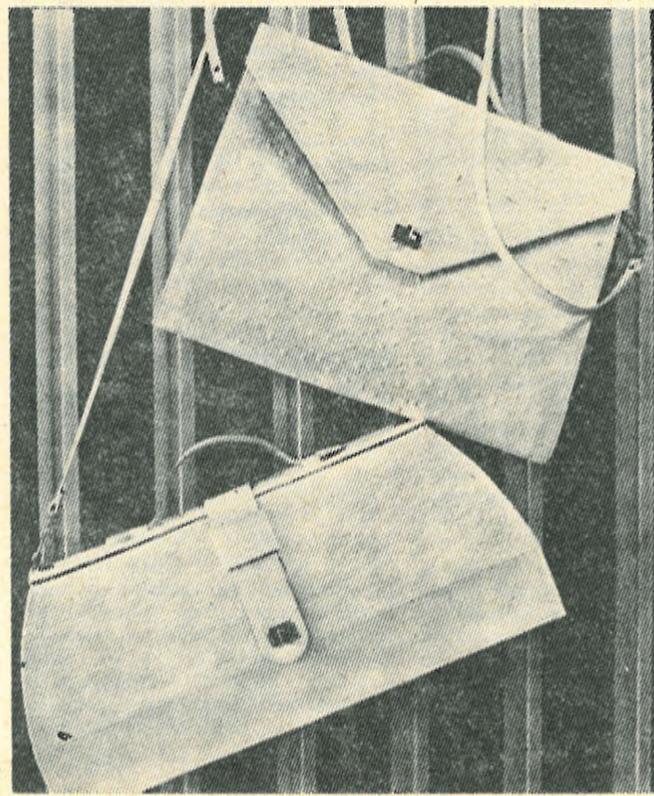

Proužky jsou stále módní — široké i úzké, v různých barvách, ale nejmódnější je kombinace černé s bílou. Méně odvážným je určen černobílé pruhovaný kostýmek se zajímavým řešením zadního dílu sukně. Mladé a štíhlé dívky se rozhodnou pro sportovní soupravy z pruhovaného úpletu s úzkými nohavičkami.

Je módnym doplnkom k šatám alebo blúzkom, ktorý si môžete doma urobiť sami, podľa našho strihu. Zväčšite strih a diely obkreslite na koženku alebo kožu. Na švík pridajte jeden centimeter. Potom diely vystrihnite a na označených miestach zošíte. Vo švíku na zadnom strede nechajte deväťcentimetrový otvor, cez ktorý sa prevlečie pásik na ovinutie. Okraje po celom obvode zahnáte a prišite strojom alebo prilepte vhodným lepidlom.

Jednoduché kabelky na léto mohou byť z kůže nebo z umělé hmoty.

I nepromokavé pláště mohou mít pastelové přírodní barvy. Celé doplňují černé bavlněné punčochy a černé gumové galoše, které navrhl Michael Michal.

LEKARZ
WĘTERYNARII

GRUŽLICA RZEKOMA OWIEC

Rok temu pisalem w tej rubryce o gružlicy właściwej u owiec. Dzisiaj zaś parę słów o gružlicy rzekomej, bo i taka istnieje. Gružlica rzekoma to schorzenie, którym określamy stany chorobowe, charakteryzujące się powstawaniem guzków podobnych do gružliczych ale wywołanych przez inny zupełnie zarazek. Zakażenie tą bakterią może nastąpić drogą przewodu pokarmowego, oddechowego, jak również przez skórę (rany wskutek ukąszenia, zadane przy strzyżeniu, kastracji itp.). Przenoszeniu się choroby na sztuki zdrowe sprzyja kal chorych owiec, w którym można stwierdzić duże ilości zarazka. Zarazek może utrzymywać się całymi latami w podłożu. Zarazek wtargnawszy do ustroju zostaje zatrzymany przez węzły chłonne, rzadziej zaś przez pluca. Schorzenie przebiega w postaci przewlekłej. Zwierzęta chorujące mają powiększone węzły chłonne. Czasami występuje zropienie węzła i wydostanie się ropy na zewnątrz. Przy zaatakowaniu większej ilości węzłów chłonnych zwierzę wykazuje trudności przy poruszaniu się. Często dochodzi do schorzeń płuc w postaci przewlekłego zapalenia co objawia się utrudnionym oddychaniem i kaszlem. Zauważa się osłabienie

i chudnięcie. Częściej chorują owce stare niż młode i u nich może wystąpić zapalenie wymienia, w którym tworzą się drobne żółto-zielone guziki zawierające gęstą ropę. Różnicując gružlicę od gružlicy rzekomej, zauważamy, że gruzelki gružlicze nie zawierają ropy, a dopiero w późniejszym okresie wykazują serowatość i zwapnienie. W gružlicy rzekomej guzki są otoczone torbka. Rokowanie w tej chorobie jest niepomyślne. Pozostaje jedynie wybrakowanie zwierząt. W zapobieganiu chorobie należy zwrócić uwagę przede wszystkim na dokładne odkażanie owczarni, oraz szczególną dbałość przy opatrywaniu wszelkich ran i skałeczeń.

PORONIENIA U KRÓW

Poronienie jest to przedwczesne wydalanie martwego lub niedołnego do życia płodu. Poronienie może być spowodowane zaraźliwą chorobą samicy — jest to poronienie zaraźliwe, lub innymi przyczynami, bez udziału bakterii — ronienie niezaraźliwe. Poronienie może nastąpić w pierwszych miesiącach ciąży, lub pod jej koniec. Ronienie niezaraźliwe powstaje w następstwie przedwczesnych skurczów macicy lub śmierci płodu, spowodowanych długim, męczącym marszem cielnej krowy, skakaniem przez przeszkoły, uderzeniem przez człowieka lub przez drugą krowę. Niedożywienie cielnej krowy, skarmanie mokrej konicyny, dużej ilości kiszonek, warwaru, paszy zepsutej lub zawierającej substancje trujące, albo jednostronne żywienie paszami

zawierającymi niedostateczną ilość witamin i soli mineralnych — może również spowodować poronienie. Choroby zakaźne, przy których występuje wysoka gorączka, np. pryszczyce mogą również być przyczyną poronienia. Płód wydalany jest zazwyczaj trzeciego dnia od chwili wypadku (przewrócenia się krowy, uderzenie) lub śmierć płodu na skutek zatrucia czy choroby. Poronienie występujące w pierwszej połowie ciąży nie są po przedzony żadnymi objawami i hodowca może nie zauważyc, że zwierzę poroniło. Gdy krowa robi w drugiej połowie cielności, widoczne są takie same objawy jak przy porodzie. Pojawia się obrzęk wymienia i warg sromowych, krzyż „zapada się”. Zdarza się, że obumarły płód nie zostaje wydalony na zewnątrz, lecz ulega wessaniu przez organizm matki lub zostaje wydalony dopiero w normalnym okresie porodu. Jeżeli poronienie zostało spowodowane wysoką temperaturą występującą wskutek jakiejś choroby, trzeba wezwać lekarza, gdyż istnieje zawsze niebezpieczeństwo, że poronienie może skończyć się śmiercią krowy. Po poronieniu trzeba zwierzę żywić paszami lekko strawnymi — miękkim, dobrym sianem, zielonkami, poidłem z otrąb pszennych i siemienia linianego. W przypadkach poronienia następuje często zatrzymanie lożyska. Odjęcie lożyska trzeba powierzyć lekarzowi, który jednocześnie ustali przyczynę poronienia. Aby zapobiec poronieniu, należy przed wszystkim odpowiednio pielęgnować krowę w czasie ciąży, chronić ją przed zmęczeniem i uderzeniami. Stanowisko cielnej krowy musi być wygodne, zasłana dużą ilością słomy i obszerne,

aby inne obok stojące krowy nie uciskaly jej. Wymię cielnej krowy trzeba codziennie zmywać cieplą wodą, po czym delikatnie suszyć czystą szmatą. Pasze należy zadawać takie, które nie powodują wzdęć. Po zauważeniu jakichkolwiek objawów choroby trzeba krowę leczyć. Ponieważ nigdy nie wiadomo, co jest przyczyną poronienia — a mogą nim być zarazki — należy, jeśli to jest możliwe, roniącą krowę przeprowadzić do osobnego pomieszczenia i trzymać tam przez kilka dni po porodzie, aż do ustania wycieku z pochwy. Przed sprowadzeniem do wspólnego pomieszczenia należy obmyć zad i pachwinę cieplą wodą z lizolem lub kreoliną (4 łyżki stołowe na 5 l wody). Do przybycia lekarza należy martwy płód i błyki płodowe zabezpieczyć przed zjedzeniem lub rozwólczeniem przez psy albo inne zwierzęta (świnie, kury).

PORÓD PRAWIDŁOWY U ŚWINI

W początkowym okresie po pokryciu, trudno jest rozpoznać, czy maciora jest prosta czy nie, u świń bowiem nie obserwuje się żadnych charakterystycznych objawów ciąży. Przypuszczenie, że maciora jest prosta można opierać tylko na następujących objawach:

1. ustanie popędu płciowego (świnia nie locha się więcej),
2. zmiana usposobienia maciora — staje się spokojniejsza i robi wrażenie nieco zmęczonej,

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

MILIEČNA POLIEVKA S KNEDLÍCKAMI. Rozpočet: 5 dl mlieka, 5 dl vody, soľ, 1 žltok, 30 g masla, paštika.

Knedličky: 1 vajce, soľ, 30 g mäsla, strúhanka, mlieko.

Mlieko osolime a spolu s vodom dámé variť. Žltok vymiešame, zalejeme mliekom a pridáme nadrobno pokrájanú paštiku. Do polievkovej misy dámé kúsok masla a zalejeme polievkou.

Knedličky: Mlieko vymiešame so soľou a s vajcom, primiešame strúhanku navlhčenú mliekom a zo zmesi sformujeme malé guľky, ktoré uvaríme v slanej vode.

Podávame s knedličkami.

ZAPEČENÝ ZELENÝ HRÁŠOK S MÄSOM. Rozpočet: 300 g zeleného hrášku, 300 g bravčového pliecka, 200 g ryže, 50 g oleja, 50 g syra, soľ, mleté čierne koreniny, 2,5 dl mlieka, 2 vajcia, zelená petržlenová vňať.

Umytú ocedenú ryžu mierne opečieme na oleji, zalejeme vriacou osolenou vodou a udusíme skoro do mäkkia. Hrášok udusíme osobitne. Bravčové mäso zomelieme, pridáme udusený hrášok, premiešame s ryžou a s nadrobno posekanou zelenou petržlenovou vňaťou, preložíme na pekáč, zalejeme v mlieku rozšľahaňmi vajcami s mletým čiernym korením, povrch posypeme postrúhaným syrom a v rúre zapečieme.

Podávame so zeleninovým šalátom.

HOVEZÍ MASO DUŠENÉ V KAROTCE. Rozpočet: 500 g hovézioho zadního masa, 500 g karotky, 40 g hladké mouky, 1/8 l mlieka, 1 žloutek, 2 lžice másla, sůl.

Oprané maso nakrójme na kostky, osolíme, zalijeme vodou a udusíme do mäkkia. K častečnému zmäklému masu pridáme na plátky nakrójennou karotku a dodusíme. Zaprášíme osmaženou moukou, promícháme, zalijeme mlekom a rozšľahaným žloutkem a provaříme. Pokrm zjemníme máslem. Vhodnou přílohou jsou vařené brambory.

SALÁT

JARNÍ SALÁT SE SÝREM. Rozpočet: 1 svazek karotky, 1 menší květák, 2 lžice sterilovaného hrášku, 2 hlávky salátu, svazek ředkvíček, 2 vajce, 2 lžice salátového oleje, 1 dl smetany, ektón, sůl, 100 g tvrdého sýra.

Květák uvaříme do poloměkká v osolené vodě, ocedíme a rozebereme na růžičky. Přidáme na plátky pokrájenou karotku a ředkvíčky, okapáný sterilovaný hrášek, sekané vařené bílkы a hlávkový salát pokrájený na nudličky. Osolíme a zakapeme citronovou šťavou. Vařené žloutky rozmačkáme vidličkou, rozetřeme s hořčicí a olejem (olej přidáváme po kapkách), zředitme smetanou a vmlíčáme do salátu. Salát necháme v chladničce rozležet a při podávání sypeme strohaným sýrem.

ZAPEKANÉ VAJCE. Rozpočet: 4 vajcia, 100 g tvrdého syra, 100 g údené slaniny, 1,25 dl smotany, soľ, mleté čierne koreniny.

Ohňovzdornú misu vyložíme plátkami údenej slaniny, na ňu položíme natenkou pokrájaný sýr, na sýr opatrne rozklepeme vajcia, osolíme a trochu zapečieme. Zapečené vajcia zalejeme smotanou rozšľahanou s mletým černým korením, povrch posypeme postrúhaným sýrom a zapečieme v rúre, až kým sýr nedostane zlatohnedú farbu.

Podávame s hlávkovým šalátom a černým chlebom.

OSLÁVENCOM

VYPRÁŽANÝ OŠTIEPOK. Rozpočet: 1 oštiepok, 150 g šunku, 1 vajce, 40 g hladkej mûky, strúhanka, masť na vyprážanie.

Oštiepok pokrájame na tenké kolieska. Medzi dve a dve kolieska oštiepka dámé kúsok šunku, stočíme, spevníme špáradlom, obálime mûkou, rozšľahaným vajcom, strúhankou a v rozpálenej masti vyprážíme do zlatka.

Podávame so zemiakmi a s hlávkovým šalátom.

3. wzmożony apetyt,
4. powiększenie objętości brzucha.

Wszystkie te objawy nie są pewne. Dopiero przy końcu ciąży, kiedy wymię wyraźnie obrzęka, wybitnie powiększa się objętość brzucha, występuje obrzęk sromu i pojawia się mleko — wtedy na pewno można poznać, że w niedługim czasie nastąpi oproszenie. Z chwilą zblizania się porodu maciora niepokoi się, krąży po chlewie, ryje w słomie i szynkuje sobie legowisko. Wkrótce potem następuje poród. Pośród u macior trwa długo 2–7 a czasem nawet 24 godziny. Trwający dugo poród niepokoi niedowiadczonych hodowców. Bardziej niecierpliwi starają się pomóc prosząc się maciorze, wprowadzając rękę do dróg rodnych i starając się wyciągnąć prosięta. Takie postępowanie szkodzi zdrowiu zwierzęcia. Drogi rodne maciora są wąskie i nieumiejętnie poruszanie w nich ręką powoduje skałeczenia i odgniczenie macicy lub pochwy. Obrażenia te zakłócają normalny przebieg porodu i ułatwiają wnikanie zarazków do organizmu, czyli powstania zakażenia. Zauważyszysz objawy zbliżającego się porodu należy przygotować maciorze czyste i wygodne legowisko. Równocześnie trzeba przygotować czystą skrzynkę lub kosz do umieszczenia nowonarodzonych prosiąt. Rodzace się prosięta nie powinny pozostawać przy maciorze do czasu ukończenia porodu. Zapewni to spokój maciorze, która wtedy może skupić wszystkie siły na wydalanie dalszych płodów.

HENRYK MĄCZKA

ŠETŘÍME V KUCHYNI

BRAMBOROVÝ GULÁŠ. Rozpočet: 3/4 kg brambor, 100 g cibule, 50 g slaniny, 50 g sádla nebo másla, 20 dkg hladké mouky, 1/2 stružku česneku, 1 dl sladké smetany, paprika, pepř, sůl.

Slaninu nakrájíme na kostki, přidáme sádlo a na tuku zpěnime drobně usekanou cibuli. Usmažíme ji do světlérůžova, přidáme papriku, pepř, usekaný česnek, zpěníme a zalijeme trochu vody. Povaříme, vložíme na kostky nakrájené brambory a dusíme pod poklicí skoro do měkkou. Než brambory odocel zmrknou, zalijeme je smetanou, ve které rozmicháme mouku. Ještě krátce podusíme a podáváme. Pro vylepšení můžeme do pokrmu nakrájet vrsty nebo uzenou klobásu.

ODPOVED
Záhada otazníku — 20

CO TO JEST HIPOTEKA?

Hipoteka, hipotecznie — to terminy, które stały się ostatnio popularne. Ponieważ nie dla wszystkich są one zrozumiałe, postaramy się je wyjaśnić.

Dla niektórych oprócz tego, że tak nazywany jest popularnie cały gmach notariatu — słowo hipoteka kojarzy się przede wszystkim z jakąś wielką księgą, w której dokonuje się jakichś wpisów, coś tam zabezpieczających. W rzeczywistości hipoteka jest pewnego rodzaju zastawem, zastawem o tyle nietypowym, że na nieruchomości, mającym oczywiście na celu zabezpieczenie określonej wierzytelności. Jest to jednocześnie zabezpieczenie najbardziej pewne, bo skuteczne wobec każdego właściciela nieruchomości prawem tym obciążonej.

Przepis art. 65 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, określa hipotekę w sposób następujący: w celu zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności można nieruchomości obciążać prawem, na mocy którego wierzycał może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością i z pierwotnictwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości.

A więc hipoteka jest prawem,aczkolwiek do jej powstania faktycznie niezbędny jest wpis w księdze wieczystej nieruchomości.

Hipoteka zabezpiecza wierzytelności pieniężne i może być wyrażona tylko w oznaczonej sumie pieniężnej. Ale przedmiotem hipoteki może też być użytkowanie wieczyste, które obejmuje wówczas również budynki i urządzenia na użytkowanych terenach, stanowiące własność wieczystego użytkownika. Hipoteką może być obciążona również ulamkowa część nieruchomości, jeżeli stanowi udział współwłaściciela. Zasadą jest, że hipoteka obejmuje nieruchomość wraz z przynależnościami i utrzymuje się na niej jako całość, aż do całkowitego wyjaśnienia (np. spłacenia) wierzytelności, którą zabezpiecza.

Istotne jest również, iż w przypadku podziału nieruchomości, hipoteka obciąża wówczas wszystkie nieruchomości utworzone przez podział. Jest to tzw. hipoteka łączna. Wierzycał, któremu przysługuje hipoteka łączna, może według swego uznania żądać zaspokojenia wierzytelności w całości lub w części z każdej nieruchomości z osobna, z niektórych z nich, lub ze wszystkich łącznie. Może także według swojego uznania dokonać jej podziału pomiędzy poszczególne nieruchomości.

Są jeszcze innego rodzaju hipoteki. I tak np. wierzycał, któ-

rego wierzytelność stwierdzona jest tytułem wykonawczym (a więc wyrokiem zaopatrzonym w klauzulę wykonalności), może na podstawie tego tytułu uzyskać hipotekę na wszystkich nieruchomościach dłużnika. Jest to tzw. hipoteka przymusowa. Natomiast wierzytelności o wysokości nie ustalonej, mogą być zabezpieczone hipoteką do oznaczonej sumy najwyższej. I jest to wówczas tzw. hipoteka kaucyjna. Może ona w szczególności zabezpieczać istniejące lub mogące powstać wierzytelności z określonego stosunku prawnego albo zabezpiecza roszczenia związane z wierzytelnością hipoteczną, lecz nie objęte z mocy ustawy hipoteką zwykłą. Hipoteka kaucyjna zabezpiecza też odsetki oraz koszty postępowania mieszczące się w sumie wymienionej we wpisie hipoteki.

Hipoteka zabezpiecza roszczenia finansowe i jest ściśle z nimi związaną. Gdy roszczenia te zostaną zaspokojone (dług zostanie splatony), to oczywiście wygaśnie także hipoteka. Pokwitowanie zaś wierzyciela o uregulowaniu wierzytelności jest podstawą do domagania się wykreszenia hipoteki z księgi wieczystej. W przypadku natomiast nieuregulowania wierzytelności zabezpieczonej hipoteką, na skutek wniosku wierzyciela może dojść oczywiście do zajęcia i sprzedaży nieruchomości w drodze licytacji.

ZAWODY DEFICYTOWE

W Monitorze Polskim nr 37 z 1987 r. ukazało się zarządzenie ministra pracy i polityki socjalnej ustalające wykaz zawodów deficytowych, których wykonywanie przez emerytów i rencistów zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy nie powoduje zawieszenia emerytury lub renty, bez względu na wysokość zarobków. Zarządzenie to obowiązuje od 29 grudnia 1987 r., czyli daty ogłoszenia Mon. Pol. A oto pełny wykaz tych zawodów.

ZAWODY ROBOTNICZE: 1) górnicy i pokrewni; 2) hutnicy i pokrewni; 3) robotnicy obróbki metali; 4) robotnicy produkcji chemicznej i pokrewni; 5) robotnicy w produkcji materiałów budowlanych i pokrewni; 6) robotnicy w produkcji wyrobów włókienniczych i pokrewni; 7) robotnicy w produkcji odzieży i pokrewni; 8) robotnicy obróbki skór i pokrewni; 9) robotnicy poligraficzni i pokrewni; 10) robotnicy budowlani i pokrewni; 11) robotnicy w eksploatacji urządzeń i taboru kolejowego i pokrewni; 12) robotnicy w eksploatacji taboru komunikacji drogowej i pokrewni; 13) maszyniści, robotnicy łączności i pokrewni; 14) mechanicy maszyn i urządzeń; 15) monterzy maszyn i urządzeń; 16) konserwatorzy urządzeń sprzętu ratunkowego i pokrewni; 17) maszyniści urządzeń umiejscowionych i pokrewni; 18) elektroenergetycy; 19) elektromechanicy;

20) elektromechanicy; 21) cieście i stolarze; 22) młynarze i pokrewni; 23) piekarze i pokrewni; 24) masarze; 25) dokerzy; 26) maszyniści suwniczyravi i pokrewni; 27) operatorzy sprzętu ciężkiego i zmechanizowanego; 28) maszyniści maszyn do robót drogowych i torowych oraz pokrewni; 29) leśnicy, szkółkarze i pokrewni; 30) drwale; 31) strażnicy i wartownicy; 32) palacze; 33) sprzedawcy; 34) strojcieli instrumentów muzycznych; 35) ortopedzi; 36) masażyści; 37) robotnicy niewykwalifikowani; 38) robotnicy zatrudnieni w zawodach bezpośrednio produkcyjnych w spółdzielczości inwalidzkiej i spółdzielczości niewidomych.

ZAWODY NIEROBOTNICZE:

1) lekarze i lekarze dentysti zatrudnieni w społecznej służbie zdrowia; 2) biolog, chemik, fizyk, zatrudnieni w społecznej służbie zdrowia; 3) technicy medyczni, pielęgniarki i pokrewni oraz pracownik socjalny, zatrudnieni w społecznej służbie zdrowia; 4) inżynier i technik budownictwa; 5) inżynier elektryk, inżynier architekt, inżynier inżynierii środowiska; 6) inżynier i technik geodeta; 7) nauczyciele i nauczyciele akademicki; 8) specjalista turystyki; 9) ekonomista organizacji i zarządzania; 10) tłumacz; 11) pedagog pedagogiki specjalnej; 12) rzecznik patentowy; 13) księgowi, kasjerzy oraz pracownicy obsługi finansowo-księgowej; 14) pilot samolotowy i pilot śmigłowcowy; 15) magazynier; 16) maszynista.

POZWOLENIE NA BUDOWĘ

J.K. woj. nowosądeckie. W roku 1985 uzyskałem pozwolenie na budowę domu. Przez te lata gromadziłem materiały budowlane, z którymi — jak wiadomo — sa kłopoty. Gdy mam już prawie wszystko, chciąłem rozpoczęć roboty. Wystąpiłem do Urzędu Gminy o pomoc w zakupie cementu, ale dostalem odpowiedź, że już za późno. Czy mam więc zrezygnować z budowy?

Zgodnie z przepisami prawa budowlanego (Dziennik Ustaw Nr 38, poz. 229 z 1974 r.), pozwolenie na budowę traci ważność, jeżeli budowa nie została rozpoczęta w ciągu 2 lat od daty wydania pozwolenia lub w terminie ustalonem w pozwoleniu albo też została przerwana na czas dłuższy niż 2 lata. Skoro budowa nie została rozpoczęta — pozwolenie utraciło ważność. Chcąc przystąpić do budowy i uzyskać przydział materiałów budowlanych (np. cementu), należy starać się o nowe pozwolenie na budowę.

A swoją drogą chyba należałoby się zastanowić nad znowelizowaniem niektórych, nieżyciowych już przepisów prawa budowlanego, w tym i dotyczących przedłużenia ważności pozwolenia na budowę. Wiadomo przecież, że w obecnej sytuacji ciągłego braku materiałów budowlanych, ich gromadzenie (jak również niezbędnych funduszy) rozciąga się na wiele lat.

HVĚZDY O NÁS

 BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Chystáš-li se nyní na delší cestu, jeď v první polovině měsíce, přinese ti milé dojmy, dobré výsledky a nové zážitky. Měsíc bude příznivý pro zvyšování kvalifikací a doplnění vědomostí. Drobnným nepříjemnostem se může vyhnout, zachováš-li klid a umírněnost. Snaž se ustupovat vlastní rodině, klid doma za to stojí.

 RAK
22.VI.-22.VII.

Nepřeceňuj vlastní síly a možnosti, nechceš-li se vystavit ztrátám a zklamání. Nesvěřuj se lidem, které dobře neznáš, nevěř jejich srdečnosti. Zneužiješ-li někdo tvé trpělivosti, nedej na sobě znát, že tě to mrzi. Zachováš-li klid, měsíc může být docela dobrý, lepší, než očekáváš.

 LEV
23.VII.-23.VIII.

Bude to buřlivý měsíc. Nejeden Lev ukáže drápy. Ovzduší bude tak napjaté, že se ti nepodaří zabránit výbuchu — vlastnímu, cizímu nebo oběma.

Koncem měsice se mnoho nedozumění vysvětlí a ovzduší se uklidní. Na nebi se ukáže slunce a můžeš očekávat více klidu a radosti, jak doma, tak i v zaměstnání.

 PANNA
24.VIII.-23.IX.

Díky dobré konstelaci hvězdného půjde hladce jako po másle. Bud trpělivý a vytrvalý, ale rovněž neústupný tam, kde víš, že máš pravdu. Právní nebo finanční problémy vyřešíš bez obtíží. Můžeš očekávat nějaký cenný dar, výhru nebo odměnu. V lásce se dočkáš vzájemnosti.

 VÁHY
24.IX.-23.X.

Musíš jednat trochu proti sobě a proti svým zásadám. Nesmíš dokazovat, že máš pravdu, ale dosáhnout svého okružní cestou a diplomací. Zachovej ve všem míru. Věcas vyjasni narůstající nedozumění, jinak ti to velmi ztěží život. V polovině měsice se tvoje životní situace poněkud zlepší.

 ŠTÍR
24.X.-22.XI.

Máš přízeň svých představených, můžeš bez obtíží dosáhnout

všeho, na čem ti záleží. Snaž se ale dokázat, že za své postavení nevděčíš jen podpoře vlivných lidí, ale vlastní práci a vědomostem. Zvi přátele a přijímej pozvání. Na těchto setkáních bude záležet vic, než myslíš.

nizovat. Samou pracovitostí a plíli v tomto případě mnoho nedokážeš.

 RYBY
19.II.-20.III.

Přijdou dobré dny bez větších starostí. Ukaže se, že tvoje plány, zdánlivě nereálné, se dají uskutečnit. Prožiješ několik příjemných překvapení a šťastných náhod. Budeš mít peníze, štěstí ve hře, v tvůrčích plánech, ale nesmíš je odkládat. Rodina a přátele ti pomohou překonat překážky.

 BERAN
21.III.-20.IV.

Blíží se doba důležitých rozhodnutí o tvé budoucnosti. Nezdůrazňuj příliš svou osobu a stanovisko, mohlo by to vyvolat konflikt. Tvoje situace je dobrá, ale snaž se, aby se nikdo nedomyšlal, že se nechce spokojit tím, co už máš. Bud umírněný ve slovech i činech.

 BÝK
21.IV.-20.V.

Býky narozené v první polovině znamení čeká zajímavé období plné setkání, rozhovorů, kontaktů, díky nimž mohou dosáhnout konkrétního úspěchu. Býci z druhé poloviny znamení nemohou počítat s úspěchem, na cestě jim stojí příliš mnoho překážek a nemají dost síly a průbojnosti, aby se jim podařilo je překonat.

NÁŠ TEST

Si závistlivý?

Všetci sa hanbíme za tento pocit, ale niektorí z nás ho poznajú od najmladších rokov. Býva prejavom frustrácie, vyjadrujúcej sa agresiou voči osobám, ktoré majú to, čo by sme veľmi chceli mať my (najmä vo sfére ambicie) a čo je nám v tomto momente nedostupné.

Ked' odpovieš na tieto otázky, môžeš sa dozvedieť, do akéj miery ta tato frustrácia spravidla.

1. Mysliš si, že ak máš niečo mať, tak len to najkvalitnejšie? áno 5 nie 0
2. Si presvedčený o tom, že ľahko možno stretnúť múdreho človeká? áno 5 nie 0
3. Stáva sa, že pocituješ znepokojenie voči osobe, ktorá má podobné povolanie a postavenie ako ty, a ktorej sa podarilo dosiahnuť čosí, čo podľa teba by si mal dosiahnuť aj ty? áno 5 nie 0
4. Zlostia ľudia, ktorí sa považujú za lepších od iných? áno 5 nie 0
5. Tešia ľudia úspechy tvojho partnera a ukazuješ mu to? áno 0 nie 5
6. Stáva sa, že ohováraš niekoho bez jeho prítomnosti? áno 5 nie 0

7. Považuješ sa za osobu, ktorá je často žiarlivá? áno 5 nie 0

8. Zlostili ľudia v detstve tie osoby, ktoré ti kládli za vzor dokonalisti? áno 5 nie 0

9. Rád poučuješ tých, ktorí sa chvália a sú premúdreli? áno 5 nie 0

10. Mysliš si, že tvoje schopnosti sú podceňované? áno 5 nie 0

11. Stáva sa ti, že snívaš o porážke svojich súperov? áno 5 nie 0

KEĎ SI DOSIAHOL — 60—35 BODOV: Je to nepříjemné, ale ak si dosiahol taký počet bodov, môžeš sa podozrieť o povrchosť a nedostatok dôvery k ľuďom. Môže ľudia sprevádať pocit krivdy, keď sa porovnávaš s hodnotejšími, mûdrejšími a lepšie sa vyjadrujúcimi ľuďmi. Nevšimol si si, že keď niekoho chvális dospieváš k záveru, že skutočne talentovaný si ty? Popri tom všetkom, si dosť náladový a ľahko sa možno umerní proti iným. Ak máš vedúce miesto, tvoje negatívne pocity vyplývajúce z toho miesta môžu utlmiti rozvoj mnohých iných kladných citov.

KEĎ SI DOSIAHOL 30—5 BODOV: Je pravdou, že niekedy bývaš závistlivý, ale si to plne uvedomuješ. Hanbiš sa za to. Práve preto ti tak veľmi záleží, aby si bol najlepší. Ak sa ti to nedari, zlostíš sa a máš námetky proti sebe. Snažíš sa mať mnoho priateľov, robíš všetko možné, aby si získal podporu pre svoju pôsobnosť.

KEĎ SI DOSIAHOL 5 BODOV: Nádherné! Patriš k tým nemnohým, ktorí sú presvedčení o priazni ľudu vôbec, a najmä u svojich blízkych. Nie si kriticky, veríš ľuďom a snažíš sa svojím chovaním napomáhať ich rozvoju. Tešíš sa z ich rozvoja, dáva ti to pocit spojnosti a pokoja. Jednoducho nevieš, čo je to závist.

„Jsem ve vaně, jen pojďte klidně dál!“

„Můžeš mi prozradit, kam se chystáš v tom strašném úboru?“

— Prečo si myslíte, že televízor je lepší ako manželka?
— Lebo televízor môžem vypnúť kedy chcem, ale manželka, tá hovorí stále!

* * *

Domový dôverník vyvesil pod bránou dvanásťposchodového domu tabuľku s nápisom: „Výtah je pokazený! Najblíži fungujúci výtah je v dome oproti.“

* * *

— Som nekompromisne proti úplatkom!
— Viem, keď ich máš dávať...

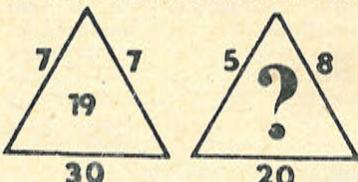
* * *

— Vierka, ako vychádzaš s tvojím priateľom?
— Dobre. Myslím, že sá čoskoro vezmeme.
— A to ako, že si taká istá?
— Už nenávidí moju mamu!

* * *

ZÁHADA OTAZNÍKU

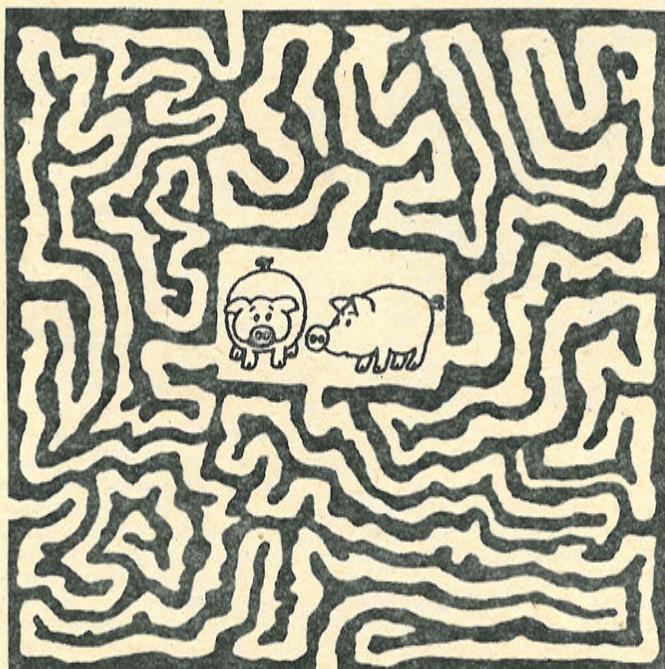
Císlo uvnitř levého trojúhelníku je výsledkom určitého početného úkonu s třemi čísly. Budete-li postupovat stejně i v případě pravého trojúhelníku, snadno nahradíte otazník hledaným číslem.

PRE BYSTRÉ OČI

Tieto dve prasiatka sa pri prechádzke tak zamotali, že už nededia, kadiaľ sa pobrat. Nájdete im cestu von?

(Odpoveď na str. 29)

MENO VEŠTÍ

VERONA. Obyčajne brunetka s čiernymi očami, okrúhlou tvárou, hnedou pleťou. Je priemerne vysoká, štíhla a svieža. V detstve veľmi žívá, rázna a výrečná. Máva niekoľko súrodencov a ako najmladšia je mamičkým miláčikom a v rodine máva posledné slovo. Je bystrá, nadaná a má veľmi dobrú pamäť. Učí sa však priemerne, hoci veľmi tuží študovať na vysokej škole. Máva nadanie pre prírodné vedy a obvykle býva učiteľkou matematiky. Teší sa úcte kolegýň, priateľov a predstavených. Vie dobre, čo chce a väčšinou dosiahne vytýčený cieľ. Je pravodovrná, vždy dodržuje dané slovo, uznáva konkrétné činy a neznáša plánne reči. Je plná životnej energie a elánu, čo ju nútí k spoločenskej činnosti, v ktorej dosahuje značne úspechy. Ludia ju majú radi, podrobujú si ju, hoci nie vždy dokážu oceniť jej nezistnú povahu. Hoci osud nebýva k nej najpriaznivejší, dokáže si poradiť a vždy nájde východisko. Žije intenzívne v neustálom zhone. Pomerne skoro sa stáva samostatnou. Vydiava sa často za manželovo príbuzného alebo priateľa sestriného manžela. Jej manželstvo je celkove dobré a pokojné, ale chýba v ňom hlbší citový vzťah. Lásku v podstate nepozná. Skoro má deti, pre ktoré je dobrou, starotlivou a obetavou matkou. Najšťastnejšie obdobie jej života je medzi 25. a 35. rokom života. Keďže má dobrú a citlivú povahu, dojima ju každá ľudská krivda. Je teda často zaneprázdená pomáhaním bližným. Uznania a podákovania sa však dočká len zriedkakedy. Žije dlho a do konca je aktívna.

TADMIR

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodi podívat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo

SNÁŘ

se vám o:

Listině — budeš mít co dělat se soudem nebo notářem.

Listonoši — vyplnění tajných přání i nadějí.

Loděníci — smělé plány ti se zhatí.

Lodivodovi — přijemný obrat osudu očekávej.

Loďce — tvé plány se dají provésti; v níjeti — velké přání se ti vyplní; potápějící se — konec srdečních vztahů; vypadnouti z ní do vody — ztráta peněz.

Listí zeleném — zažiješ příjemného; opadávajícím — tvé obchody zanikají.

Loveckém psu — zažiješ příjemnosti.

Lovci — budeš mít štěstí.

Lovení vysoké zvěře — dobrý výsledek obchodní; divoké zvěře — tvé předsevzetí ztruskotá.

Louži — výhra; přeskakovati ji — ujdeš nebezpečí; spadnouti do ní — upadněš do špatné společnosti.

Ložnici — požitek lásky; vstupovati do ni oknem — provádíš špatné věci; čistiti ji — jsi pozorný na své věci.

Mandlu na prádlo — spořádaná domácnost.

Márnici — pro milujici brzký rozchod.

Mašáži — máš malicherné zájmy.

Mise — hádky, rozmíšky; hliněné — dobré styky s okolím; kupené — nevole v rodině.

Milze stoupajici — strasti, trampoty.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-51

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krzysztofek, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alzbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćkova, Józef Congwa, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Eugen Mišinec, Lýdia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 lutego na trzy kwartały, a do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 150 zł, rocznie 600 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 204.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 3.4.1988, podpisano do druku 4.5.1988.

MAMINČIN SYNÁČEK SE CHCE ŽENIT! Jeden z anglických časopisů dal takový titul zprávě o manželských plánech nejmladšího syna anglické královny, prince Edwarda. Dnes 23letý princ byl vždycky královničiným nejmilejším dítětem, které rozmažovala. Edwardův otec, kníže Filip, nesouhlasil s výchovnými metodami své ženy, ale nakonec mávl rukou a přestal se tím zabývat.

Maminčin miláček se už ve škole špatně učil a pak začal studovat archeologii na univerzitě v Cambridgi, ale šlo mu to tak špatně, že se po dvou letech studií vzdal. Jako studenta ho zajímalo hlavně divadlo. Vystupoval v několika představeních studentských souborů a říkal se tehdy, že princ má skutečné herecké nadání. Herec v královské rodině ještě nebyl — ale také nebude. Edward vystoupil v televizi v divadelní hře, ale kritici nebyli nadšeni, ba dokonce si povídali jedovatě poznámky o hře Jeho Výsosti. Princ Edward se urazil a přestal myslit o scéně.

Vyvolenou prince Edwarda je 21letá slečna Georgia Mayová, dcera majitele loděnice, jehož majetek se odhaduje na miliony. Pan May není kandidátem na zetě nadšen, považuje ho za „kulatou nulu“. Královna, která by synovi přinesla modré z nebe, pozvala slečnu Mayovou do paláce Sandringham na rodinné setkání.

Na snímku: princ Edward

NOVÁ „BONANZA“. Již mnoho let uplynulo od té doby, kdy jsme večer sledovali na obrazovkách seriál „Bonanza“ a příběhy rodiny Cartwrightů — otce Bená a jeho synů Hossa, Malého Joe a Adama. Seriál natáčený v letech 1959—1973 měl rekordní počet 420 částí, vysílaných v 123 zemích; v Polsku jsme viděli jen část z nich.

A dnes se „Bonanza“ vrací na obrazovky! Zatím se připravuje dvoudílný film „Bonanza — druhé pokolení“. Nevidíme v něm

už dávné hrdiny z Ponderosy; Lorne Green měl velkou chuť si ještě zahrát starého Cartwrighta a sednout na koně, ale nedočkal se, zemřel před několika měsíci. Nežije ani Dan Blocker čili Hoss. V nové „Bonanze“ nezahraje Pernell Roberts čili Adam; Malý Joe, dnes už jednapadesátnáctiletou dceru již nežijícího Lorne Greena Gillian. Jiné role zahrájí noví, ještě málo známí herci. Mladého člověka, nemanželského Hossova syna Joshe zahraje nadaný mladý herec Adam A. Smith.

V nové „Bonanze“ už nebudou boje s Indiány a zloději koni; místo toho bude spor s důlním koncernem, který chce na území ranče postavit stoly, vykácer lesy a zničit přírodu. Černým charakterem nové „Bonanzy“ je bezohledný manažer Dunston, který chce zničit Ponderosa a z westernového městečka Virginia City udělat ošklivé průmyslové město. Mladé pokolení Cartwrightů vypoví chtivým lidem válku... Doufáme, že nová „Bonanza“ se objeví v budoucnosti i na našich obrazovkách. Na snímku: Gillian Greenová pod portrétem otce.

MICHAEL JACKSON je známý svojou láskou k zvieratám. Chová dokonca hada boa. Ale spevák najiac miluje svojho simpanza, trojročného Bubblesa. Simpanz a jeho pán sú nerozluční: Jackson s ním spáva, jedáva a rozmaňáva ho spôsobom, ktorý dokonca v Amerike, kde sú zvyknutí na extravagancie hviezdy, vzbudzuje senzáciu. Simpanza obliekajú do drahých šiat a keďže Jackson si želá, aby Bubbles športoval kvôli zdraviu, nechal vo svojom rozprávkovom sídle v Malibu vybudovať pre neho... umelé klzisko. Opica už akorát zvládla korčuľovanie na lade a teraz sa učí jazdiť na kolieskových korčuliach. Na jar bude mať Jackson turné po Európe. Vopred požiadal organizátorov svojich vystúpení, aby Bubbles mal vždy k dispozícii malú jazdnú dráhu pre kolieskové korčule. Keď simpanz cestuje do cudziny, má vlastný pas a lekárské potvrdenie, že nie je chorý na AIDS...

NÁVRAT MODRZEJEWSKEJ... Uplýva už 79 rokov, keď daleko od vlasti, v Kalifornii, umrela

najväčšia poľská herečka Helena Modrzejewska. Ale opäť ju uvidíme v televíznom seriáli, ktorého scenár napísali Anna Bojaršáková a Jan Łomnicki. Łomnicki taktiež režíruje túto filmovú historiu.

Úlohu Heleny Modrzejewské zverili Krystyne Jandové, herečke známej aj v cudzine. Jandová sme si zapamätali v úlohách moderných dievčat a žien — o to príjemnejšie ju bude vidieť v úlohe celkom inej, z dávnych čias. Premení sa na tak neobvyklú, fascinujúcu osobnosť, akou bola Modrzejewska, nie je lahlké, ale veľmi príťažlivé. Krystyna Jandová je rada, že jej zverili túto úlohu a určíte ju dobré zahrá. „Chcem ukázať herečku, ktorá na poľskú scénu vniesla to, čo je najdôležitejšie — srdce,“ — hovorí.

Seriál ukáže dejiny Heleny Modrzejewské, keď ako 17-ročné dievča, jedno z desiatich detí kakovskej mešťanky Bendovej, začala svoju kariéru potulkami s provinciálnymi divadelnými skupinami, aby sa potom stala prvou herečkou slávnych varšavských Vládných divadiel — až do chvíle, keď v roku 1876, ako grófka Chlapowska, odišla do Spojených štátov, kde dosiahla veľký úspech.

Krystyna Jandová sa práve vrátila z Ameriky. Zahrala tam v zaujímavom západonemeckom seriáli, najdrahšom v dejinách televízie NSR — Divoký Západ započítaný do výdavkov. Teraz ju môžeme vidieť na scéne varšavského Teatru Powszechného v úlohe strindbergovskej Júlie. Na snímkach: Krystyna Jandová a Helena Modrzejewska.

HUSI S MUTLANGENU. Zmluvu o likvidácii rakiet stredného a krátkého doletu, podpisánou medzi ZSSR a USA, uvítali na celom svete s radosťou a uřáhčením. Výnimkou sú iba — husi. Vysvitlo totiž, že nachádz-

júca sa na území NSR americká základňa Pershingov v Mutlangene bola strážená tiež — ako vojáci Kapitol — stádom husí. Keď bude v súlade so zmluvou táto základňa — nedaleko ktorej sa nedávno konali početné protinukleárne demonštrácie — likvidovaná, husi... — zostanú bez práce. A zo strážnikov straňej zbrane sa zmienia na chutné pečené husi s jablkami. Na snímke: husi z Mutlangenu.

TRAGICKÝ PŘÍRODNÍ OMYL. V poslední době bylo na světě zaznamenáno několik podivných tragických přírodních omylů — na svět přišla novorozenata s dvěma hlavami. Podobné případy se staly v Kapském městě, v Peru a v Teheránu. Dvě z těch nešťastných bytostí už nežijí, ale žije ještě dvouměsíční chlapec v jedné z teheránských nemocnic. Má dvě hlavy, dvě nervové soustavy, dvě srdece a čtyři plíce. Dolní část těla a ostatní vnitřní orgány má jednotlivé. Oba mozkové dítěta pracují nezávisle na sobě. Stává se, že jedna hlava pláče, zatímco druhá klidně spí. Je to tedy vlastně jedno dítě, nebo dvě?

Chlapec nemá naději, že přežije. Lékaře zajímají především příčiny tragického znetvoření. Na snímku: Dítě (děti?) z Teheránu.

GEORGE STEWART, Angličan z Birminghamu, bez stálé práce, často seděl doma a domácí podmínky mu začaly působit na nervy. Nakonec dal ženě ultimatum: „Psi nebo já.“ Jednalo se o to, že v malém domku žena měla 40 psů. Kromě toho byl doma ještě papoušek, dvě želvy, králik, ochočené krysy, morčata a v zahrádce se pásala koza. Žena se rohodla, že „psi jsou lepší než takový muž“, a vynáhla ho z bytu. Soud v rozvodovém řízení zjistil, že manžel také nebyl bez viny: zbožňoval filmy o divokém Západu, chodil doma v kovbojském obleku a s lasem. Ženu nutilo hrát úlohu indiánské squaw.

PAPUÁNI MAJÍ MNOHO ŽEN; tvrdí, že „mnoho žen — žádné myšlenky o jiných ženách“. Stává se však, že dojde k rozvodu s jednou z vyvolených. K tomu je třeba před plemenným soudem dokázat nevěru ženy. Následky nese tchán, který musí být valému zeti zaplatit odškodné za prodej „nepočitového zboží“.